

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

ΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΤΟΥ BREXIT

Δημήτρης Μπούγας

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Πειραιάς, Νοέμβριος 2018

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM IN
ECONOMIC AND BUSINESS STRATEGY

THE UNITED KINGDOM AND THE IMPACTS OF
BREXIT

By

Dimitris Bougas

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial
Fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economic and Business Strategy

Piraeus, Greece, November 2018

*Σε αυτούς που με πίστεψαν όταν
ακόμα και εγώ με είχα αφήσει.
Μάνα και πατέρα σας ευχαριστώ,
είστε υπέροχοι!*

ΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ BREXIT

Περίληψη

Το Ηνωμένο Βασίλειο, ένα κορυφαίο εμπορικό δυναμικό και οικονομικό κέντρο, είναι η τρίτη μεγαλύτερη οικονομία στην Ευρώπη μετά τη Γερμανία και τη Γαλλία. Η γεωργία είναι εντατική, ιδιαίτερα μηχανοποιημένη και αποτελεσματική σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, παράγοντας περίπου το 60% των αναγκών σε τρόφιμα με λιγότερο από το 2% του εργατικού δυναμικού. Το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει μεγάλες ποσότητες άνθρακα, φυσικού αερίου και πετρελαίου, αλλά τα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου μειώνονται. Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι καθαρός εισαγωγέας ενέργειας από το 2005. Οι υπηρεσίες, ιδίως οι τραπεζικές, ασφαλιστικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες, αποτελούν βασικούς μοχλούς ανάπτυξης του βρετανικού ΑΕΠ. Η μεταποίηση, εν τω μεταξύ, έχει μειωθεί σημαντικά, αλλά αντιπροσωπεύει περίπου το 10% της οικονομικής παραγωγής. Η Βρετανική έξοδος από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι η επικείμενη αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου (ΗΒ) από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Από το δημοψήφισμα της 23ης Ιουνίου 2016 προκύπτει ότι η πλειοψηφία του 52% των βρετανών ψηφοφόρων υποστήριξε την εγκατάλειψη της ΕΕ. Στις 29 Μαρτίου 2017, η βρετανική κυβέρνηση επικαλέστηκε το άρθρο 50 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Ηνωμένο Βασίλειο πρόκειται να εγκαταλείψει την ΕΕ στις 29 Μαρτίου 2019 στις 11 μμ. Ώρα Βρετανίας. Η ανθεκτικότητα της οικονομίας, διαψεύδει όσους προέβλεπαν ότι η Μεγάλη Βρετανία θα ωθούνταν σε ύφεση μετά το σοκ που προέκυψε από το δημοψήφισμα του Ιουνίου για την ΕΕ. Είναι προφανώς άστοχο να συνδέσει κανείς τα θετικά σημάδια της βρετανικής οικονομίας μόνο με το Brexit – πολύ περισσότερο που αυτό δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμη. Αντίστοιχα όμως είναι λάθος να αποδίδει κανείς στο δημοψήφισμα τα αρνητικά στοιχεία της βρετανικής οικονομίας, όπως η πτώση της ισοτιμίας της βρετανικής λίρας και η μικρή αύξηση του πληθωρισμού. Άλλωστε η γενικότερη κρίση της βρετανικής οικονομίας ήταν ένας από τους παράγοντες που ώθησαν χιλιάδες ψηφοφόρους να αμφισβητήσουν την ακολουθούμενη οικονομική πολιτική που συνδεόταν με τη συμμετοχή της χώρας στην ΕΕ. Το μόνο βέβαιο συμπέρασμα είναι ότι όσοι προέβλεπαν εικόνες πανικού μετά το δημοψήφισμα διαψεύδονται πανηγυρικά.

THE UNITED KINGDOM AND THE IMPACTS OF BREXIT

Abstract

The UK, a leading trading and financial center, is the third largest economy in Europe after Germany and France. Agriculture is intensive, highly mechanized and efficient in line with European standards, accounting for about 60% of food needs with less than 2% of the workforce. The UK has large volumes of coal, gas and oil, but oil and gas reserves are declining. The United Kingdom has been a net importer of energy since 2005. Services, particularly banking, insurance and business services, are key drivers of British GDP growth. Processing, meanwhile, has declined significantly, but accounts for about 10% of economic output. The UK exit from the European Union is the forthcoming UK (UK) retreat from the European Union (EU). The referendum of 23 June 2016 shows that a majority of 52% of British voters supported the EU's abandonment. On 29 March 2017, the British Government invoked Article 50 of the Treaty on European Union. The United Kingdom is about to leave the EU on March 29, 2019 at 11 pm UK Time. The resilience of the economy deny those who predicted Britain would be pushed into recession after the shock of the EU referendum on the EU. It is obviously unwise to associate the positive signs of the British economy with Brexit alone - this has not yet taken place. But it is a mistake to give the referendum the negative elements of the British economy, such as the fall in the British pound and the slight increase in inflation. Besides, the general crisis of the British economy was one of the factors that prompted thousands of voters to question the economic policy that followed the country's EU membership. The only sure conclusion is that those who predicted panic images after the referendum are falsified.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	6
Abstract	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	12
Ηνωμένο Βασίλειο & Ε.Ε.....	12
1.1 Εισαγωγή.....	12
1.2 43 Χρόνια Ιστορίας.....	13
1.3 Δημοψήφισμα του 1975.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	17
Το Θεσμικό Πλαίσιο.....	17
2.1 Βρετανικό πολίτευμα & η «κοινοβουλευτική κυριαρχία»	18
2.2 Το άρθρο 50 της Συνθήκης της ΕΕ.....	19
2.3 Ιστορικά δημοψηφίσματα στο ΗΒ.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	23
Βρετανικό Δημοψήφισμα 23.06.2016.....	23
3.1 Η Εξαγγελία	23
3.2 Τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος	24
3.3 Βασικά ζητήματα στην εκστρατεία για το δημοψήφισμα	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	29
Η Οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου	29
4.1 Επισκόπηση της οικονομίας	29
4.2 Εξωτερικό εμπόριο	41
4.3 Εμπόριο αγαθών	41
4.4 Εμπόριο υπηρεσιών	45
4.5 Επενδύσεις.....	49
4.6 Στοιχεία της οικονομίας των κρατιδίων / πολιτειών / επαρχιών (ή άλλη διοικητική διαίρεση της χώρας)	50
4.7 Οικονομικές προβλέψεις για το 2018	51
4.8 Οικονομικές σχέσεις Ηνωμένου Βασιλείου στο διεθνές πεδίο.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	54
Οι Οικονομικές Επιπτώσεις του BREXIT στο Ηνωμένο Βασίλειο.....	54
5.1 Οι χρηματοοικονομικές επιπτώσεις	54
5.2 Το πρόβλημα του αγγλοσαξονικού κεφαλαίου.....	55
5.3 Οι δυσκολίες του ηπειρωτικού κεφαλαίου.....	58

5.4 Τα πιθανά σενάρια.....	59
5.5 Υπάρχει εναλλακτική.....	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	63
Η Επίδραση του BREXIT στους Χρηματοοικονομικούς Δείκτες.....	63
6.1 Πόσο αλήθεια επηρεάστηκε η οικονομία του ΗΒ;	63
6.2 S.W.O.T. Analysis BREXIT	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	77
Επίλογος	77
7.1 Το Brexit και η άλλη όψη του νομίσματος.....	77
Βιβλιογραφία.....	81
A. Ελληνική.....	81
B. Ξένα.....	81
Γ. Διαδικτυακοί Τόποι.....	81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ηνωμένο Βασίλειο & Ε.Ε.

1.1 Εισαγωγή

Το Ηνωμένο Βασίλειο, ένα κορυφαίο εμπορικό δυναμικό και οικονομικό κέντρο, είναι η τρίτη μεγαλύτερη οικονομία στην Ευρώπη μετά τη Γερμανία και τη Γαλλία. Η γεωργία είναι εντατική, ιδιαίτερα μηχανοποιημένη και αποτελεσματική σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, παράγοντας περίπου το 60% των αναγκών σε τρόφιμα με λιγότερο από το 2% του εργατικού δυναμικού. Το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει μεγάλες ποσότητες άνθρακα, φυσικού αερίου και πετρελαίου, αλλά τα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου μειώνονται. Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι καθαρός εισαγωγέας ενέργειας από το 2005. Οι υπηρεσίες, ιδίως οι τραπεζικές, ασφαλιστικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες, αποτελούν βασικούς μοχλούς ανάπτυξης του βρετανικού ΑΕΠ. Η μεταποίηση, εν τω μεταξύ, έχει μειωθεί σημαντικά, αλλά αντιπροσωπεύει περίπου το 10% της οικονομικής παραγωγής.

Το 2008, η παγκόσμια οικονομική κρίση έπληξε ιδιαίτερα την οικονομία, λόγω της σημασίας του χρηματοπιστωτικού της τομέα. Η πτώση των τιμών των κατοικιών, το υψηλό καταναλωτικό χρέος και η παγκόσμια οικονομική επιβράδυνση συνδύαζαν τα οικονομικά προβλήματα του Ηνωμένου Βασιλείου, πιέζοντας την οικονομία σε ύφεση το δεύτερο εξάμηνο του 2008 και προτρέποντας την τότε κυβέρνηση της βρετανικής κυβέρνησης να εφαρμόσει μια σειρά μέτρων για την τόνωση της οικονομίας σταθεροποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών. Αντιμετωπίζοντας τα αυξανόμενα δημόσια ελλείμματα και τα επίπεδα χρέους, το 2010 η κυβέρνηση συνασπισμού υπό την ηγεσία του David Cameron (μεταξύ των Συντηρητικών και των Φιλελεύθερων Δημοκρατών) ξεκίνησε ένα πρόγραμμα λιτότητας, το οποίο συνεχίστηκε υπό την κυβέρνηση των Συντηρητικών. Ωστόσο, το έλλειμμα εξακολουθεί να παραμένει ένα από τα υψηλότερα στην G7, ανέρχεται στο 3,6% του ΑΕΠ από το 2017 και το Ηνωμένο Βασίλειο δεσμεύθηκε να μειώσει τον εταιρικό φόρο από 20% σε 17% μέχρι το 2020. Το Ηνωμένο Βασίλειο είχε χρέος 90,4% του ΑΕΠ στο τέλος του 2017.

Η οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου (ΗΒ) έχει αρχίσει να επιβραδύνεται μετά την ψηφοφορία για το δημοψήφισμα που θα εγκαταλείψει την ΕΕ τον Ιούνιο του 2016. Μια σταθερή υποτίμηση της βρετανικής λίρας έχει αυξήσει τις τιμές των καταναλωτών και των παραγωγών, με βάρος των καταναλωτικών δαπανών χωρίς να προωθήσει μια σημαντική αύξηση των εξαγωγών. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει εκτεταμένες εμπορικές σχέσεις με άλλα μέλη της ΕΕ μέσω της ένταξής του στην ενιαία αγορά και οι οικονομικοί παρατηρητές έχουν προειδοποιήσει ότι η έξοδος θα θέσει σε κίνδυνο τη θέση του ως κεντρικού τόπου για τις ευρωπαϊκές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Η πρωθυπουργός Theresa May αναζητά μια νέα "βαθιά και ειδική" εμπορική σχέση με την ΕΕ μετά την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου. Ωστόσο, οι οικονομολόγοι αμφιβάλλουν ότι το Ηνωμένο Βασίλειο θα μπορέσει να διατηρήσει τα οφέλη της ένταξης στην ΕΕ χωρίς τις υποχρεώσεις. Το Ηνωμένο Βασίλειο αναμένεται επίσημα να εγκαταλείψει την ΕΕ έως τα τέλη Μαρτίου 2019.

1.2 43 Χρόνια Ιστορίας

Η παραμονή του ΗΒ στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) διήρκησε περίπου 43 χρόνια, προσχώρησε σε αυτή, γνωστή και ως κοινή αγορά την 1^η Ιανουαρίου του 1973. Η είσοδος της έγινε από την τότε συντηρητική κυβέρνηση του Έντουαρντ Χιθ, ενώ το τότε αντιπολιτευόμενο εργατικό κόμμα με αρχηγό τον Χάρολντ Ουίλσον, προσήλθε στις γενικές εκλογές του Οκτωβρίου του 1974, δεσμευόμενο την επαναδιαπραγμάτευση των όρων συμμετοχής της Βρετανίας στην ΕΟΚ και την διεξαγωγή δημοψηφίσματος περί της παραμονής της υπό νέους όρους.

1.3 Δημοψήφισμα του 1975

Το δημοψήφισμα για την ένταξη των Ηνωμένων Πολιτειών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, γνωστό και ως δημοψήφισμα για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (κοινή αγορά), το δημοψήφισμα για την κοινή αγορά και το δημοψήφισμα για την ένταξη στην ΕΟΚ, πραγματοποιήθηκε στις 5 Ιουνίου 1975 στο Ηνωμένο Βασίλειο για να μετρήσει τη στήριξη της συνέχισης της συμμετοχής της χώρας στην (ΕΚ), που ήταν συχνά γνωστή τότε ως η «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» και η «κοινή αγορά» που εισήγαγε την 1η Ιανουαρίου 1973 υπό τη συντηρητική κυβέρνηση του Edward Heath, σύμφωνα με τις διατάξεις του 1975 Referendum Act. οι γενικές εκλογές του Οκτωβρίου του 1974

υποσχέθηκαν ότι ο λαός θα αποφάσιζε "μέσω της εκλογικής εκλογής" αν θα παραμείνει στην ΕΚ.

Αυτό ήταν το πρώτο εθνικό δημοψήφισμα που διεξήχθη ποτέ σε ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο και παρέμεινε το μόνο δημοψήφισμα στο Ηνωμένο Βασίλειο έως ότου το δημοψήφισμα του 2011 για εναλλακτική ψηφοφορία, διεξήχθη τριάντα έξι χρόνια αργότερα και ήταν το μοναδικό δημοψήφισμα για τη σχέση του Ηνωμένου Βασιλείου με την ΕΕ, μέχρι το δημοψήφισμα του 2016 για τη συνέχιση της ένταξης στην ΕΕ.

Το εκλογικό σώμα εξέφρασε σημαντική υποστήριξη για την ένταξη στην ΕΕ, ενώ το 67% τάσσεται υπέρ, ποσοστό εθνικής συμμετοχής 64%. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος δεν ήταν νομικά δεσμευτικό. Ωστόσο, ήταν ευρέως αποδεκτό ότι η ψηφοφορία θα είναι ο τελευταίος λόγος επί του θέματος και θα είναι πολιτικά δεσμευτικός για όλα τα μελλοντικά κοινοβούλια του Westminster. Σε ένα φυλλάδιο του 1975, ο τότε πρωθυπουργός Χάρολντ Γουίλσον δήλωσε: «Σας παρακαλώ να χρησιμοποιήσετε την ψήφο σας, διότι η ψήφος σας θα αποφασίσει τώρα.» Η κυβέρνηση θα δεχθεί την ετυμηγορία σας ». Έφτασε η στιγμή να αποφασίσετε. Η κυβέρνηση θα δεχθεί την απόφασή σας - όποια και αν είναι η πορεία της.

Οι γενικές εκλογές του Φεβρουαρίου του 1974 απέδωσαν μια κυβέρνηση μειονοτικής εργασίας, η οποία κέρδισε πλειοψηφία στις γενικές εκλογές του Οκτωβρίου του 1974. Το εργατικό κόμμα υποσχέθηκε στο μανιφέστο του Φεβρουαρίου του 1974 να επαναδιαπραγματευθεί τους όρους της προσχώρησης της Βρετανίας στην ΕΚ και στη συνέχεια να συμβουλευτεί το κοινό σχετικά με το κατά πόσο η Βρετανία πρέπει να παραμείνει στην ΕΚ σχετικά με τους νέους όρους, αν ήταν αποδεκτές από την κυβέρνηση. Το Εργατικό Κόμμα είχε ιστορικά φοβηθεί τις συνέπειες της ένταξης στην ΕΚ, όπως οι μεγάλες διαφορές μεταξύ της υψηλής τιμής των τροφίμων στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και των χαμηλών τιμών που επικρατούν στις αγορές της Κοινοπολιτείας, καθώς και η απώλεια τόσο της οικονομικής κυριαρχίας όσο και της ελευθερίας οι κυβερνήσεις να συμμετάσχουν σε σοσιαλιστικές βιομηχανικές πολιτικές και οι ηγέτες των κομμάτων εξέφρασαν την άποψή τους ότι οι Συντηρητικοί είχαν διαπραγματευτεί δυσμενείς όρους για τη Βρετανία. Οι αρχηγοί κυβερνήσεων της ΕΚ συμφώνησαν σε μια συμφωνία στο Δουβλίνο στις 11 Μαρτίου 1975. Ο Wilson δήλωσε ότι "Πιστεύω ότι οι στόχοι επαναδιαπραγμάτευσης μας έχουν ουσιαστικά επιτευχθεί εντελώς" και είπε ότι η κυβέρνηση θα πρότεινε ψηφοφορία υπέρ της συνέχισης της

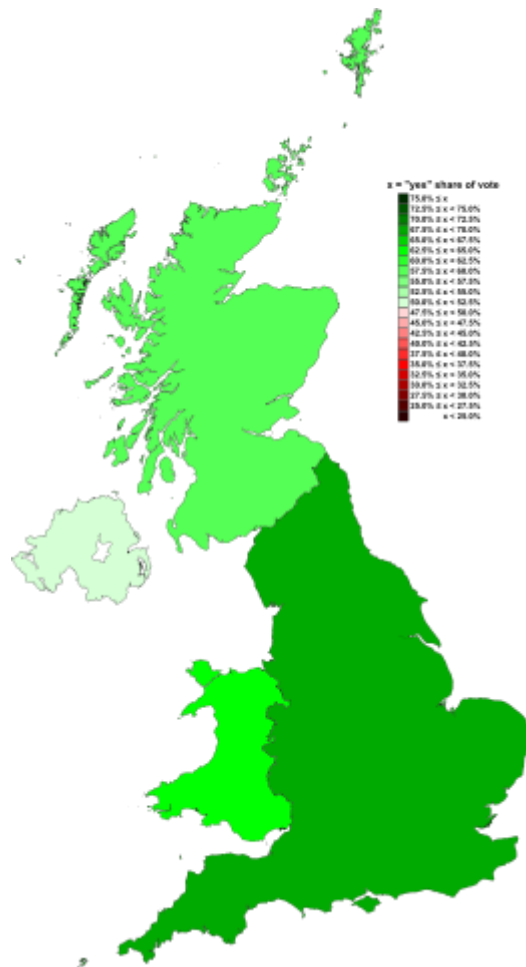
προσχώρησης . Στις 9 Απριλίου, η Βουλή των Κοινοτήτων επέλεξε ψήφους από 396 έως 170 για να συνεχιστεί στο πλαίσιο της κοινής αγοράς με τους νέους όρους. Μαζί με αυτές τις εξελίξεις, η κυβέρνηση συνέταξε ένα νομοσχέδιο για το δημοψήφισμα, το οποίο θα μεταφερθεί σε περίπτωση επιτυχούς επαναδιαπραγμάτευσης.

Η συζήτηση για το δημοψήφισμα και η εκστρατεία ήταν ένας ασυνήθιστος χρόνος στη βρετανική πολιτική και ήταν η τρίτη εθνική ψηφοφορία που θα διεξαχθεί σε δεκαεπτά μήνες. Κατά τη διάρκεια της εκστρατείας, το υπουργικό συμβούλιο εργασίας χωρίστηκε και τα μέλη του προωθούσαν κάθε πλευρά της ερώτησης, μια άνευ προηγουμένου παραβίαση της συλλογικής ευθύνης του Υπουργικού Συμβουλίου. Οι περισσότερες ψήφοι στη Βουλή των Κοινοτήτων κατά την προετοιμασία του δημοψηφίσματος έγιναν μόνο χάρη στην υποστήριξη της αντιπολίτευσης και η κυβέρνηση αντιμετώπισε αρκετές ήττες σε τεχνικά ζητήματα όπως ο χειρισμός και η μορφή του δημοψηφίσματος. Τέλος, αν και η κυβέρνηση δήλωσε εκ των προτέρων ότι θα συμμορφωθεί με το αποτέλεσμα, το ίδιο το δημοψήφισμα δεν ήταν νομικά δεσμευτικό γι 'αυτό. Ο νόμος περί δημοψηφίσματος του 1975 , επίσης γνωστός απλώς ως νόμος δημοψηφίσματος, ήταν πράξη του Κοινοβουλίου του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία προέβλεπε τη διεξαγωγή μη δεσμευτικού δημοψηφίσματος για το κατά πόσον το Ηνωμένο Βασίλειο πρέπει να παραμείνει μέλος τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (ΕΚ), που ήταν γενικά γνωστές εκείνη την εποχή στο Ηνωμένο Βασίλειο, σε σχέση με την κύρια συνιστώσα τους, την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) όπως ορίζεται στον νόμο, γνωστή και τότε ως «κοινή αγορά». Το νομοσχέδιο για το δημοψήφισμα παρουσιάστηκε στη Βουλή των Κοινοτήτων από τον αρχηγό της Βουλής των Κοινοτήτων και Πρόεδρος του Συμβουλίου Edward Short στις 26 Μαρτίου 1975. κατά τη δεύτερη ανάγνωσή του στις 10 Απριλίου 1975, οι βουλευτές ψήφισαν 312-248 υπέρ της διεξαγωγής του δημοψηφίσματος - το οποίο ήρθε την επομένη της ψήφου τους για να παραμείνουν στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες με τους νέους όρους που καθορίστηκαν κατά την επαναδιαπραγμάτευση.

Ο νόμος έθεσε σε ισχύ μια μανιφέστο δέσμευση του Εργατικού Κόμματος στις γενικές εκλογές του Οκτωβρίου 1974 και έθεσε τις ρυθμίσεις και τη διαδικασία για το πρώτο εθνικό δημοψήφισμα του Ηνωμένου Βασιλείου στο οποίο η ψηφοφορία έπρεπε να διεξαχθεί ταυτόχρονα σε όλα τα μέρη της χώρας . Ο νόμος έλαβε την Royal Assent στις 8 Μαΐου 1975 και τέθηκε σε ισχύ αμέσως την ίδια ημερομηνία. Σύμφωνα με τον νόμο, το δημοψήφισμα για την ένταξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έλαβε χώρα την Πέμπτη

5 Ιουνίου 1975 και οι ψηφοφόροι ενέκριναν τη συνέχιση της συμμετοχής τους κατά 67% έως 33% σε εθνική συμμετοχή 64% .Ο νόμος έγινε αφιερωμένος μετά τη δήλωση του αποτελέσματος του εθνικού δημοψηφίσματος, ωστόσο δεν καταργήθηκε επισήμως μέχρι έντεκα χρόνια αργότερα, με τον νόμο περί καταστατικών νόμων του 1986 (Repeals Act 1986).

Διάγραμμα 1.1 Δημοψήφισμα του 1975

Πηγή: Wikipedia

Πίνακας 1.1

Δημοψήφισμα του 1975

United Kingdom European Community (Common Market) membership referendum		
The Government has announced the results of the renegotiation of the United Kingdom's terms of membership of the European Community.		
Do you think the United Kingdom should stay in the European Community (the Common Market)?		
Location	United Kingdom	
Date	5 June 1975	
Results		
	Votes	%
✓ Yes	17,378,581	67.23%
✗ No	8,470,073	32.77%
Valid votes	25,848,654	99.79%
Invalid or blank votes	54,540	0.21%
Total votes	25,903,194	100.00%
Registered voters/turnout	40,086,677	64.62%

Πηγή: Wikipedia - Έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Το Θεσμικό Πλαίσιο

2.1 Βρετανικό πολίτευμα & η «κοινοβουλευτική κυριαρχία»

Το ΗΒ μπορεί να χαρακτηριστεί ως η κοιτίδα του κοινοβουλευτισμού¹, οι απαρχές τις εντοπίζονται στον 12^ο και 13^ο αιώνα, καθώς μέσα από τις διαμάχες του βασιλιά και των ευγενών διαμορφώθηκε ένα σταθερό κοινοβουλευτικό σύστημα που αποτέλεσε πρότυπο για πολλές άλλες χώρες.

Το 18^ο αιώνα άρχισε να διαμορφώνονται τα βασικά χαρακτηριστικά ενός κοινοβουλευτικού συστήματος: η κυβέρνηση ανεξαρτητοποιείται ως οντότητα και από ένα συμβούλιο του μονάρχη άρχισε να εξαρτάται από την πλειοψηφία του κοινοβουλίου, ο νομοθετικός ρόλος του στέμματος κατέστη συμβολικός και περιορίστηκε στην τυπική συναίνεση στους νόμους που ψηφίζονταν από την βουλή των κοινοτήτων και την βουλή των λόρδων, ενώ δημιουργήθηκαν και τα πρώτα κόμματα, οι Whigs και οι Tories τα οποία αποτέλεσαν αναπόσπαστο κομμάτι του κοινοβουλευτικού συστήματος του ΗΒ. Ο 19^{ος} αιώνας και ιδιαίτερα οι πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα ήταν η περίοδος που όλο και περισσότερα τμήματα του πληθυσμού² απέκτησαν δικαιώματα ψήφου διαδικασία που ολοκληρώθηκε το 1928 με την χορήγηση δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες³. Παράλληλα τον 20^ο αιώνα ήρθε και η σταδιακή αποδυνάμωση της βουλής των λόρδων έναντι της βουλής των κοινοτήτων η οποία σήμερα έχει την δυνατότητα να καθυστερεί την ψήφιση των κυβερνητικών νομοσχεδίων.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού δικαίου που έρχονται σε αντίθεση με το συνταγματικό δίκαιο και ιδιαίτερα την κοινοβουλευτική κυριαρχία είναι πρώτον, η ευρωπαϊκές οδηγίες και κανονισμοί της ευρωπαϊκής νομοθεσίας έχουν άμεση ισχύ στα κράτη-μέλη και δεύτερον η ευρωπαϊκή νομοθεσία υπερτερεί έναντι των εγχώριων νόμων .

¹ Αθανάσιος Δ. Παπαϊωάννου, Πολιτική και δικαιοσύνη στην δίνη του Brexit (εκδ. Σάκουλα 2017).

² ΝΝ Σαρίπολος, ο.π. υποσ. 2 παρ. 276 επ, Παπασπύρου, ό.π. υποσ. 2 σελ 61

³ Ο πρώτος νόμος που έδωσε δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες ψηφίστηκε το 1918 («Representation of the people Act 1918») αλλά έθετε περιουσιακά κριτήρια και όριο ηλικίας τα 30, την ίδια στιγμή που καταργούσε πλήρως κάθε περιουσιακό κριτήριο για τους άνδρες και μείωνε το όριο ηλικίας για το δικαίωμα ψήφου για αυτούς στα 21. Το δικαίωμα ψήφου σε όλες τις γυναίκες κατά τρόπο ίδιο με αυτόν που το είχαν οι άνδρες, δόθηκε με τον Equal Franchise Act 1928.

2.2 Το άρθρο 50 της Συνθήκης της ΕΕ

Το άρθρο 50 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι τα τελευταία χρόνια μία από τις ευρύτερα γνωστές διατάξεις παρόλα αυτά μέχρι τα την δεκαετία του 2000 όπου και άρχισαν οι συζητήσεις για την διαμόρφωση του ευρωπαϊκού συντάγματος (που τελικώς δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ), η διαδικασία της εξόδου μιας χώρας από την ΕΕ δεν είχε γίνει αντικείμενο σοβαρής συζήτησης. Αν και είχαν όντως προϋπάρξει σενάρια εξόδου μια χώρας με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα το ΗΒ με το δημοψήφισμα του 1975, την Ελλάδα της διακυβερνήσεως του 1981 επί ΠΑΣΟΚ όπου για μικρό χρονικό διάστημα ισχυρίζονταν ότι θα διεξαχθεί δημοψήφισμα για την παραμονή η αποχώρηση από την ΕΟΚ και τέλος η περίπτωση αυτή της Γροιλανδίας του 1985, που όταν αποσχίστηκε από την Δανία και έγινε ανεξάρτητο κράτος αποχώρησε και από την ΕΟΚ (μετά από σχετικό δημοψήφισμα). Για να επιτευχθεί αυτό συνήφθη ειδική συνθήκη που τροποποιούσε τις ιδρυτικές συνθήκες των ευρωπαϊκών μελών με ομόφωνη απόφαση των κρατών – μελών.

Αν λοιπόν μια χώρα αποφάσιζε να αποχωρίσει από την ΕΟΚ, δεν υπήρχε μέχρι τότε πρόβλεψη για μια τέτοια διαδικασία. Η ιδέα να δημιουργηθεί μια τέτοια διάταξη άρχισε να διαμορφώνεται με το άρθρο I-60 του ευρωπαϊκού συντάγματος, με επιμονή μάλιστα της Βρετανικής πλευράς. Η διάταξη όπως τελικώς θεσπίστηκε περιείχε τα βασικά χαρακτηριστικά που αργότερα περιελήφθησαν στο άρθρο 50 της ΣΕΕ.

Το τελικό κείμενο του άρθρου 50⁴ είχε ως εξής:

Άρθρο 50 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ)

1. Κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει να αποχωρήσει από την Ένωση, σύμφωνα με τους εσωτερικούς συνταγματικούς του κανόνες.
2. Το κράτος μέλος που αποφασίζει να αποχωρήσει γνωστοποιεί την πρόθεσή του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Υπό το πρίσμα των προσανατολισμών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Ένωση προβαίνει σε διαπραγματεύσεις και συνάπτει με το εν λόγω κράτος συμφωνία που καθορίζει τις λεπτομερείς ρυθμίσεις για την αποχώρησή του, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο των μελλοντικών του σχέσεων με την Ένωση. Η

⁴ Douglas Scot S., Brexit, Article 50 and the contested British constitution, 79 Mod. L. Rev 1019 (2016)

διαπραγμάτευση της συμφωνίας αυτής γίνεται σύμφωνα με το άρθρο 218, παράγραφος 3, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συμφωνία συνάπτεται εξ ονόματος της Ένωσης από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

3. Οι Συνθήκες παύουν να ισχύουν στο εν λόγω κράτος από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της συμφωνίας αποχώρησης ή, ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, δύο έτη μετά τη γνωστοποίηση που μνημονεύεται στην παράγραφο 2, εκτός εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε συμφωνία με το εν λόγω κράτος μέλος, αποφασίσει ομόφωνα την παράταση της προθεσμίας αυτής.

4. Για τους σκοπούς των παραγράφων 2 και 3, το μέλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου που αντιπροσωπεύει το αποχωρούν κράτος μέλος δεν συμμετέχει ούτε στις συζητήσεις ούτε στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου που το αφορούν. Η ειδική πλειοψηφία ορίζεται βάσει του άρθρου 238, παράγραφος 3, στοιχείο β), της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5. Εάν το κράτος που αποχώρησε από την Ένωση ζητήσει την εκ νέου προσχώρησή του, η αίτηση αυτή υπόκειται στη διαδικασία του άρθρου 49.⁵

Σύμφωνα με την διάταξη αυτή, η ακολουθητέα διαδικασία, είναι η εξής:

- i. Το κράτος που επιθυμεί να αποχωρήσει υποβάλει σχετική δήλωση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προκειμένου να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις για τους όρους της αποχώρησης.
- ii. Το συμβούλιο, συνεδριάζοντας χωρίς την συμμετοχή του κράτους αυτού, διαμορφώνει κατευθυντήριες γραμμές που θα τηρήσει κατά τις συζητήσεις που θα ακολουθήσουν η ειδική διαπραγματευτική ομάδα που θα συσταθεί. Οι σχετικές θα ληφθούν μετά από συστάσεις της Ευρωπαϊκής επιτροπής, με την αυξημένη πλειοψηφία που λαμβάνονται οι αποφάσεις από το συμβούλιο και με την σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
- iii. Οι διαπραγματεύσεις θα πρέπει να ολοκληρωθούν μέσα σε δύο χρόνια από την ανακοίνωση της απόφασης εξόδου. Συγκεκριμένα σε περίπτωση μη επίτευξης

⁵ C. Hilton , Leaving the European Union way – A legal analysis of Article 50 TEU, 2 Eur. Policy Analysis 1 (2016) σελ. 3.

συμφωνίας εντός δύο ετών και αποτυχίας των συζητήσεων, η έξοδος θα αποκτήσει νομική ισχύ μετά το πέρας της διατίας.

2.3 Ιστορικά δημοψηφίσματα στο ΗΒ.

Το δημοψήφισμα είναι ένας θεσμός που εισάγει θεωρητικά ένα στοιχείο άμεσης δημοκρατίας στα δημοκρατικά πολιτεύματα, τα οποία βασίζονται στην έμμεση αντιπροσώπευση. Σε κάποιες χώρες όπως π.χ. στην Ελβετία είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο και αποτελεί μέρος της νομοθετικής διαδικασίας. Σε κάποιες άλλες δεν έχει πραγματοποιηθεί ποτέ σε εθνικό επίπεδο (μεταπολεμική Γερμανία - Η.Π.Α. , στις οποίες όμως διεξάγονται συχνά δημοψηφίσματα σε επίπεδο πολιτειών) και σε κάποιες άλλες σπάνια (π.χ. Ελλάδα).

Στο ΗΒ η απόφαση για την διεξαγωγή λαμβάνεται αποκλειστικά από το Κοινοβούλιο, κάτι που μέχρι την δεκαετία του 1970 δεν είχε γίνει. Παρόλο που κατά καιρούς είχαν υπάρξει προτάσεις για διεξαγωγή δημοψηφίσματος χρειάστηκε να φτάσουμε στο 1973 για να διενεργηθεί το πρώτο – τοπικού έστω χαρακτήρα - . το Μάρτιο του 1973 διενεργήθηκε δημοψήφισμα στη Β Ιρλανδία σχετικά με την παραμονή της στο ΗΒ ή την ένωσή της με την δημοκρατία της Ιρλανδίας. Με την συμμετοχή να ανέρχεται στο 58,7%, το αποτέλεσμα υπέρ της παραμονής στο ΗΒ ανήρθε στο 98,9%.

Ένα άλλο σημαντικό δημοψήφισμα ήταν αυτό με το οποίο θα εγκρινόταν η λεγόμενη συμφωνία του Μπέλφαστ για το καθεστώς αυτοδιοίκησης της Βορείου Ιρλανδίας. Ψήφισαν θετικά το 71,1% με ποσοστό συμμετοχής το 81% των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων.

Το πρώτο σε εθνικό επίπεδο δημοψήφισμα, όπως προείπαμε, έγινε τον Ιούλιο του 1975, με το ερώτημα παραμονής η όχι της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, του οποίου το αποτέλεσμα ήταν θετικό με ποσοστό 67,2% και ποσοστό συμμετοχής 64%. Το δεύτερο δημοψήφισμα σε εθνικό επίπεδο έγινε το 2011 και αφορούσε την τροποποίηση του εκλογικού συστήματος (εισαγωγή του συστήματος εναλλακτικής ψήφου). Τα αποτελέσματα ήταν αρνητικά και δεν εγκρίθηκε αυτή η τροποποίηση με το 67,9% των ψηφοφόρων να καταψηφίζει την σχετική πρόταση με ποσοστό συμμετοχής 42,2%.

Το 2014 διενεργήθηκε στη Σκωτία το δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία της έναντι του ΗΒ με το 55,3% να καταψηφίζει αυτήν την πρόταση και το ποσοστό συμμετοχής να ανέρχεται στο 84,6%. Το τελευταίο δημοψήφισμα διεξήχθη τον Μάιο του 2016 και είναι αυτό που προκάλεσε το «BREXIT».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Βρετανικό Δημοψήφισμα 23.06.2016

3.1 Η Εξαγγελία

Πριν από τις εκλογές του 2015 και συγκεκριμένα στις 23 Ιανουαρίου του 2013 ο David William Donald Cameron ανακοινώνει σε τηλεοπτική συνέντευξη, την πρόθεση του να προκηρύξει δημοψήφισμα, (σε περίπτωση επανεκλογής του) που θα κρίνει την παραμονή η όχι του ΗΒ στην ευρωπαϊκή ένωση. Μάλιστα το Συντηρητικό κόμμα συμπεριέλαβε την δέσμευση αυτή στο προεκλογικό του μανιφέστο και δεσμευόταν πως θα διαπραγματευτεί εκ νέου τους όρους και την σχέση του ΗΒ με την ΕΕ.

Η διαπραγμάτευση αυτή ολοκληρώθηκε το βράδυ της 19^{ης} Φεβρουαρίου του 2016 και την επόμενη μέρα ανακοινώθηκε η διεξαγωγή του δημοψηφίσματος για τις 23 Ιουνίου του ίδιου έτους. Το αναθεωρημένο καθεστώς συμμετοχής της Βρετανίας στην ΕΕ θα ίσχυε στην περίπτωση που οι Βρετανοί υπερψήφισαν την παραμονή στο δημοψήφισμα. Τα κύρια σημεία του νέου αυτού καθεστώτος ήταν τέσσερα:

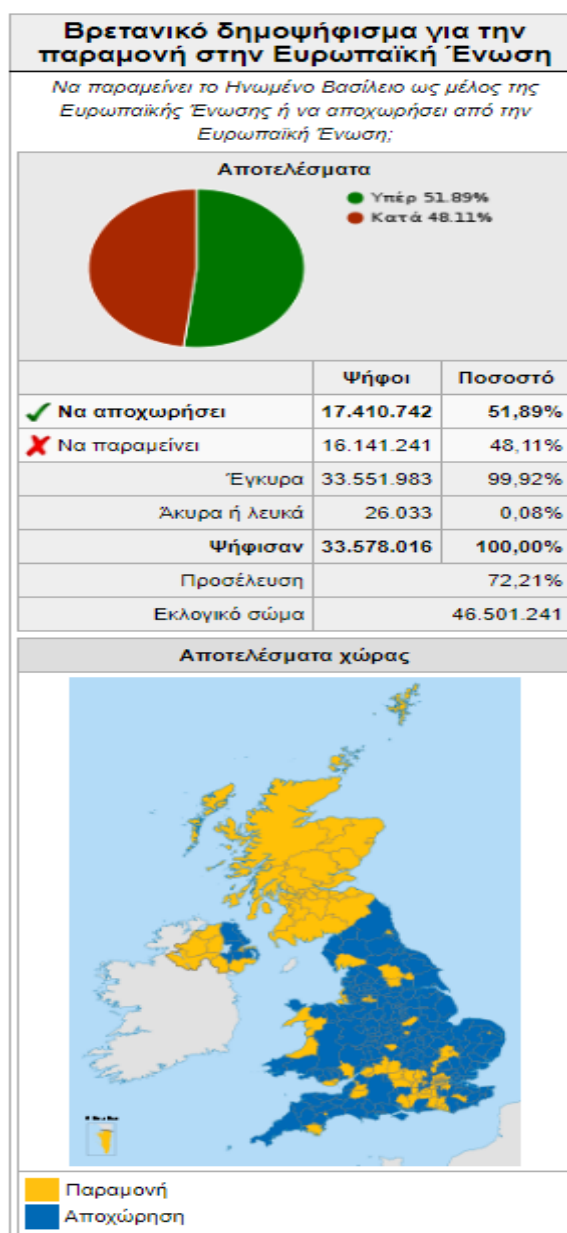
1. Αλλαγή Συνθήκης: η Βρετανία εξαιρείται από τη δέσμευση για συμμετοχή της σε πιο στενή ολοκλήρωση της Ένωσης. Επίσης, τα οικονομικά και χρηματοπιστωτικά προβλήματα της Ευρωζώνης θα επιλύονται με πιο δίκαιο τρόπο σε ότι αφορά τα βάρη χωρών που δεν ανήκουν στην ΟΝΕ. Έτσι, η Βρετανία θα εξαιρείται από τη συμμετοχή στα προγράμματα στήριξης προβληματικών οικονομιών της Ευρωζώνης. Παράλληλα, αναγνωρίζονται και τα εθνικά νομίσματα, πέραν του ευρώ, ως επίσημα νομίσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2. Πιο ευνοϊκοί όροι ανταγωνισμού στο τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό πεδίο, ενώ η Βρετανία θα έχει μεγαλύτερη ανεξαρτησία στην επόπτευση του χρηματοπιστωτικού της τομέα.
3. Η Βρετανία δεν θα υποχρεούται να καταβάλλει επιδόματα πρόνοιας σε νέο αφιχθέντες Ευρωπαίους πολίτες στη χώρα για τα πρώτα τέσσερα χρόνια της διαβίωσής τους στο Ηνωμένο Βασίλειο.

4. Σύσταση πανευρωπαϊκού συστήματος ρύθμισης της καταβολής επιδομάτων τέκνου/ων σε γονείς με παιδιά που ζουν σε διαφορετικές χώρες.

Βασική προϋπόθεση όλων των παραπάνω ήταν η επικράτηση του Συντηρητικού κόμματος του David William Donald Cameron στις εκλογές 2015, καταλαμβάνοντας μάλιστα και την πλειοψηφία των εδρών στην Βουλή των Κοινοτήτων.

3.2 Τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος

Πίνακας 3.2

Πηγή: Βρετανικό δημοψήφισμα (2016) – Wikipedia

- Αποχώρηση: 51,9% (17.410.742 ψήφοι)
- Παραμονή: 48,1% (16.141.241 ψήφοι)

Τα περισσότερα κόμματα ήταν υπέρ της παραμονής στην ΕΕ, όπως οι Εργατικοί, οι Φιλελεύθεροι Δημοκράτες, οι πράσινοι και το Σκωτικό Εθνικό Κόμμα., αντίθετα υπέρ της αποχώρησης αγωνίστηκε κυρίως το κόμμα Ανεξαρτησίας. Το Συντηρητικό Κόμμα κράτησε ουδέτερη στάση με τα μέλη του να παρουσιάζονται διχασμένα, αν και ο David Cameron τάχθηκε καθαρά υπέρ της παραμονής στην ΕΕ. Η τωρινή πρωθυπουργός Τερέζα Μέι, που καλείται πλέον να διαχειριστεί όλη την διαδικασία εξόδου του ΗΒ από την ΕΕ, είχε και αυτή ταχτεί υπέρ της παραμονής στην ΕΕ.

Θα ήταν λάθος να πιστέψουμε ότι η πορεία εξόδου του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ ξεκίνησε από την προκήρυξη του δημοψηφίσματος το 2016. Στην πραγματικότητα η μακρά πορεία εξόδου ξεκίνησε την επομένη της υπογραφής της Συνθήκης του Μάαστριχτ, όταν αρκετοί Βρετανοί πολιτικοί και ακόμη περισσότεροι διαμορφωτές της κοινής γνώμης άρχισαν να συνειδητοποιούν το μέγεθος της τελωνειακής και οικονομικής ενοποίησης της Ευρωπαϊκής ένωσης γεγονός, που δεν ήταν διατεθειμένοι να δεχθούν. Σιγά σιγά άρχισε να διαμορφώνεται μια μερίδα της οικονομικής και πολιτικής ελίτ της χώρας, η οποία είτε επηρεασμένη από την πάλαι ποτέ Βρετανική Αυτοκρατορία είτε αντιδρώντας στις εξελίξεις της ευρωπαϊκής πολιτικής, μη μπορώντας μάλιστα να τις επηρεάσουν, άρχισαν να κάνουν αισθητή την παρουσία τους ιδιαίτερα μέσα στους κόλπους του Συντηρητικού κόμματος.

3.3 Βασικά ζητήματα στην εκστρατεία για το δημοψήφισμα

Η ψήφος για τον Brexit ακολούθησε εκστρατεία από διάφορες ευρωσκεπτιστικές ομάδες, που είχαν επικεντρωθεί σε μεγάλο βαθμό στην κινητοποίηση του δημόσιου άγχους για τη μετανάστευση, την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηκόων της ΕΕ και την περαιτέρω διεύρυνση της ΕΕ για την Αλβανία, το Μαυροβούνιο, τη Σερβία και ενδεχομένως την Τουρκία. Η εκστρατεία Pro-Leave είχε επίσης επικεντρωθεί σε μεγάλο βαθμό στα ζητήματα κυριαρχίας και οικονομικού κόστους της ένταξης στην ΕΕ, υποστηρίζοντας ότι οι ψηφοφόροι θα μπορούσαν να «ανακαλέσουν τον έλεγχο» από ανεξέλεγκτους «γραφειοκράτες των Βρυξελλών» ψηφίζοντας να εγκαταλείψουν

την ΕΕ και ότι η χώρα θα σώσει 350 εκατομμύρια λίρες στερλίνες κάθε εβδομάδα που θα μπορούσαν να ανακατευθυνθούν στην Εθνική Υπηρεσία Υγείας (NHS).

Αντίθετα, η εκστρατεία παραμονής στην ΕΕ υπογράμμισε επανειλημμένα ότι το βαρύ οικονομικό κόστος και οι σημαντικοί οικονομικοί κίνδυνοι θα συνοδεύουν μια απόφαση Brexit. Στην επίσημη εκστρατεία για τη παραμονή, «Βρετανία ισχυρότερη στην Ευρώπη», προσχώρησαν στον πρωθυπουργό Ντέιβιντ Κάμερον, κυβερνήτη της Τράπεζας της Αγγλίας Mark Carney, ηγέτες μεγάλων συνδικαλιστικών οργανώσεων και μεγάλων επιχειρηματικών εταιρειών, εξέχοντες σχολιαστές των μέσων ενημέρωσης και διάφορων διασημοτήτων για να προειδοποιήσουν τους ψηφοφόρους που θα εξέλθουν από την ΕΕ έχουν κακές συνέπειες - τα νοικοκυριά θα έχαναν £ 4300 κάθε χρόνο, οι εργαζόμενοι θα χάσουν £ 38 την εβδομάδα σε μισθούς και οι τιμές των κατοικιών θα μειωθούν κατά 18%. Μόνο λίγες μέρες πριν την ψηφοφορία ο καγκελάριος George Osborne ισχυρίστηκε ότι το Brexit θα παράγει «μαύρη τρύπα» ύψους 30 δισ. Ευρώ στον προϋπολογισμό που θα απαιτούσε σκληρές περικοπές των δημοσίων δαπανών και αύξηση των φόρων. Η Christine Langard, Διευθνή της του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), προειδοποίησε ότι η ψηφοφορία για έξοδο από την ΕΕ θα συνεπαγόταν «σοβαρές παγκόσμιες ζημιές». Λίγο πριν από τις εκλογές, το ΔΝΤ προέβλεψε ότι οι συνέπειες μιας ψηφοφορίας υπέρ του Brexit θα ήταν «αρνητικές και σημαντικές» και ότι το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Μεγάλης Βρετανίας θα μπορούσε να χάσει 5,6 ποσοστιαίες μονάδες μέχρι το 2019.

Σε ίσως την πιο ενδιαφέρουσα παρέμβαση, ο Αμερικανός πρόεδρος Μπαρακ Ομπάμα ταξίδεψε στο Λονδίνο για να προειδοποιήσει τους ψηφοφόρους ότι «μετά το Brexit το Ηνωμένο Βασίλειο θα βρίσκεται στο «πίσω μέρος της ουράς» στις μελλοντικές εμπορικές συνομιλίες με τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η απόφαση των πολιτών της Μεγάλης Βρετανίας να αποχωρήσουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί αναμφίβολα ιστορικής σημασίας γεγονός, καθώς η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία αυτής της «χαλαρής» πολιτικής και οικονομικής ένωσης αποχωρεί, αντιστρέφοντας με εντυπωσιακό τρόπο μια διαδικασία συνεχούς μεγέθυνσης που κράτησε επί πολλά χρόνια.

Η αναταραχή που προκαλεί, όχι μόνο στο νόμισμα της ίδιας της χώρας αλλά και στο ευρώ καθώς και σε όλες τις αγορές ανά τον κόσμο, δίνει το στίγμα της αμηχανίας και της ανασφάλειας που προκάλεσε αυτή η απροσδόκητη εξέλιξη, παρά το γεγονός ότι η Μεγάλη Βρετανία δεν ήταν μέλος της πολύ πιο «στενής» νομισματικής ένωσης, δηλαδή της Ευρωζώνης.

Υπό αυτή την έννοια, δίνει ένα μικρό μόνο δείγμα του τι θα επακολουθήσει εάν αρχίσουν να υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες για τη βιωσιμότητα είτε της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε της Ευρωζώνης, δύο εγχειρημάτων που και στη θεωρία και στην πράξη είναι πολύ στενά συνδεδεμένα.

Σε αυτές τις συνθήκες, όσοι υποστηρίζουν ότι το Brexit αυξάνει τις πιθανότητες για Grexit, με πρωτοβουλία των εταίρων μας, κάνουν σοβαρό λάθος. Εάν μετά το «χτύπημα» του βρετανικού δημοψηφίσματος, δοθούν ισχυρές ενδείξεις ότι ούτε η νομισματική ένωση είναι εγχείρημα «χωρίς επιστροφή», αλλά είναι μια ένωση «αλά καρτ» (ας μην ξεχνάμε ότι πρόβλεψη αποχώρησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχει στις συνθήκες, όχι όμως και για αποχώρηση από την Ευρωζώνη), οι κραδασμοί θα απειλήσουν άμεσα όλο το οικοδόμημα.

Οι πιθανότητες είναι ότι η απόφαση του λαού της Μεγάλης Βρετανίας θα δώσει βραχυπρόθεσμα «αέρα στα πανιά» των απανταχού ευρω-σκεπτικιστών, εντός και εκτός της Ευρωζώνης, άρα αυτό που τίθεται πλέον σε κίνδυνο είναι η ίδια η συνεκτικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ίδιας της Ευρωζώνης.

Πολλά θα εξαρτηθούν από την πορεία εξόδου της Μεγάλης Βρετανίας, δηλαδή από τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις που θα υπάρξουν εκεί σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Αυτό που σίγουρα πρέπει να μελετηθεί σε βάθος είναι οι αιτίες που οδήγησαν τον λαό της Μεγάλης Βρετανίας σε αυτή την απόφαση, όσο κι αν κάποιος επιχειρούν να τη χρεώσουν απλώς σε κάποιους λαοπλάνους τοπικούς ηγέτες όπως ο Νάιτζελ Φάραντζ.

Παρότι δεν έχουν γίνει μέχρι τώρα αναλυτικές έρευνες, αυτό που προκύπτει είναι ότι η εξέλιξη αυτή οφείλεται κατά βάση σε τρεις λόγους που εν μέρει συνδέονται.

- Στην πεποίθηση μεγάλου μέρους της κοινής γνώμης ότι η ζωή του και η οικονομική του κατάσταση δεν έχει επηρεαστεί θετικά από τη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πρόκειται για μια απόφαση που ουσιαστικά στρέφεται εναντίον της διεθνοποίησης στη λήψη των αποφάσεων και πρακτικά αποτελεί άρνηση απέναντι και στο ευρύτερο εγχείρημα της «παγκοσμιοποίησης».

- Στον φόβο των μεταναστευτικών ροών, που αναζωπυρώνει τον εθνικισμό και κάνει μεγάλο μέρος των πολιτών να αποζητά περισσότερη εξουσία για το «εθνικό κράτος» (του).

- Στον θυμό των λιγότερο προνομιούχων, των λιγότερο μορφωμένων και των ηλικιωμένων απέναντι σε ένα κυρίαρχο σύστημα που εδώ και πολλά χρόνια εμφανίζεται να λειτουργεί προς όφελος των λίγων, προσφέροντας στους πολλούς ένα διαρκές «πιάτο» λιτότητας και μειούμενου βιοτικού επιπέδου.

Αυτοί οι βαθύτεροι παράγοντες δεν δρουν βεβαίως μόνο στη Μεγάλη Βρετανία αλλά σε πάρα πολλές χώρες, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και στην Ευρωζώνη. Το ότι η αρχή θα μπορούσε να γίνει από τη Μεγάλη Βρετανία, που πάντα είχε πιο «χλιαρή» σχέση με το εγχείρημα της ενωμένης Ευρώπης, ήταν εύλογο. Το αν θα υπάρξει συνέχεια όμως -και πού θα εκδηλωθεί- θα εξαρτηθεί από πολλούς, συχνά απρόβλεπτους, παράγοντες.

Το βέβαιο είναι ότι η διεύρυνση του χάσματος μεταξύ των εχόντων και των μη εχόντων που παρατηρείται με μεγάλη ευκρίνεια, ιδίως δε στα χρόνια μετά την τραπεζική κρίση του 2008, αλλά και οι αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης σε συνδυασμό με την αίσθηση σε μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης ότι το σύστημα είναι «σάπιο» και λειτουργεί προς όφελος των μεγάλων συμφερόντων, έχει αρχίσει να λειτουργεί καταλυτικά στις μεγάλες δημοκρατίες της Δύσης.

Το κίνημα «Leave» που επικράτησε στη Μεγάλη Βρετανία, από αυτής της πλευράς, παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με το «φαινόμενο» Τραμπ στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Είναι ώρα λοιπόν να γίνει αντιληπτό ότι οι παράγοντες που προκαλούν αυτές τις εξελίξεις είναι οικονομικοί και κοινωνικοί, ακόμη και «αξιακοί», προκειμένου να γίνει προσπάθεια αναίρεσής τους.

Οι λαοπλάνοι απλώς καβαλούν το κύμα. Κι όλα δείχνουν ότι θα ενισχύονται συνεχώς, αν δεν αλλάξουν οι συνθήκες που διογκώνουν το κύμα.

Το γεγονός ότι ως επιχείρημα επιτυχίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρησιμοποιείται κατά κόρον η διασφάλιση της ειρήνης στην Ευρώπη, επί δεκαετίες, δεν φαίνεται να αρκεί για ολοένα μεγαλύτερο μέρος των πολιτών, ίσως διότι έχουν περάσει ήδη επτά δεκαετίες από τη λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Έτσι για τους περισσότερους, που δεν έχουν «βιώματα» του πολέμου, έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία τι συμβαίνει τώρα στην τσέπη τους και στη ζωή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η Οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου

4.1 Επισκόπηση της οικονομίας

Η οικονομία του ΗΒ είναι από τις πλέον ανεπτυγμένες και αποτελεί την έβδομη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως. Το Λονδίνο είναι από τα μεγαλύτερα χρηματοοικονομικά κέντρα στον κόσμο και η πόλη με το μεγαλύτερο ΑΕΠ στην Ευρώπη.

Η βρετανική οικονομία παρουσίαζε ήδη στοιχεία επιβράδυνσης από το Νοέμβριο 2015, λόγω του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, αλλά και της χαμηλότερης του αναμενομένου παραγωγικότητας στο ΗΒ. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος του Ιουνίου 2016 ανέτρεψε όλους τους κυβερνητικούς σχεδιασμούς και τις οικονομικές προβλέψεις. Αντιδρώντας άμεσα, η Νομισματική Επιτροπή της ΤτΑ, αποφάσισε τη μείωση του επιτοκίου αναφοράς τον Αύγουστο 2016 από 0,50% σε 0,25% και την ενεργοποίηση προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης, με αγορά αξιών και τίτλων ύψους 70 δισ. λιρών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία, η βρετανική οικονομία επέδειξε ανθεκτικότητα μετά το δημοψήφισμα, χάρις στην υψηλή επίδοση του τομέα υπηρεσιών, ιδίως αυτών που σχετίζονται με την κατανάλωση (λιανικό εμπόριο, εστίαση, ψυχαγωγία). Η ανάπτυξη,

όμως, επιβραδύνθηκε το 2017 σε 1,7%, παρά το ευνοϊκό διεθνές οικονομικό περιβάλλον.

Το έλλειμμα του προϋπολογισμού, βρέθηκε εντός στόχων για το προηγούμενο οικονομικό έτος, λόγω της μείωσης των δημόσιων επενδύσεων και της αύξησης των δημοσίων εσόδων. Τα δημόσια οικονομικά αναμένεται να δεχθούν πίεση, εάν συνεχιστεί η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας και ακολουθηθεί λιγότερο περιοριστική πολιτική για την αναχαίτιση των επιπτώσεων της επικείμενης Εξόδου.

Όσον αφορά στις οικονομικές πτυχές της Εξόδου, πέραν του οριζόντιου θέματος της πρόσβασης στην ευρωπαϊκή Ενιαία Αγορά, τομείς ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τη βρετανική οικονομία είναι οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, η δημιουργική βιομηχανία και οι μεταποιητικοί τομείς της αεροδιαστημικής, της αυτοκινητοβιομηχανίας και της φαρμακοβιομηχανίας.

Η οικονομία του ΗΒ υπέστη μετάλλαξη από μια ισχυρή βιομηχανική χώρα μέχρι τη δεκαετία του 1970 σε μια ανοικτή οικονομία υπηρεσιών, με αιχμή του δόρατος τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που συντηρούν ένα ολόκληρο πλέγμα υποστηρικτικών υπηρεσιών. Το μοντέλο αυτό τίθεται εν κινδύνω από την απόφαση για Έξοδο, καθώς θέτει εν αμφιβόλω τη διατήρηση της θέσης του Λονδίνου ως κυριότερου χρηματοοικονομικού κέντρου της Ευρώπης και την ελκυστικότητά του ως προορισμού για κεφάλαια και ανθρώπους.

Πίνακας 4.3 μεταβολή ΑΕΠ 2011-2017

(£ εκατ.)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017 – ως % του ΑΕΠ
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	1.628.274	1.675.044	1.739.563	1.822.480	1.872.714	1.939.637	2.037.638	100%
<i>Συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τρέχουσες τιμές</i>	<u>1.452.075</u>	<u>1.495.576</u>	<u>1.551.553</u>	<u>1.624.276</u>	<u>1.669.192</u>	<u>1.725.960</u>	<u>1.816.733</u>	89%
Γεωργία, Δασοπονία, Αλιεία	9.858	9.973	11.093	10.998	10.874	10.547	10.528	1%
Μεταποίηση (περιλαμ. Ενέργειας)	209.695	214.877	227.293	230.521	221.227	225.012	262.556	13%
Βιομηχανία	145.765	148.534	159.198	165.056	162.926	167.530	187.533	9%
Υπηρεσίες	1.232.522	1.270.726	1.313.167	1.382.757	1.437.091	1.490.401	1.543.649	76%
Κατασκευές	85.173	86.436	90.810	96.756	102.720	106.833	115.913	6%
Χονδρικό, Λιανικό Εμπόριο, Ξενοδοχεία, Μεταφορές κ.τ.λ	258.847	263.550	278.688	298.481	308.821	321.885	335.053	16%
Πληροφορίες και Επικοινωνία	91.236	93.034	97.002	101.429	108.320	115.848	115.070	6%

Ασφαλιστικές, Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες	114.128	112.870	118.047	121.904	120.996	124.156	118.674	6%
Δραστηριότητες Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας	175.190	189.165	189.401	205.249	216.265	222.452	248.338	12%
Επαγγελματικές, Επιστημονικές, Τεχνικές Υπηρεσίες	163.994	173.622	184.652	196.212	205.365	213.757	226.647	11%
Εκπαίδευση, Δημόσιες Υπηρεσίες, Υγεία	287.063	292.057	292.774	298.848	308.720	314.591	314.330	15%
Άλλες Υπηρεσίες	56.891	59.992	61.793	63.878	65.884	70.879	69.624	3%
Φόροι μείον Επιδοτήσεις	176.199	179.468	188.010	198.204	203.522	213.677	220.905	11%

Πηγή: OECD Library, StatExtracts, National Accounts UK

Γεωργία – Κτηνοτροφία

Ο τομέας της Γεωργίας, Αλιείας και Δασών συμμετέχει με ποσοστό 0,5% στο ΑΕΠ της χώρας. Ωστόσο, παρά την καθοδική τάση του τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ, διαχρονικά, η βρετανική γεωργία χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό εκσυγχρονισμού των μεθόδων παραγωγής και επιτυγχάνει να καλύψει το 62% των διατροφικών αναγκών του βρετανικού πληθυσμού, απασχολώντας το 1,4% του συνολικού εργατικού δυναμικού. Η μέση ηλικία του αγροτικού πληθυσμού είναι 59 έτη.

Οι κυριότερες καλλιέργειες είναι σιτάρι, κριθάρι, ελαιοκράμβη, βρώμη, βολβοί, δημητριακά, ζαχαρότευτλα, κηπευτικά (φρούτα, λαχανικά ή καλλωπιστικά φυτά), κλπ. Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι ο τέταρτος μεγαλύτερος παραγωγός δημητριακών και ελαιοκράμβης⁶ της ΕΕ και η παραγωγή του αντιστοιχεί στο 8% της συνολικής παραγωγής της ΕΕ σε αυτά τα είδη. Επίσης είναι 4ος μεγαλύτερος παραγωγός ζάχαρης από τεύτλα στην ΕΕ, με περίπου 4.500 χιλ. παραγωγούς. Το Η.Β. είναι περίπου κατά 60% άυταρκες στα λαχανικά, 10% άυταρκες στα νωπά φρούτα, 100% άυταρκες στις φρέσκιες (νωπές) πατάτες. Τέλος το Η.Β. είναι 2ο στην ΕΕ στην παραγωγή βιολογικών προϊόντων, με 8.000 περίπου πιστοποιημένους παραγωγούς.

Στον τομέα της κτηνοτροφίας, το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει 33,7 εκατομμύρια πρόβατα, 9,8 εκατομμύρια βοοειδή, 169,7 εκατ. πουλερικά και 4,8 εκατ. χοίρους (στ.

⁶ Η ελαιοκράμβη παράγει φυτικό έλαιο που χρησιμοποιείται στη μαγειρική και στην επεξεργασία τροφίμων. Τελευταία χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο στην παραγωγή βιοκαυσίμων.

2014). Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι μεταξύ των Κ-Μ της Ε.Ε., σε όρους αξίας παραγωγής, τρίτο στο γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, τρίτο στο βόειο κρέας (βοδινό, μοσχαρίσιο) και πρώτο στο κρέας αμνοεριφίων.

Η αλιεία, παρότι βαίνει μειούμενη ως οικονομική δραστηριότητα, παραμένει σημαντική για τη χώρα. Οι κύριες αλιευτικές μονάδες βρίσκονται στη Σκωτία και την ΒΑ Αγγλία, και τα κύρια αλιεύματα του Ηνωμένου Βασιλείου είναι ο βακαλάος, η γλώσσα, ο πλευρονήκτης ή πλατέσσα (plaice), η ρέγγα, ο σπάρος (bream).

Το μέλλον του τομέα είναι αβέβαιο, καθώς η γεωργία και η αλιεία του Ηνωμένου Βασιλείου λαμβάνουν ενισχύσεις τόσο από τη βρετανική κυβέρνηση όσο από την Κοινή Αγροτική Πολιτική και Κοινή Αλιευτική Πολιτική της ΕΕ.

Εκτός από την καλλιεργήσιμη γη, οι κύριοι φυσικοί πόροι του Ηνωμένου Βασιλείου είναι άνθρακας, πετρέλαιο, φυσικό αέριο, ασβεστόλιθος, κρητίδα, μεταλλεύματα σιδήρου, μολύβδου, ψευδαργύρου, κασσίτερο, ασήμι και χρυσό. Ο άνθρακας και τα μεταλλεύματα σιδήρου, που αποτελούν την πρώτη ύλη για την παραγωγή χάλυβα, αποτέλεσαν τη βάση της αγγλικής βιομηχανίας, ωστόσο η παραγωγή τους έχει μειωθεί δραστικά τις τελευταίες δεκαετίες.

- Ενέργεια

Το Ηνωμένο Βασίλειο καταναλώνει λιγότερη ενέργεια από ό,τι το 1998 με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας να καταλαμβάνουν συνεχώς αυξανόμενο μερίδιο. Ταυτόχρονα, η μείωση της παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου στη Βόρεια Θάλασσα είχε ως αποτέλεσμα το Ηνωμένο Βασίλειο να εξαρτάται όλο και περισσότερο από τις εισαγωγές ενέργειας.

Ειδικότερα, μεταξύ των ετών 1998 και 2015, καταγράφηκε πτώση 17% στην ποσότητα της ενέργειας που χρησιμοποιείται από το Ηνωμένο Βασίλειο. Η πτώση οφείλεται στην αύξηση της χρήσης ενεργειακά αποδοτικών τεχνολογιών από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, σε κυβερνητικές πολιτικές που αποσκοπούν στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, καθώς και στη πτώση της μεταποιητικής δραστηριότητας στο Ηνωμένο Βασίλειο, ιδιαίτερα σε ενεργοβόρους κλάδους.

Την ίδια περίοδο, το ποσοστό της ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και από επεξεργασία αποβλήτων (όπως η αιολική, η υδροηλεκτρική ενέργεια

και η βιομάζα) αυξήθηκε από 1% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας του Ηνωμένου Βασιλείου στο 9%.

Με βάση τα αποδεδειγμένα πετρελαϊκά αποθέματα του, το Η.Β. κατατάσσεται 30ο παγκοσμίως (24ο όσον αφορά στην παραγωγή), ενώ με βάση τα αποθέματα φυσικού αερίου, κατατάσσεται 42ο στον κόσμο (23ο όσον αφορά στην παραγωγή). Η δραστηριότητα εξόρυξης πετρελαίου συγκεντρώνεται στην ανατολική ακτή της Σκωτίας και της βορειοανατολικής Αγγλίας. Το ήμισυ περίπου των αποθεμάτων πετρελαίου του Η.Β. βρίσκεται στη Βόρεια Θάλασσα απέναντι από την ανατολική ακτή της Σκωτίας και $\frac{1}{4}$ αυτών στη Βόρεια Θάλασσα κοντά στις νήσους Shetland. Το μεγαλύτερο μέρος των αποθεμάτων φυσικού αερίου επίσης βρίσκεται στη Βόρεια Θάλασσα και ένα μικρότερο μέρος στην Ιρλανδική Θάλασσα και στην ηπειρωτική γη.

Παρά τη συνολική μείωση της κατανάλωσης ενέργειας του Ηνωμένου Βασιλείου και την αυξανόμενη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η εξάρτηση της Βρετανίας από την εισαγόμενη ενέργεια έχει επιστρέψει στα επίπεδα που επικρατούσαν στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Το ΗΒ έγινε καθαρός εξαγωγέας ενέργειας το 1981 χάρη στην εκμετάλλευση του πετρελαίου και του φυσικού αερίου της Βόρειας Θάλασσας. Τα τελευταία χρόνια, η εξάρτηση από την εισαγόμενη ενέργεια είχε ανοδική τάση, αλλά τώρα έχει μειωθεί από την πρόσφατη κορυφή του το 2013.

Το Η.Β. είναι καθαρός εισαγωγέας τόσο πετρελαίου (κυρίως από Νορβηγία, Ρωσία και Νιγηρία) όσο και φυσικού αερίου (κυρίως από Νορβηγία, Ολλανδία και Κατάρ). Πρόσφατες έρευνες αποδεικνύουν ότι υπάρχουν κοιτάσματα σχιστολιθικού αερίου (Shale Gas) σε περιοχές της Δ. Αγγλίας, το πραγματικό μέγεθος των οποίων δεν έχει ακόμη προσδιορισθεί επακριβώς.

Το 2017, οι εισαγωγές ενέργειας αυξήθηκαν κατά 0,9% σε σχέση με το 2016 με την καθαρή ενεργειακή εξάρτηση να διαμορφώνεται στο 35,8%. Οι κύριοι τύποι των εισαγόμενων καυσίμων του Ηνωμένου Βασιλείου ήταν αργό πετρέλαιο, φυσικό αέριο και πετρελαϊκά προϊόντα (για παράδειγμα, βενζίνη και ντίζελ). Επίσης εισάγονται ηλεκτρική ενέργεια και άνθρακας και άλλα είδη στερεών καυσίμων (όπως ξύλο) σε μικρότερες ποσότητες.

Η δυναμικότητα των ανανεώσιμων πηγών στην ηλεκτρική ενέργεια ήταν 40,5 GW στα τέλη του 2017, αυξημένη κατά 13% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Το μερίδιο των

ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας το 2017, ανήλθε στο 29%, ενώ το μερίδιο του άνθρακα έχει περιοριστεί στο 7%, καθώς διεκόπη η λειτουργία τριών μεγάλων ανθρακωρυχείων στο πλαίσιο της μετάβασης σε πιο καθαρές μορφές ενέργειας. Το φυσικό αέριο καταλαμβάνει μερίδιο 40% και η πυρηνική ενέργεια 21%. Η αιολική ενέργεια έχει μερίδιο 15% (επίγεια 9%, υπεράκτια 6%), η βιοενέργεια μερίδιο 9,5%, τα φωτοβολταϊκά μερίδιο 3,5% και τα υδροηλεκτρικά μερίδιο 1%.

- **Μεταποίηση**

Η συμμετοχή της μεταποίησης, ιστορικά πρωτοπόρου τομέα της βρετανικής οικονομίας, στο ΑΕΠ της χώρας, μειώνεται. Σε όρους Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, έχει τεθεί σε σταθερή πτώση εδώ και πολλές δεκαετίες, από άνω του 30% στις αρχές του 1970 σε 10% το 2015. Από το 1997, η παραγωγή της μεταποίησης μειώθηκε κατά 2% σε πραγματικούς όρους, ενώ η παραγωγή του τομέα των υπηρεσιών, κατά την ίδια περίοδο, έχει αυξηθεί κατά 59%.

Η μεταποίηση απασχολεί το 8% του εργατικού δυναμικού, από 22% το 1982, ενώ μόλις 2% του εργατικού δυναμικού στο Λονδίνου απασχολείται στη μεταποίηση. Συνεχίζει, ωστόσο, να προσελκύει υψηλό ποσοστό νέων ξένων επενδύσεων και συνεισφέρει καθοριστικά στο εξωτερικό εμπόριο αγαθών, με ποσοστό ανώτερο του 40% επί του συνόλου των βρετανικών εξαγωγών.

Οι παραδοσιακοί τομείς όπως μεταλλουργία (κυρίως χαλυβουργία), υφαντουργία, καπνός, βιομηχανία ξύλου & χάρτου αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα λόγω του διεθνούς ανταγωνισμού, όπως επίσης ο κλάδος μηχανημάτων και λοιπού εξοπλισμού. Άλλοι τομείς εμφανίζουν εξαιρετικές επιδόσεις συνολικά, όπως αυτοί των τροφίμων & ποτών, ηλεκτρονικών ειδών, της αεροδιαστημικής βιομηχανίας και του εξοπλισμού μεταφορών, καταγράφοντας αύξηση ανώτερη εκείνης του συνολικού ΑΕΠ. Σε όρους Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, ο κλάδος τροφίμων – ποτών & καπνού παραμένει ο σημαντικότερος μεταποιητικός κλάδος, ακολουθούμενος από τον κλάδο εξοπλισμού μεταφορών και τον κλάδο βασικών μετάλλων και μεταλλικών προϊόντων.

Πίνακας 4.4 Η δομή της βρετανικής μεταποίησης (2008-2015) Σε εκατ. λίρες

Κλάδος Δραστηριότητας	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	% Συνόλου ΑΠΑ (2015)	% 2008-2015
Συνολική παραγωγή	209.327	198.307	203.599	209.746	214.807	227.110	229.901	235.083	13,95%	12,30%
Ορυχεία και λατομεία	35.567	27.233	30.389	32.121	28.398	27.417	23.819	20.480	1,22%	-42,42%
Συνολική Μεταποίηση	142.880	133.428	141.113	145.766	148.406	158.606	162.680	169.370	10,05%	18,54%
Βιομηχανία τροφίμων, ποτών και καπνού	21.250	24.522	22.543	22.792	23.928	25.890	26.237	26.914	1,60%	26,65%
Είδη ένδυσης και δερμάτινα είδη	4.230	3.412	4.607	4.729	4.877	5.820	5.871	6.308	0,37%	49,13%
Εύλο, προϊόντα χαρτιού και εκτυπώσεις	12.028	10.538	10.797	10.716	11.085	11.590	11.683	11.820	0,70%	-1,73%
Προϊόντα οπτάνθρακα και διύλισης πετρελαίου	2.536	5.854	4.446	4.210	3.772	2.307	2.237	3.064	0,18%	20,82%
Χημικές ουσίες και προϊόντα	9.626	7.686	8.780	7.294	8.043	8.962	9.486	11.646	0,69%	20,98%
Βασικά φαρμακευτικά προϊόντα και παρασκευάσματα	12.615	13.404	14.036	13.964	12.818	12.619	12.220	12.019	0,71%	-4,72%
Καουτσούκ, πλαστικά και άλλα μη μεταλλικά ορυκτά	12.344	11.203	11.430	11.528	12.009	12.565	12.758	13.747	0,82%	11,37%

Πηγή: [ONS, The Blue Book 2017](#)

Βάσει εσόδων, οι μεγαλύτερες μεταποιητικές βιομηχανίες στον κλάδο τροφίμων – ποτών – καπνού είναι η Unilever (τρόφιμα και προϊόντα προσωπικής υγιεινής), η Associated British Foods, η British American Tobacco και η Imperial Tobacco, στον

κλάδο εξοπλισμού μεταφορών η Rolls Royce και η BAE Systems, στον κλάδο βασικών μετάλλων η Tata, Rio Tinto και η AngloAmerican, στον κλάδο χημικών η Ineos και οι φαρμακευτικές GSK και AstraZeneca, οι πετρελαϊκές BP και Shell,

Η παραγωγή μηχανολογικού εξοπλισμού και εξοπλισμού μεταφορών αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της βρετανικής μεταποίησης. Οι μεγαλύτερες διεθνείς αυτοκινητοβιομηχανίες έχουν μονάδες παραγωγής στο Η.Β.: η BMW (MINI, Rolls-Royce), η Ford (Premier Automotive Group), η General Motors (Vauxhall Motors), η Honda, η Nissan, η Toyota, η Volkswagen (Bentley) κ.α. Επίσης σημαντικός είναι και ο τομέας της αεροναυπηγικής με εταιρείες όπως η BAE Systems, η GKN και η Rolls Royce. Η Brush Traction κατασκευάζει αμαξοστοιχίες τρένων και άλλα σχετικά εξαρτήματα.

Η βιομηχανία ηλεκτρονικών ειδών κατατάσσεται αυτή τη στιγμή στην πρώτη πεντάδα στον κόσμο σε όρους παραγωγής και απασχολεί περίπου 400.000 άτομα στην καθεαυτό παραγωγή ηλεκτρονικού υλικού, ενώ άλλα 130.000 απασχολούνται στον συγγενή χώρο της παραγωγής λογισμικού. Οι σημαντικότερες βρετανικές εταιρείες είναι η Amstrad, η Alba, η ARM, η Dyson, η Invensys, η Wolfson, η Linn, η Nallatech και η Axeon. Επίσης πολλές από τις μεγαλύτερες διεθνείς εταιρείες IT έχουν επιλέξει το Η.Β. ως έδρα της ευρωπαϊκής τους παρουσίας και εταιρείες όπως η Ericsson, η Fujitsu, η Samsung, η Sharp, η Sony και η Toshiba έχουν επίσης εγκαταστήσει εδώ μονάδες παραγωγής.

Στο χημικό τομέα, θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ καθαρά χημικών (προϊόντα πετρελαίου, χρώματα, σαπούνια, απορρυπαντικά κ.α.), από τη μία πλευρά, και φαρμακευτικών και βιοτεχνολογικών προϊόντων, από την άλλη. Η φαρμακοβιομηχανία από μόνη της εκπροσωπεί το 25% της βρετανικής χημικής βιομηχανίας, απασχολεί περίπου 300.000 άτομα και δαπανά περίπου 5 εκατ. λίρες ημερησίως στην έρευνα. Δύο από τις μεγαλύτερες διεθνείς φαρμακοβιομηχανίες η GlaxoSmithKline και η AstraZeneca είναι εγκαταστημένες στο Η.Β. και διεξάγουν εδώ μεγάλος μέρος της έρευνας αλλά και της παραγωγής τους. Εκτός αυτών, στο Η.Β. λειτουργούν περί τις 275 μικρομεσαίες επιχειρήσεις που αντιπροσωπεύουν το 20% των εταιρειών του τομέα στην Ευρώπη. Στην κατηγορία της βιοτεχνολογίας, έχει καταγραφεί την τελευταία δεκαπενταετία αύξηση του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων της τάξεως του 220% και αυτή τη στιγμή ο αριθμός τους ξεπερνά τις 480.

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία για το 2017, η αξία των πωλήσεων των προϊόντων μεταποίησης έφθασε τα £ 384,5 δισεκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση 5,4% σε σχέση με το 2016. Η παραγωγή προϊόντων διατροφής παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση των πωλήσεων μεταξύ 2016 και 2017, κατά £ 4,6 δισ. (7,0%). Παρατηρήθηκαν επίσης αυξήσεις στις μηχανοκίνητων οχημάτων (£ 2,8 δισ. ή 5,2%), μηχανημάτων και εξοπλισμού (κυρίως μηχανές και στρόβιλοι για ΑΠΕ) (2,3 δισ. £ ή 9,7%) και χημικών προϊόντων (2,2 δισ. £ ή 10,7%). Τα φαρμακευτικά προϊόντα ήταν ο μόνος τομέας που παρουσίαζε μειωμένες πωλήσεις μεταξύ του 2016 και του 2017, μειωμένες κατά 1,0 δισ. £ (-7,9%) σε 11,5 δισ. £.

- Υπηρεσίες

Ο τομέας υπηρεσιών, ιδιαίτερα των χρηματοοικονομικών και επιχειρηματικών και του real estate, είναι καθοριστικός στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας και η συμμετοχή του στο ΑΕΠ αυξάνεται συνεχώς. Ο τομέας, συμμετέχει κατά 76% στην σύνθεση του ΑΕΠ (ανάλογα με τη μέθοδο υπολογισμού μπορεί να καλύπτει και ποσοστό 80% του συνόλου), απασχολεί το 80% του εργατικού δυναμικού της χώρας και συνεισφέρει ουσιαστικά στη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου.

Πίνακας 4.5 Η δομή του βρετανικού κλάδου παροχής υπηρεσιών (2008-2015) Σε εκατ. λίρες

Κλάδος Δραστηριότητας	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	% Συνόλου ΑΠΑ 2015	% 2008-2015
Σύνολο Υπηρεσιών	1.113.439	1.108.444	1.127.326	1.153.708	1.193.514	1.234.814	1.299.435	1.336.635	79,33%	20,05%
Σύνολο υπηρεσιών διανομής, μεταφορών, ξενοδοχείων και εστιατορίων	251.997	243.819	254.233	259.290	263.739	277.383	295.253	306.080	18,17%	21,46%
Χονδρικό εμπόριο, λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	155.683	152.443	159.133	159.881	159.605	165.134	175.646	181.474	10,77%	16,57%
Μεταφορές και αποθήκευση	59.871	56.457	60.071	62.602	63.050	67.297	71.988	75.174	4,46%	25,56%
Διαμονή και υπηρεσίες εστίασης	36.443	34.919	35.029	36.807	41.084	44.952	47.619	49.432	2,93%	35,64%
Σύνολο υπηρεσιών πληροφορικής & επικοινωνιών	84.157	82.745	83.319	87.818	89.541	93.983	98.539	100.652	5,97%	19,60%
Εκδόσεις, οπτικοακουστικές και τηλεοπτικές υπηρεσίες	23.554	23.089	24.018	24.347	25.616	26.288	27.038	27.030	1,60%	14,76%
Τηλεπικοινωνίες	25.882	26.295	24.745	25.454	26.013	28.081	30.012	30.372	1,80%	17,35%

Πληροφορική και άλλες υπηρεσίες πληροφορικής	34.721	33.361	34.556	38.017	37.912	39.614	41.489	43.250	2,57%	24,56%
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες	108.402	125.924	115.673	114.128	112.870	118.035	122.358	114.267	6,78%	5,41%
Διαχείριση ακινήτων (Real Estate)	193.691	172.853	175.248	184.962	202.069	206.135	220.673	234.518	13,92%	21,08%
Σύνολο επαγγελματικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών	158.723	153.984	158.501	164.132	173.794	185.511	197.498	206.250	12,24%	29,94%
Σύνολο επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών υπηρεσιών	97.570	94.020	96.853	100.185	105.775	113.861	121.478	128.441	7,62%	31,64%
Υπηρεσίες νομικές, λογιστικές, συμβουλευτικές, αρχιτέκτονα, μηχανικού κ.λπ.	69.994	69.417	71.209	73.126	76.974	83.130	87.896	92.870	5,51%	32,68%
Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	9.846	7.934	8.268	8.480	8.714	8.397	9.032	9.669	0,57%	-1,80%
Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	17.730	16.669	17.376	18.579	20.087	22.334	24.550	25.902	1,54%	46,09%

Πηγή: [ONS, The Blue Book 2017.](#)

Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες: Ο τομέας των χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών – τόσο βρετανικών όσο και διεθνών εταιρειών με έδρα το City του Λονδίνου– αντιστοιχούν σε περίπου το 8-10% του ΑΕΠ και το 10-12% των φορολογικών εσόδων του Ηνωμένου Βασιλείου⁷. Το Λονδίνο αποτελεί το μεγαλύτερο διεθνές χρηματοοικονομικό κέντρο, μαζί με τη Νέα Υόρκη. Περίπου 500 τράπεζες έχουν γραφεία στη πόλη και οι εργασίες τους προσανατολίζονται κυρίως στη διεθνή αγορά, με έμφαση στις αγορές χρεογράφων, συναλλάγματος, ενέργειας και ασφάλειας. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του φορέα CityUK, ο τομέας των χρηματοοικονομικών και συναφών υπηρεσιών απασχολεί 1 εκατομμύριο εργαζομένους, εκ των οποίων το 66% εργάζεται εκτός Λονδίνου.

Οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες στεγάζονται σε δύο κυρίως περιοχές του Λονδίνου: το City (όπου έχουν την έδρα τους, μεταξύ άλλων, το Χρηματιστήριο Αξιών του Λονδίνου, η Τράπεζα της Αγγλίας και η ασφαλιστική εταιρεία Lloyds of London) και

⁷ The CityUK, <http://www.thecityuk.com>

τα Docklands – Canary Wharf (όπου έχουν την έδρα τους, μεταξύ άλλων, η ανεξάρτητη διοικητική αρχή Financial Conduct Authority⁸ και τράπεζες όπως η Barclays Bank, η Citigroup και η HSBC). Το Εδιμβούργο είναι το πέμπτο μεγαλύτερο χρηματοοικονομικό κέντρο της.

Ευρώπης και αποτελεί την έδρα εταιρειών όπως η Royal Bank of Scotland, η HBOS και η ασφαλιστική εταιρεία Standard Life Insurance.

Η μέχρι πρότινος ευρωστία του τομέα αποδίδεται στην παράδοση τεχνογνωσίας, την ύπαρξη ευέλικτου θεσμικού πλαισίου και υποστηρικτικών υποδομών καθώς και στην παρουσία εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης.

Μετά την κρίση του 2008 όμως και την κατάρρευση μερικών σημαντικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, σημειώθηκαν ραγδαίες ανακατατάξεις και απολύσεις προσωπικού από τους μεγάλους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στο City. Ο κλάδος αυτός δεν έχει ακόμη ανακτήσει την προ κρίσης θέση του, δεδομένου μάλιστα ότι αναπτύσσονται νέα κέντρα χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων στην Ασία και τη Μ. Ανατολή. Οι προοπτικές θέσπισης κανόνων ελέγχου στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο ενδέχεται επίσης να μειώσει την ανταγωνιστικότητα του κλάδου και η βρετανική κυβέρνηση προέβλεπε σημαντικές επιφυλάξεις στα αρμόδια ευρωπαϊκά όργανα αναφορικά με την έκταση των μέτρων αυτών προκειμένου να μην θιγεί ο κλάδος. Η απόφαση για Έξοδο του ΗΒ από την Ε.Ε. αποτέλεσε ένα ακόμη σημαντικό πλήγμα στο χρηματοοικονομικό κλάδο. Πλέον πολλές εταιρείες μεταφέρουν εργασίες τους σε άλλες χώρες εντός Ε.Ε., λόγω της αβεβαιότητας για τη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών σε άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και του μελλοντικού πλέγματος σχέσεων με την Ε.Ε..

Λιανεμπόριο: Το εμπόριο λιανικής στο Η.Β. στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό σε μεγάλες εταιρείες οι οποίες λειτουργούν με υπερκαταστήματα εντός και εκτός πόλεων και παράλληλη παρουσία σε κάθε γειτονιά μέσα από μικρά υποκαταστήματα της ίδιας αλυσίδας, καλύπτοντας το 75%, περίπου, της αγοράς. Τα τοπικά καταστήματα μικρής ιδιοκτησίας συνεχίζουν να παίζουν σημαντικό ρόλο στο λιανεμπόριο, παρά την πίεση από την είσοδο των μεγάλων εταιρειών στον χώρο. Το λιανεμπόριο χαρακτηρίζεται από υψηλό ανταγωνισμό.

⁸ Πρώην Financial Services Authority

Δημιουργική βιομηχανία: Η δημιουργική βιομηχανία, που περιλαμβάνει τη διαφήμιση, την κινηματογραφική και τηλεοπτική παραγωγή, τον σχεδιασμό προϊόντων, τις εκδόσεις, την μουσική βιομηχανία, τις καλές τέχνες και την αγορά αντικα, έχει σημειώσει ένα από τα υψηλότερα επιμέρους ποσοστά ανάπτυξης κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Σύμφωνα με το Υπουργείο Πολιτισμού, Επικοινωνίας και Αθλητισμού, ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης του τομέα από το 1997 και έπειτα είναι της τάξης του 6% και συνεισφέρει στις βρετανικές εξαγωγές με περίπου 11 δισ. λίρες κατ' έτος. Οι εταιρείες του τομέα έχουν διεθνή παρουσία και χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η WPP η μεγαλύτερη διαφημιστική εταιρεία παγκοσμίως έχει μόνο το 15% της δραστηριότητάς στην χώρα ενώ καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην Ασία.

Πίνακας 4.6 Βασικά οικονομικά μεγέθη

	2013	2014	2015	2016	2017
Ονομαστικό ΑΕΠ (σε δισεκ. λίρες)	1.791	1.845	1.889	1.925	1.960
Μεταβολή ΑΕΠ (%)	2,1	3,1	2,3	1,9	1,8
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε λίρες)	27.926	28.569	29.008	29.328	29.670
Ανεργία (%)	7,6	6,2	5,4	4,9	4,4
Πληθωρισμός (%)	2,6	1,5	0,0	0,7	2,7
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-5,4	-5,4	-4,3	-3,0	-1,9
Πρωτογενές ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-2,8	-2,8	-1,9	-0,5	0,8
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	85,6	87,4	88,2	88,2	87,7
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-5,1	-4,9	-4,9	-5,2	-3,9
Συναλλαγματική ισοτιμία (£/€)	1,24	1,24	1,38	1,22	1,14
Βασικό επιτόκιο (%)	0,50	0,50	0,50	0,25	0,50
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (εκ. \$)	43.059	39.180	35.763	35.992	44.489

Πηγή: ONS, Bank of England, Eurostat

Όπως αποτυπώνεται στον ανωτέρω πίνακα, το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ανέκοψε την αναπτυξιακή δυναμική του ΗΒ. Η ανεργία, πάντως, παραμένει σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, ενώ το κ.κ. ΑΕΠ αυξάνεται με αργό ρυθμό. Με την άνοδο του πληθωρισμού σε επίπεδα περίξ του 3%, σε πραγματικούς όρους το κ.κ. ΑΕΠ μειώνεται. Η ισοτιμία έναντι του ευρώ έχει υποχωρήσει κατά περίπου 15% μετά το δημοψήφισμα, ενώ τα δημόσια οικονομικά βρίσκονται εν γένει σε σταθερό επίπεδο.

4.2 Εξωτερικό εμπόριο

Σύμφωνα με τα στοιχεία των βρετανικών Τελωνείων (UK Trade Info, HMRC) για το 2017, οι συνολικές **βρετανικές εξαγωγές** ανήλθαν σε 342 δισ. λίρες έναντι 304 δισ. του αντίστοιχου διαστήματος του 2016, σημειώνοντας αύξηση κατά 13%, ενώ οι **εισαγωγές** ανήλθαν σε 498 δισ. λίρες έναντι 470 δισ. λιρών του προηγούμενου έτους, αυξημένες κατά 6%. Το **εμπορικό ισοζύγιο** της υπό εξέταση περιόδου **κατέλειπε** έλλειμμα ύψους 156 δισ. λιρών, σημειώνοντας μείωση κατά 6 % έναντι του 2016 (166 δισ. λίρες).

Το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσιάζει ένα συνεχώς αυξανόμενο πλεονασματικό ισοζύγιο εμπόριο υπηρεσιών, χάρις κυρίως στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, το οποίο, όμως, δεν επαρκεί, προς το παρόν, για να ισοσκελίσει το υψηλό έλλειμμα στο ισοζύγιο του εμπορίου αγαθών. Τα στοιχεία που παρατίθενται παρακάτω είναι ελαφρώς διαφοροποιημένα από τα ανωτέρω, καθώς προέρχονται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ONS).

Πίνακας 4.7 Εξωτερικό εμπόριο Ηνωμένου Βασιλείου.

	2013	2014	2015	2016	2017
Εξαγωγές αγαθών (δισ. £)	300	293	287	299	339
Εισαγωγές αγαθών (δισ. £)	419	415	405	432	476
Εμπορικό ισοζύγιο (δισ. £)	-119	-122	-118	-133	-137
Εξαγωγές υπηρεσιών (δισ. £)	223	227	233	258	277
Εισαγωγές υπηρεσιών (δισ. £)	133	135	142	156	165
Ισοζύγιο υπηρεσιών (δισ. £)	90	92	91	102	112
Συνολικό Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ. £)	-29	-30	-27	-31	-25

Πηγή: ONS, Balance of Payments Accounts

4.3 Εμπόριο αγαθών

Το 2017, προς την ΕΕ κατευθύνθηκε ποσοστό 47,87% των εξαγωγών και από εκεί προήλθε 52,02% των εισαγωγών του Η.Β.. Στο ποσοστό περίπου αυτό διατηρούνται οι συναλλαγές ΗΒ – ΕΕ κατά την τελευταία τετραετία (διακύμανση μεταξύ 44% και 48% στις εξαγωγές και 50% - 53% στις εισαγωγές), γεγονός που αντανακλά τη στροφή του βρετανικού εξωτερικού εμπορίου προς τρίτες χώρες.

Κυριότεροι πελάτες του Ηνωμένου Βασιλείου είναι οι ΗΠΑ (με μερίδιο 13% επί των συνολικών εξαγωγών), Γερμανία (11%), Γαλλία (7%), Ολλανδία (6%), Ιρλανδία (6%), Κίνα (5%), Ελβετία (4,5%), Βέλγιο (4%), Ισπανία (3%), και Ιταλία (3%) .

Κυριότεροι προμηθευτές είναι οι Γερμανία (με μερίδιο 14% επί των συνολικών εισαγωγών), ΗΠΑ (8%), Κίνα (8%), Ολλανδία (8%), Γαλλία (5%), Βέλγιο (5%), Νορβηγία (4%), Ιταλία (4%), Ιρλανδία (3%), Ισπανία (3%)

Οι 10 κυριότερες κατηγορίες εξαγομένων προϊόντων είναι: Μηχανές & Συσκευές, Οχήματα, Ορυκτά Καύσιμα, Φαρμακευτικά, Πολύτιμα Μέταλλα, Μηχανές Συσκευές και Υλικά Ηλεκτρικά, , Αεροσκάφη / Διαστημόπλοια , Όργανα Ακριβείας, Οργανικά Χημικά, και Πλαστικά και πλαστικές ύλες.

Οι 10 κυριότερες κατηγορίες εισαγόμενων προϊόντων είναι: Πυρηνικοί Αντιδραστήρες – Μηχανές & Συσκευές, Οχήματα, Ορυκτά Καύσιμα, Φαρμακευτικά, Πολύτιμα Μέταλλα, Ηλεκτρικές Μηχανές & Συσκευές, Αεροσκάφη, Όργανα Ακριβείας, Πλαστικά και Χημικά Προϊόντα.

Πίνακας 4.8 Εξαγωγές αγαθών Ηνωμένου Βασιλείου

	2016		2017		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (δισ. £)	% στο σύνολο	Αξία (δισ. £)	% στο σύνολο	
2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας					
Σύνολο Εξαγωγών	304,48	100%	342,55	100%	13%
84 - Πυρηνικοί Αντιδραστήρες, Λέβητες, Μηχανές, Συσκευές	44,69	15%	50,81	15%	14%
87 - Αυτοκίνητα Οχήματα, Ελκυστήρες, Ποδήλατα Και Άλλα Οχήματα Για Χερσαίες Μεταφορές	38,18	13%	41,69	12%	9%
27 - Ορυκτά Καύσιμα, Ορυκτά Λάδια	19,15	6%	27,29	8%	42%
30 - Φαρμακευτικά Προϊόντα	24,11	8%	25,40	7%	5%
71 – Μαργαριτάρια, Πολύτιμες Και Ημιπολύτιμες Πέτρες, Πολύτιμα Μέταλλα, Απομιμήσεις Κοσμημάτων. Νομίσματα	21,11	7%	24,91	7%	18%
85 - Μηχανές, Συσκευές Και Υλικά Ηλεκτρικά Και Τα Μέρη Τους.	20,10	7%	22,13	6%	10%
88 - Αεροπλοΐα ή Διαστημοπλοΐα	15,52	5%	16,37	5%	5%
90 - Όργανα & Συσκευές Οπτικής, Φωτογραφίας ή Κινηματογραφίας, Μέτρησης, Έλεγχου ή Ακριβείας.	12,73	4%	14,00	4%	10%
39 - Πλαστικές Ύλες Και Τεχνουργήματα Από Αυτές Τις Ύλες	8,35	3%	9,26	3%	11%
29 - Οργανικά Χημικά Προϊόντα	7,94	3%	8,21	2%	4%
22 - Ποτά, Αλκοολούχα	7,02	2%	7,62	2%	9%
99 – Άλλα Προϊόντα Μη Κατονομαζόμενα	4,47	1%	6,93	2%	55%
72 - Χυτοσίδηρος, Σίδηρος και Χάλυβας	3,97	1%	5,44	2%	37%

97 - Αντικείμενα Τέχνης, Συλλογών ή Αρχαιοτήτων	5,30	2%	5,08	1%	-4%
38 - Διαφορά Προϊόντα Των Χημικών Βιομηχανιών	4,73	2%	4,96	1%	5%
33 - Αιθέρια Έλαια Και Ρητινοειδή. Προϊόντα Αρωματοποιίας ή Καλλωπισμού Παρασκευασμένα Και Καλλυντικά Παρασκευάσματα	4,08	1%	4,55	1%	12%

Πηγή: UK Trade Info,

Πίνακας 4.9 Εισαγωγές αγαθών Ηνωμένου Βασιλείου.

	2016		2017		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (δισ. £)	% στο σύνολο	Αξία (δισ. £)	% στο σύνολο	
2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας					
Σύνολο Εισαγωγών	470,96	100%	497,77	100%	6%
84 - Πυρηνικοί Αντιδραστήρες, Λέβητες, Μηχανές, Συσκευές	56,39	12%	62,19	12%	10%
87 - Αυτοκίνητα Οχήματα, Ελκυστήρες, Ποδήλατα Και Άλλα Οχήματα Για Χερσαίες Μεταφορές	55,05	12%	57,12	11%	4%
85 - Μηχανές, Συσκευές Και Υλικά Ηλεκτρικά Και Τα Μέρη Τους.	42,88	9%	46,69	9%	9%
27 - Ορυκτά Καύσιμα, Ορυκτά Λάδια	29,40	6%	40,27	8%	37%
71 – Μαργαριτάρια, Πολύτιμες Και Ημιπολύτιμες Πέτρες, Πολύτιμα Μέταλλα, Απομιμήσεις Κοσμημάτων. Νομίσματα	52,43	11%	38,06	8%	- 27%
30 - Φαρμακευτικά Προϊόντα	24,24	5%	25,71	5%	6%
39 - Πλαστικές Ύλες Και Τεχνουργήματα Από Αυτές Τις Ύλες	12,73	3%	14,35	3%	13%
90 - Όργανα & Συσκευές Οπτικής, Φωτογραφίας ή Κινηματογραφίας, Μέτρησης, Έλεγχου ή Ακριβείας.	12,97	3%	13,82	3%	7%
88 - Αεροπλοΐα Ή Διαστημοπλοΐα	14,08	3%	11,60	2%	- 18%
61 - Ενδύματα & Συμπληρώματα Του Ενδύματος, Πλεκτά	9,20	2%	9,72	2%	6%
62 - Ενδύματα & Συμπληρώματα Του Ενδύματος, Άλλα Από Τα Πλεκτά	8,95	2%	9,14	2%	2%
94 - Έπιπλα, Έπιπλα Ιατροχειρουργικά. Είδη Κλινοστρωμνής Και Παρόμοια. Συσκευές Φωτισμού	8,22	2%	9,01	2%	10%
29 - Οργανικά Χημικά Προϊόντα	6,59	1%	7,64	2%	16%
73 - Τεχνουργήματα Από Χυτοσίδηρο, Σίδηρο Ή Χάλυβα	6,34	1%	6,99	1%	10%
99 - Άλλα Προϊόντα Μη Κατονομαζόμενα	5,01	1%	6,65	1%	33%
22 - Ποτά, Αλκοολούχα	5,93	1%	6,19	1%	4%

48 - Χαρτί Και Χαρτόνια	5,46	1%	5,62	1%	3%
44 – Ξυλεία Και Τεχνουργήματα Από Ξύλο	4,90	1%	5,40	1%	10%
64 - Υποδήματα	4,94	1%	5,30	1%	7%
33 - Αιθέρια Έλαια Και Ρητινοειδή. Προϊόντα Αρωματοποίησης Ή Καλλωπισμού Παρασκευασμένα Και Καλλυντικά Παρασκευάσματα	4,65	1%	5,14	1%	11%
72 - Χυτοσίδηρος, Σίδηρος Και Χάλυβας	4,00	1%	5,10	1%	27%
95 - Παιχνίδια Για Παιδιά Και Ενήλικες, Είδη Διασκέδασης Ή Αθλητισμού.	4,56	1%	4,96	1%	9%
08 - Καρποί Και Φρούτα Βρώσιμα	4,66	1%	4,93	1%	6%

Πηγή: UK Trade Info

Πίνακας 4.10: Οι δέκα σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών του ΗΒ και η θέση της Ελλάδος 2017

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών (δισ. £)	% στο σύνολο	Μεταβολή 2016/2017
1	Η.Π.Α.	45,81	13,4%	1%
2	Γερμανία	36,20	10,6%	12%
3	Γαλλία	23,60	6,9%	21%
4	Ολλανδία	21,38	6,2%	13%
5	Ιρλανδία	19,39	5,7%	14%
6	Λ.Δ. Κίνας	16,68	4,9%	24%
7	Ελβετία	15,37	4,5%	5%
8	Βέλγιο	13,78	4,0%	19%
9	Ισπανία	10,46	3,1%	8%
10	Ιταλία	10,24	3,0%	6%
48	Ελλάδα	0,99	0,3%	9%
	Ε.Ε.	163,29	47,7%	14%
	Εκτός Ε.Ε.	179,26	52,3%	12%

Πηγή: UK Trade Info,

Πίνακας 4.11: Οι δέκα σημαντικότεροι προμηθευτές του του ΗΒ και η θέση της Ελλάδας 2017

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εισαγωγών (δισ. £)	% στο σύνολο	Μεταβολή 2016/2017
----------	------	-------------------------	--------------	--------------------

1	Γερμανία	68,72	13,8%	7%
2	Λ.Δ. Κίνας	41,64	8,4%	6%
3	Η.Π.Α.	41,35	8,3%	4%
4	Ολλανδία	39,95	8,0%	15%
5	Γαλλία	26,89	5,4%	9%
6	Βέλγιο	24,86	5,0%	7%
7	Νορβηγία	19,20	3,9%	42%
8	Ιταλία	18,77	3,8%	9%
9	Ισπανία	15,62	3,1%	0%
10	Ιρλανδία	14,53	2,9%	11%
52	Ελλάδα	0,88	0,2%	11%
	E.E.	259,24	52,1%	9%
	Εκτός E.E.	238,53	47,9%	2%

Πηγή: UK Trade Info

4.4 Εμπόριο υπηρεσιών

Το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσιάζει πλεονασματικό ισοζύγιο υπηρεσιών, χάρις κυρίως στους κλάδους των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και των επαγγελματικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις. Καθώς αναλυτικά στοιχεία για το 2017 ανά χώρα δεν είναι ακόμη διαθέσιμα, παρά μόνο αποσπασματικά, η ανάλυση θα επικεντρωθεί εν προκειμένω στα έτη 2015 και 2016.

Πίνακας 4.10: Εισπράξεις HB

	2015		2016		Μεταβολή 2017/2016
	Αξία (δισ. Ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (δισ. Ευρώ)	% στο σύνολο	
S - Σύνολο: Υπηρεσίες	299,5	100%	316	100%	6%

SA - Υπηρεσίες μεταποίησης σε φυσικές εισροές που ανήκουν σε άλλους	μ/δ	μ/δ	3	1%	μ/δ
SB - Υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής μ.α.ε.	μ/δ	μ/δ	1,3	0%	μ/δ
SC - Μεταφορές	31,7	10%	34,3	11%	8%
SD - Ταξιδιωτικές Υπηρεσίες	37,5	13%	45,3	14%	21%
SE - Κατασκευαστικές Υπηρεσίες	2,2	0%	2,5	1%	14%
SF - Υπηρεσίες ασφάλισης και συνταξιοδότησης	21,5	7%	20,9	7%	-3%
SG - Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	74,9	30%	68,0	22%	-9%
SH - Τέλη για τη χρήση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας	15,4	5%	18,5	6%	20%
SI - Υπηρεσίες Τηλεπικοινωνιών, ηλεκτρονικών υπολογιστών και πληροφορικής	23,2	10%	23	7%	-1%
SJ - Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες	80,6	27%	91,7	29%	14%
SK - Προσωπικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές υπηρεσίες	4,4	0%	4,3	1%	-2%
SL - Κυβέρνηση αγαθά και υπηρεσίες n.i.e.	3,1	1%	3,1	1%	-2%
SN - Υπηρεσίες λοιπές	0	0%	0	0%	μ/δ

Πηγή: Eurostat

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις (επαγγελματικές, τεχνικές και υποστηρικτικές) αντιπροσωπεύουν το ήμισυ των βρετανικών εξαγωγών υπηρεσιών. Έπονται οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες (τουρισμός) και οι μεταφορές που ενισχύθηκαν το 2017 λόγω της υποτίμησης της στερλίνας. Οι ανωτέρω κλάδοι υπηρεσιών αποτελούν τα $\frac{3}{4}$ επί του συνόλου των εξαγωγών υπηρεσιών.

Πίνακας 4.11: Πληρωμές HB

	2015		2016		Μεταβολή 2017/2016
	Αξία (δισ. Ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (δισ. Ευρώ)	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση BPM6					
S - Σύνολο: Υπηρεσίες	186,7	100%	188,6	100%	1%

SA - Υπηρεσίες μεταποίησης σε φυσικές εισροές που ανήκουν σε άλλους	μ/δ	μ/δ	1,4	1%	μ/δ
SB - Υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής μ.α.ε.	μ/δ	μ/δ	0,6	0%	μ/δ
SC - Μεταφορές	26,9	14%	25,2	13%	-7%
SD - Ταξιδιωτικές Υπηρεσίες	58,6	31%	63,1	33%	8%
SE - Κατασκευαστικές Υπηρεσίες	1,3	1%	1,8	1%	41%
SF - Υπηρεσίες ασφάλισης και συνταξιοδότησης	0,2	0%	2,1	1%	758%
SG - Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	12,9	7%	17,4	9%	35%
SH - Τέλη για τη χρήση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας	10,8	6%	10,7	6%	-1%
SI - Υπηρεσίες Τηλεπικοινωνιών, ηλεκτρονικών υπολογιστών και πληροφορικής	13,1	7%	13,2	7%	0%
SJ - Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες	52,8	28%	44,2	23%	-16%
SK - Προσωπικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές υπηρεσίες	4,3	2%	3,7	2%	-13%
SL - Κυβέρνηση αγαθά και υπηρεσίες n.i.e.	3,9	2%	5,3	3%	36%
SN - Υπηρεσίες λοιπές	0,0	0%	0,0	0%	μ/δ

Πηγή: [Eurostat](#)

Οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες (τουρισμός) αντιστοιχούν στο 1/3 των πληρωμών του ΗΒ για υπηρεσίες, ακολουθούμενες από τις επιχειρηματικές υπηρεσίες και τις μεταφορές. Το Ηνωμένο Βασίλειο διατηρεί πλεονασματικό ισοζύγιο σε όλο το φάσμα υπηρεσιών με μερίδιο άνω του 5%, πλην των ταξιδιωτικών υπηρεσιών, λόγω του ισχυρού τουριστικού ρεύματος από το ΗΒ προς άλλες χώρες.

Αναφορικά με τις χώρες που αγοράζουν υπηρεσίες από το ΗΒ, οι ΗΠΑ βρίσκονται στην πρώτη θέση, ακολουθούμενες από τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ελβετία και την Ολλανδία. Οι βρετανικές εξαγωγές υπηρεσιών κατευθύνονται ως επί το πλείστον εκτός Ε.Ε. (μερίδιο ΕΕ 2016: 36,8%), γεγονός που εξηγεί την επιχειρηματολογία υπέρμαχων Εξόδου για εξαίρεση κλάδου υπηρεσιών από οποιαδήποτε συμφωνία με Ε.Ε.. Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 45η θέση.

Πίνακας 4.12: 10 Σημαντικότεροι αγοραστές υπηρεσιών Ηνωμένου Βασιλείου και η θέση της Ελλάδας, 2017.

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών (δισ. £)	% στο σύνολο	Μεταβολή 2015/2016
1	Η.Π.Α.	52,1	21,3%	3%
2	Γερμανία	16,1	6,5%	9%
3	Γαλλία	13,8	5,6%	-5%
4	Ελβετία	12,4	5,0%	12%
5	Ολλανδία	12,4	5,0%	1%
6	Guernsey	9,7	4,0%	99%
7	Ιρλανδία	9,4	3,8%	-2%
8	Ιαπωνία	7,4	3,0%	28%
9	Jersey	7,4	3,0%	104%
10	Ιταλία	7,2	2,9%	-16%
45	Ελλάδα	0,9	0,4%	-31%
	E.E.	90,4	36,8%	0%
	εκτός ΕΕ	155,0	63,2%	12%

Πηγή: [OECD](#)

Οι Η.Π.Α. είναι, επίσης, ο σημαντικότερος προμηθευτής υπηρεσιών στο ΗΒ. Έπεται η Ισπανία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιρλανδία με την Ελλάδα να βρίσκεται στην 13η θέση. Το ήμισυ των εισαγωγών υπηρεσιών προέρχεται από την Ε.Ε.

Πίνακας 4.13 10 Σημαντικότεροι προμηθευτές υπηρεσιών Ηνωμένου Βασιλείου και η θέση της Ελλάδας, 2017

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών (δισ. £)	% στο σύνολο	Μεταβολή 2015/2016
1	Η.Π.Α.	29,7	19,4%	15%
2	Ισπανία	13,2	8,6%	17%
3	Γαλλία	12,1	7,9%	-7%
4	Γερμανία	9,3	6,1%	9%
5	Ιρλανδία	7,2	4,7%	25%
6	Ολλανδία	6,2	4,0%	18%
7	Ιταλία	5,2	3,4%	13%
8	Jersey	4,0	2,6%	-1%
9	Ελβετία	3,6	2,4%	-12%
10	Ινδία	3,3	2,1%	-1%
13	Ελλάδα	2,7	1,8%	13%
	E.E.	76,1	49,7%	10%

	εκτός ΕΕ	76,9	50,3%	6%
--	----------	------	-------	----

Πηγή: [OECD](#)

4.5 Επενδύσεις

Το Η.Β. είναι από τους πλέον δημοφιλείς προορισμούς άμεσων ξένων επενδύσεων και ένας από τους μεγαλύτερους επενδυτές παγκοσμίως, γεγονός που καταδεικνύει τον υψηλό βαθμό εξωστρέφειας της βρετανικής οικονομίας.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ⁹, το Ηνωμένο Βασίλειο προσέλκυσε το 2017 άμεσες ξένες επενδύσεις ύψους 15,1 δισ. \$, μειωμένες κατά 92% σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2016: 196 δισ. \$).

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, το Η.Β., κατά το έτος 2017, είχε το τρίτο μεγαλύτερο απόθεμα ΑΞΕ (\$1,56 τρισ.) παγκοσμίως, μετά τις ΗΠΑ και την Κίνα, ενώ το απόθεμα των βρετανικών επενδύσεων προς άλλες χώρες κατά την ίδια χρονιά (\$1,53 τρισ.), κατατάσσει το Η.Β. στη 2η θέση παγκοσμίως, μετά τις ΗΠΑ. Είναι ενδεικτικό της αυξανόμενης σημασίας των ΑΞΕ για την οικονομία του ΗΒ ότι το απόθεμα ΑΞΕ στο ΗΒ αντιστοιχούσε το 2017 στο 62,6% του βρετανικού ΑΕΠ από 15,1% το 1995.¹⁰

Κατά τη δεκαετία 2007-2016, οι κυριότεροι επενδυτές στο Ηνωμένο Βασίλειο προέρχονται από τις ΗΠΑ, την Ολλανδία, το Λουξεμβούργο και τη Γαλλία. Αντίστοιχα, κατά την ίδια δεκαετία, οι κύριοι επενδυτικοί προορισμοί των βρετανών είναι οι ΗΠΑ, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο.

Οι κυριότεροι τομείς στους οποίους επενδύουν οι βρετανικές επιχειρήσεις στο εξωτερικό διαχρονικά είναι οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, οι εξορύξεις, οι υπηρεσίες πληροφορικής και επικοινωνιών, τα τρόφιμα και ποτά, η βιομηχανία χημικών - πλαστικών. Πίνακας

⁹ OECD, FDI IN FIGURES, April 2018

¹⁰ World Investment Report 2018, UK Factsheet

http://unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir2018/wir18_fs_gb_en.pdf

4.14 Επενδύσεις από και προς το Ηνωμένο Βασίλειο.

Αξία σε εκατ. λίρες	2013	2014	2015	2016	2017
ΑΞΕ (συνολικά κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς)	918.478	1.013.263	1.032.534	1.199.453	μ/δ
Άμεσες επενδύσεις της χώρας στο εξωτερικό (συνολικά κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς)	1.090.639	1.078.692	1.083.975	1.212.798	μ/δ

Πηγή: [ONS](#).

4.6 Στοιχεία της οικονομίας των κρατιδίων / πολιτειών / επαρχιών (ή άλλη διοικητική διαίρεση της χώρας)

Η οικονομική διάρθρωση του Ηνωμένου Βασιλείου διαφοροποιείται ανά περιοχή και περιφέρεια – «χώρα» . Η Αγγλία είναι η πιο πλούσια από τις τέσσερις «χώρες», ακολουθεί η Σκωτία, η Βόρεια Ιρλανδία και τελευταία η Ουαλία. Το κεντρικό Λονδίνο είναι πρώτο στη λίστα με τις πλουσιότερες περιοχές της Ε.Ε. Η κατά κεφαλή Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) στην ευρύτερη περιοχή του Λονδίνου αντιστοιχεί στο 171% της μέσης ΑΠΑ στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ οι πιο φτωχές περιοχές του Η.Β. βρίσκονται στη Βορειοανατολική Αγγλία και στην Ουαλία.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται στοιχεία γεωγραφικής έκτασης, πληθυσμού και πλούτου ανά περιοχή και ανά χώρα του Ηνωμένου Βασιλείου:

Πίνακας 4.15: Στοιχεία γεωγραφικής εκτάσεως, πληθυσμού και πλούτου ανά περιοχή και χώρα του Ηνωμένου Βασιλείου

Περιοχή	Έκταση (τετρ.χλμ)	% επί συνολικής έκτασης ΗΒ	Πληθυσμός (χιλ.) (2011)	% επί συνόλου πληθ. ΗΒ	Α.Π.Α. 2016 (εκ. £)	Κατά κεφαλή Ακ.Προσ.τ. Αξία (£)* 2016	% επί μέσης κ.κ.ΑΠ Α ΗΒ (2016)
Αγγλία	130.427	53%	53.013	84,00%	1.498.221	27.060	102,8
– Νοτιοδυτική Αγγλία	23.837	10%	5.289	8,40%	127.372	23.548	89,5
– Ανατολική Αγγλία	19.120	8%	5.847	9,30%	147.382	24.488	93,0
– Νοτιοανατολική	19.096	8%	8.635	13,70%	258.902	28.506	108,3

– Ανατολική Κεντρική Αγγλία	15.627	6%	4.533	7,20%	100.087	21.502	81,7
– Yorkshire και Humber	15.420	6%	5.284	8,40%	112.194	21.285	80,9
– Βορειοδυτική Αγγλία	14.165	6%	7.052	11,20%	166.542	22.899	87,0
– Δυτική Κεντρική Αγγλία	12.998	5%	5.602	8,90%	126.589	22.144	84,1
– Βορειοανατολική Αγγλία	8.592	4%	2.597	4,10%	50.675	19.542	74,2
– Λονδίνο (ευρύτερη περιοχή)	1.572	1%	8.174	12,90%	408.479	45.046	171,1
Σκωτία	78.772	32%	5.255	8,30%	134.038	24.876	94,5
Ουαλία	20.778	9%	3.064	4,90%	59.585	19.200	73,0
Βόρεια Ιρλανδία	13.843	6%	1.811	2,90%	37.237	20.435	77,6
Ηνωμένο Βασίλειο	243.820	100%	63.143	100%	1.747.647	26.584	100
Βρετανικά Υπερπόντια εδάφη	1.727.570		260		18.565	71.405	

Πηγή: [ONS, GVA at Regional Level](#)

4.7 Οικονομικές προβλέψεις για το 2018

Η επικρατούσα λόγω Brexit αβεβαιότητα έχει επιδράσει στην οικονομία καθώς δεν είναι απόλυτα σαφείς οι στόχοι της βρετανικής Κυβέρνησης στη διαπραγμάτευση για την Έξοδο. Ο προβλεπόμενος ρυθμός ανάπτυξης μέχρι το 2020 αναθεωρήθηκε προς τα κάτω, λόγω της εκτιμώμενης μείωσης των ιδιωτικών επενδύσεων, της παραγωγικότητας και της κατανάλωσης των νοικοκυριών, λόγω των συνεπειών του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος (υποτίμηση στερλίνας και αύξηση του πληθωρισμού). Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται για τα επόμενα έτη να κυμανθεί μεταξύ 1,5-1,8%, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη πιθανές συνέπειες από την Έξοδο. Εντός τους έτους αναμένεται σύσφιγξη της νομισματικής πολιτικής, εκτός εάν παρατηρηθεί σοβαρή οικονομική επιδείνωση.

Τα δημόσια οικονομικά, αν και βρίσκονται υπό έλεγχο, προς το παρόν, αναμένεται να δεχθούν πίεση, εάν συνεχιστεί η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας και

ακολουθηθεί λιγότερο περιοριστική πολιτική για την αναχαίτιση των επιπτώσεων της επικείμενης Εξόδου. Σύμφωνα με Διυπουργική Έκθεση που κατατέθηκε στο Κοινοβούλιο στις αρχές του 2018, το κόστος της Εξόδου στα δημόσια οικονομικά εκτιμάται ότι θα ανέλθει στο 3% του ΑΕΠ.

Όσον αφορά στις οικονομικές πτυχές της Εξόδου, πέραν του οριζόντιου θέματος της πρόσβασης στην Ενιαία Αγορά, τομείς ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τη βρετανική οικονομία είναι οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, η δημιουργική βιομηχανία και οι μεταποιητικοί τομείς της αεροδιαστημικής, της αυτοκινητοβιομηχανίας και της φαρμακοβιομηχανίας. Στον χρηματοοικονομικό τομέα, οι φορείς του κλάδου υποστηρίζουν την διατήρηση της μεγαλύτερης δυνατής πρόσβασης στην αγορά της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, ορισμένες από τις κυριότερες εταιρείες του κλάδου έχουν μεταφέρει μέρος των ευρωπαϊκών δραστηριοτήτων τους εκτός ΗΒ σε άλλο κ-μ της ΕΕ. Στον τομέα του εμπορίου, παρά το γεγονός ότι κρίθηκε ευνοϊκά η συμφωνία για μεταβατική περίοδο μέχρι το τέλος 2020, το σύνολο των επιχειρηματικών φορέων υποστηρίζουν τη σύναψη Συμφωνίας Ελευθέρου Εμπορίου με την ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση, η επιχειρηματική κοινότητα αναμένει την κατάληξη των διαπραγματεύσεων τον ερχόμενο Οκτώβριο, ελπίζοντας σε αρτιότερη διαμόρφωση της μελλοντικής σχέσης του ΗΒ με την ΕΕ.

4.8 Οικονομικές σχέσεις Ηνωμένου Βασιλείου στο διεθνές πεδίο.

Το Ηνωμένο Βασίλειο συμμετέχει στο σύνολο, σχεδόν, των διεθνών οικονομικών οργανισμών είτε άμεσα είτε έμμεσα μέσω της ΕΕ.

Σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο που εξέδωσε εντός του 2017, μετά την Έξοδο του ΗΒ από την ΕΕ, το Ηνωμένο Βασίλειο θα επιδιώξει την υλοποίηση μιας ανεξάρτητης πολιτικής διεθνούς εμπορίου που θα περιλαμβάνει πέντε βασικά στοιχεία,

- Θα διέπεται από διαφάνεια και θα λαμβάνει υπόψη τις απόψεις μιας ευρείας ομάδας κοινωνικών εταίρων, φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης, κ.ο.κ. εντός του ΗΒ
- Το ΗΒ θα υποστηρίξει ένα διεθνές εμπορικό σύστημα βασισμένο σε κανόνες, στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

- Το ΗΒ θα επιδιώξει τη διατήρηση και συνέχεια των εμπορικών συμφωνιών που έχει συνάψει η Ε.Ε., καθώς και τη σφυρηλάτηση νέων στενότερων εμπορικών δεσμών με άλλες χώρες/περιοχές.
- Το ΗΒ θα υποστηρίξει τις αναπτυσσόμενες χώρες στη μείωση της φτώχειας, μέσω της διατήρησης των υπαρχόντων, στο πλαίσιο ΕΕ, ή/και της εκ νέου διαμόρφωσης προτιμησιακών καθεστώτων πρόσβασης στη βρετανική αγορά.
- Το ΗΒ θα διασφαλίσει ισότιμους όρους στο διεθνές εμπόριο μέσω της διαμόρφωσης ενός θεσμικού πλαισίου μέσω εμπορικής άμυνας και ενός υποστηρικτικού κυβερνητικού οργάνου για την παρακολούθηση του μηχανισμού διευθέτησης εμπορικών διαφορών στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

Το Ηνωμένο Βασίλειο θα συνεχίσει να είναι θιασώτης της φιλελευθεροποίησης του διεθνούς εμπορίου. Ιδίως στον κλάδο των υπηρεσιών, στον οποίο η χώρα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα, εκτιμά ότι η περαιτέρω φιλελευθεροποίηση, σε συνδυασμό με την άνοδο συγκεκριμένων αναδυόμενων οικονομιών και την αύξηση των αναγκών τους σε παροχή ποιοτικών υπηρεσιών, θα ευνοήσει σε υπερθετικό βαθμό τους βρετανούς εξαγωγείς υπηρεσιών. Επί τη βάση αυτών των εκτιμήσεων, το ΗΒ θα επιδιώξει την ολοκλήρωση της πολυμερούς συμφωνίας για το εμπόριο υπηρεσιών (TiSA), η οποία διεξάγεται εκτός πλαισίου Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Τυχόν ολοκλήρωση της συμφωνίας θα δώσει σημαντική ώθηση στις εξαγωγές υπηρεσιών, οι οποίες, ήδη, τα τελευταία έτη αποσπών ολοένα μεγαλύτερο μερίδιο επί του συνόλου των βρετανικών εξαγωγών.

Επίσης, το Ηνωμένο Βασίλειο φιλοδοξεί να διαδραματίσει ρόλο «εμπορικού κόμβου» (trade hub), μέσω του οποίου θα μπορούν να διακινούνται προϊόντα και υπηρεσίες μεταξύ μεγάλων εμπορικών εταίρων, όπως των ΗΠΑ, της ΕΕ και της Κίνας. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, πρέπει να εκπληρούνται δύο προϋποθέσεις. Αφενός, οι εν λόγω εταίροι να μην έχουν συνάψει μεταξύ τους Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών (ΣΕΣ-FTAs), αφετέρου το ίδιο το ΗΒ να επιτύχει να συνάψει με αυτούς τους εταίρους ΣΕΣ. Επίσης, το ΗΒ θεωρεί ότι μπορεί να καταστεί κόμβος διαμετακόμισης για την είσοδο των προϊόντων της Κοινοπολιτείας (Ινδία, Αυστραλία κ.ο.κ.) στην αγορά της Ε.Ε., εφόσον βεβαίως συνομολογήσει ΣΕΣ ή παρόμοια συμφωνία με την Ε.Ε..

Τέλος, το ΗΒ θα επιδιώξει να διασφαλίσει τη συνέχεια των εμπορικών συμφωνιών που συμμετέχει ως μέλος της Ε.Ε.. Η βρετανική Κυβέρνηση έχει δηλώσει ρητώς την πρόθεση να συμφωνήσει εκ νέου με εμπορικά bloc στα οποία έχει παραχωρηθεί καθεστώς προτιμησιακής πρόσβασης στην ΕΕ, όπως αυτά των Λιγότερο Ανπτυγμένων Χωρών (LDCs), των χωρών της Καραϊβικής (CARIFORUM) και των χωρών που συμμετέχουν στις συμφωνίες GSP και GSP+.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Οι Οικονομικές Επιπτώσεις του BREXIT στο Ηνωμένο Βασίλειο

5.1 Οι χρηματοοικονομικές επιπτώσεις

Την επομένη του βρετανικού δημοψηφίσματος, το ICMA, το διεθνές λόμπι των επενδυτών χαρτοφυλακίου δημοσίευσε μια πρώτη σύνοψη των συνεπειών στις αγορές κεφαλαίων και των διαφορετικών επιλογών διαχείρισης του αποτελέσματος.¹¹ Σχόλιο δημοσίευσε και η AFME, το λόμπι των μεγάλων τραπεζών που δραστηριοποιούνται στις ευρωπαϊκές κεφαλαιαγορές, υπενθυμίζοντας τη μελέτη που είχε κάνει τον Μάρτιο για τις συνέπειες ενός πιθανού Brexit.¹² Το κύριο ζήτημα για τις χρηματοπιστωτικές εταιρείες που εκπροσωπούνται στα δύο αυτά λόμπι είναι η πρόσβαση της Βρετανίας και επομένως και των τραπεζών, των χρηματιστηρίων και των εγκατεστημένων στο Λονδίνο επενδυτών στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, αλλά και αντίστροφα η πρόσβαση του ηπειρωτικού κεφαλαίου στις αγορές του Λονδίνου. Για να υπάρξει αυτή η αμοιβαία πρόσβαση, πρέπει η Βρετανία να υπάγεται στη νομοθεσία που ρυθμίζει την ενιαία αγορά. Τα διακυβεύματα είναι τεράστια.

¹¹ P. Richards, «Implications for ICMA members of the UK vote to leave the EU»

¹² C. Chance, The UK Referendum – Challenges for Europe’s Capital Markets. A Legal and Regulatory Assessment

5.2 Το πρόβλημα του αγγλοσαξονικού κεφαλαίου.

Το γεγονός ότι ο βρετανικός χρηματοπιστωτικός τομέας λειτουργεί υπό το ρυθμιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. τού δίνει τη δυνατότητα να εξάγει υπηρεσίες αξίας 20 δις. λιρών στην Ε.Ε.¹³ Οι τράπεζες HSBC και RBS έχουν ήδη θυγατρικές σε άλλες χώρες της Ε.Ε. Δεν ισχύει όμως το ίδιο για την Barclays καθώς και για τις αμερικανικές Goldman Sachs, J.P. Morgan, Citigroup, Morgan Stanley και Merrill Lynch, που χρησιμοποιούν το Λονδίνο ως βάση των εργασιών τους στην Ε.Ε., διαφεύγοντας έτσι και από την επιτήρηση της ΕΚΤ.¹⁴ Εάν λοιπόν η Βρετανία δεν υπάγεται πλέον στο ρυθμιστικό πλαίσιο της Ε.Ε., όλες αυτές οι τράπεζες θα πρέπει να αναλάβουν σημαντικό κόστος για να ανοίξουν θυγατρικές.

Το Λονδίνο κατατάσσεται συχνά ως το σημαντικότερο χρηματοπιστωτικό κέντρο του κόσμου, μπροστά και από τη Νέα Υόρκη.¹⁵ Τη θέση αυτή οφείλει σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι οι συναλλαγές χρηματοοικονομικών προϊόντων¹⁶ εκπεφρασμένων σε ευρώ πραγματοποιούνται εκεί. Πρόκειται για πολύ σημαντικό κομμάτι της παγκόσμιας αγοράς: το ευρώ και το δολάριο μοιράζονται από 40% στους τίτλους χρέους που ανταλλάσσονται ανά τον κόσμο. Το ευρώ συμμετέχει επίσης στο 33% των τίτλων συναλλάγματος,¹⁷ ενώ το 50% της παγκόσμιας αγοράς σε παράγωγα επιτοκίων είναι σε ευρώ,¹⁸ μερίδιο διπλάσιο από εκείνο του δολαρίου. Ο πιο κάτω πίνακας μας δείχνει ότι το 70% των παραγώγων με βάση τα επιτόκια σε ευρώ συναλλάσσονται στο Λονδίνο. Αν αυτή αγορά εξωθηθεί να μετακομίσει, το Λονδίνο θα χάσει το ένα τρίτο της παγκόσμιας αγοράς σε αυτά τα προϊόντα.

¹³ M. Khan, «What would Brexit mean for the City of London?»

¹⁴ D. Schoemaker, «Lost passports: a guide to the Brexit fallout for the City of London»

¹⁵ Global Financial Centres Index (GFCI)

¹⁶ Β. Γάτσιος, «Το Brexit δεν αρέσει στις αγορές. Και τώρα, τι γίνεται;»

¹⁷ European Commission, Economic and Financial Affairs, «International financial markets»

¹⁸ Για την ακρίβεια, το 70% των παραγώγων που συναλλάσσονται διμερώς εκτός οργανωμένων αγορών (OTC).

Table 4. Global OTC single currency interest rate derivatives turnover in April 2013, (Daily averages in millions of USD)

	France		Germany		United Kingdom		United States		TOTAL
	Amount	Share of total (%)	Amount	Share of total (%)	Amount	Share of total (%)	Amount	Share of total (%)	Amount
Euro	141,245	10.6%	88,125	6.6%	927,840	69.4%	27,090	2.0%	1,336,075
Pound sterling	4,746	2.3%	4,728	2.3%	189,802	91.9%	3,162	1.5%	206,643
US dollar	52,080	6.7%	6,205	0.8%	110,235	14.2%	546,268	70.4%	776,268
TOTAL	202,210	7.3%	101,347	3.7%	1,347,749	48.9%	628,153	22.8%	2,758,583

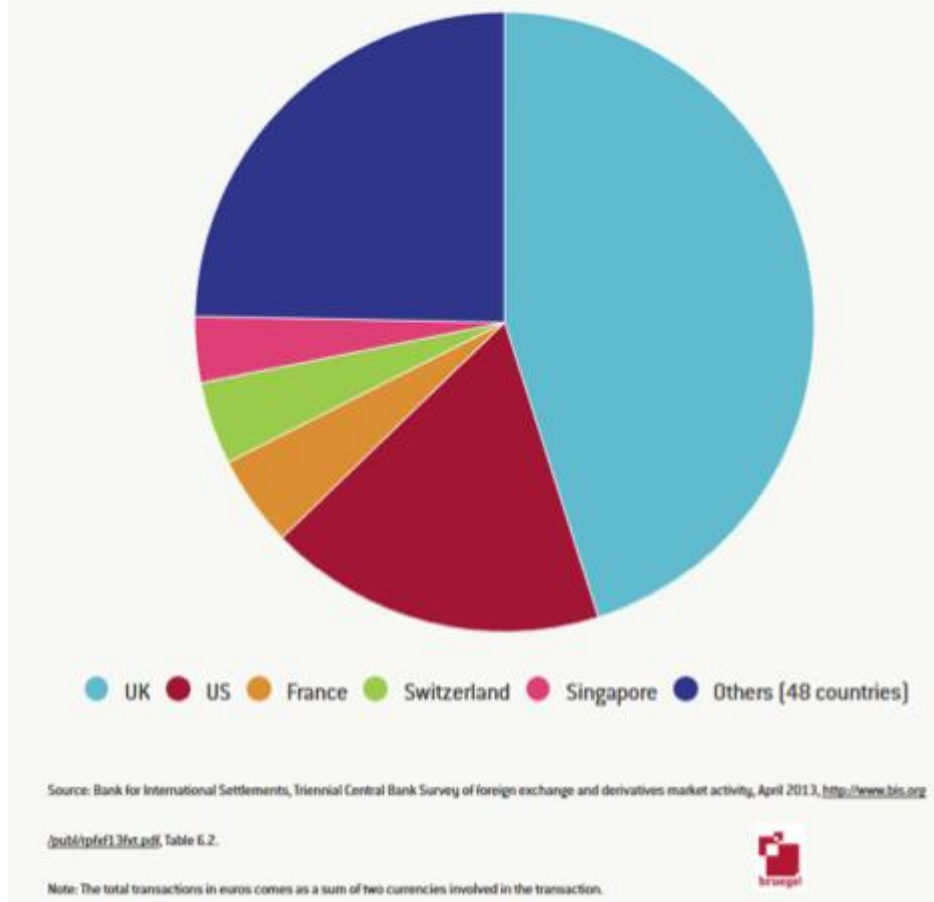
Source: BIS Triennial Central Bank Survey of foreign exchange and derivatives markets activity (BIS, 2015)

Το Λονδίνο κινδυνεύει να χάσει και τη μερίδα του λέοντος που κατέχει στα παράγωγα τίτλων συναλλάγματος που εκφράζονται σε ευρώ.¹⁹

¹⁹ U. Batsaikhan, «Brexit and the UK's Euro-denominated market: The role of clearing houses»

Top 5 euro-denominated OTC foreign exchange markets trading in euros, daily turnover in million EUR

Πηγή: U. Batsaikhan, «Brexit and the UK's Euro-denominated market: The role of clearing houses»

Η Βρετανία είχε μόλις κερδίσει στο δικαστήριο της Ε.Ε. ενάντια σε προσφυγή της ΕΚΤ, που επιδίωκε να απαγορεύσει σε εταιρείες που επιτελούν τη λειτουργία της εκκαθάρισης των συναλλαγών (και ονομάζονται «κεντρικοί συμβαλλόμενοι») να εκκαθαρίζουν συναλλαγές σε ευρώ εάν δεν είναι εγκατεστημένες σε χώρες της Ευρωζώνης. Ο Ολλάντ έσπευσε να δηλώσει ότι με το Brexit οι συναλλαγές σε ευρώ θα σταματήσουν να εκκαθαρίζονται στην Αγγλία. Ακόμα κι αν είναι δύσκολο για τον Ολλάντ να τρομάξει τον οποιοδήποτε, είναι εξίσου δύσκολο να φανταστεί κανείς με ποιον τρόπο μια εκτός Ε.Ε. Βρετανία θα διατηρήσει το προνόμιο να εκκαθαρίζει συναλλαγές σε ευρώ, τη στιγμή που το δικαστήριο βάσισε την απόφασή του στο

γεγονός ότι η Βρετανία είναι πλήρες μέλος της Ε.Ε., για το οποίο ισχύει η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ε.Ε.²⁰

Η μη δυνατότητα εκκαθάρισής τους επιτόπου θα κάνει ασύμφορη τη διενέργεια των συναλλαγών σε ευρώ στο Λονδίνο. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα όσον αφορά τα παράγωγα επιτοκίων. Πέρα από αυτό, ειδικά για το χρηματιστήριο του Λονδίνου και τη θυγατρική του, την LCH.Clearnet, η εκκαθάριση είναι από μόνη της μια εξαιρετικά προσοδοφόρα δραστηριότητα που κινδυνεύει να χαθεί.

5.3 Οι δυσκολίες του ηπειρωτικού κεφαλαίου.

Το Brexit δεν σημαίνει προβλήματα μόνο για το βρετανικό και το αμερικάνικο χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο. Αν συνέβαινε αυτό οι ηπειρωτικοί «ανταγωνιστές» τους θα έσπευδαν να αναπληρώσουν το κενό και να αναλάβουν τις αγορές αυτές. Αντίθετα Οι ηπειρωτικοί χρηματοπιστωτικοί κολοσσοί όμως έχουν επενδύσει δισεκατομμύρια σε υποδομές και έξοδα εγκατάστασης ώστε να μετέχουν του σημαντικότερου χρηματοπιστωτικού κέντρου στον κόσμο και να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που τους παρέχει. Για παράδειγμα η Deutsche Bank καταγράφει το 19% των καθαρών εσόδων της, ολόκληρου του ομίλου, στο λονδρέζικο παράρτημα της. Αντίστοιχα νούμερα εμφανίζουν και άλλες τράπεζες όπως οι BNP Paribas, Société Générale²¹, ING και UniCredit. Όλες αυτές οι τράπεζες έχουν χιλιάδες εργαζόμενους στο Λονδίνο. Η διαχείριση του 37% των ευρωπαϊκών χαρτοφυλακίων γίνεται στη Βρετανία και το 46% του μετοχικού κεφαλαίου στην Ε.Ε. αντλείται στις βρετανικές αγορές.

Το Euronext, είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος χρηματιστηριακός όμιλος στην Ευρώπη μετά τον χρηματιστηριακό όμιλο του Λονδίνου (LSEG), έχει έδρα το Παρίσι και ελέγχει πέντε χρηματιστήρια. Το 2010 μετέφερε στο Έσσεξ όλες τις μηχανές ηλεκτρονικής αντιστοίχισης εντολών αγοράς και πώλησης που διέθετε, έτσι ώστε να απέχει μόλις πενήντα χιλιόμετρα από το κέντρο του Λονδίνου. Το 2011 εγκατέστησε τους σέρβερς του στο κέντρο του Λονδίνου ώστε να μη χάνει ούτε κλάσμα του δευτερολέπτου στις ηλεκτρονικές συναλλαγές του με τα εκεί εγκατεστημένα χρηματιστήρια.²² Ο διευθύνων σύμβουλος του Euronext Στεφάν Μπουζνά χαρακτηρίσε δημόσια το Brexit ευκαιρία για τα χρηματιστήρια του Παρισιού, του

²⁰ Reuters, «Britain wins landmark ruling against ECB on banks»

²¹ «Societe Generale statement following the UK referendum»

²² «NYSE Technologies and Interxion announce data centre partnership»

Άμστερνταμ και της Φραγκφούρτης: όποια τράπεζα ή επενδυτής χαρτοφυλακίου θέλει να είναι κοντά σε βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες στην E.E., καθώς και στις ρυθμιστικές της αρχές, θα έχει κάθε λόγο να εγκαταλείψει το Λονδίνο για τις πόλεις αυτές.²³ Αναμφισβήτητα, λοιπόν, κυρίως λόγω του ζητήματος της εκκαθάρισης που εξηγήσαμε προηγουμένως, τα ηπειρωτικά χρηματιστήρια θα μπορούσαν να έχουν μια χρυσή ευκαιρία να αποσπάσουν μεγάλα μερίδια αγοράς. Ο Μπουζνά αποσιωπά όμως το παράδοξο του να συνεχίσουν να στέλνονται όλες οι εντολές τους στο Λονδίνο, που θα είναι εκτός της ενιαίας αγοράς και του δικαίου της, και την τεράστια επένδυση που θα απαιτούσε ο επαναπατρισμός των σέρβερς τους.

Εν ολίγοις, η έξοδος της Βρετανίας από την ενιαία αγορά θα σημάνει τη γενική αναδιοργάνωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, είτε έχουν έδρα τη Βρετανία είτε έχουν έδρα την ηπειρωτική Ευρώπη, εντελώς ενάντια στη θέλησή τους και με μεγάλο κόστος προσαρμογής και ρίσκο για όλους τους παίκτες.

5.4 Τα πιθανά σενάρια

Γι' αυτό και το λόμπι των επενδυτών χαρτοφυλακίου ICMA ξεκινά τη σκέψη του για το τι μπορεί να ακολουθήσει τονίζοντας ότι το Brexit θα πραγματοποιηθεί δύο χρόνια μετά την ενεργοποίηση του άρθρου 50, κάτι που μπορεί να γίνει μόνο μετά από βρετανικό αίτημα, και ότι η δέσμευση της παρούσας κυβέρνησης να μην επαναλάβει ξανά το δημοψήφισμα δεν δεσμεύει και τις επόμενες. Με αυτόν τον τρόπο αναφέρουν διακριτικά ότι έχουν τουλάχιστον δύο χρόνια ουτως ώστε να προσπαθήσουν να ανατρέψουν το δημοψήφισμα.

Αν αυτό αποτύχει τόσο η ICMA όσο και η AFME, το λόμπι των τραπεζών, βλέπουν τρεις «λύσεις»:

- Πρώτον η Βρετανία να μπει όπως η Νορβηγία στον «Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο» έτσι ώστε να διασφαλίσει την πρόσβασή της στην ενιαία αγορά. Αυτό θα πει βέβαια ότι θα συνεχίσει α) να πληρώνει τη συμβολή της στον προϋπολογισμό της E.E., β) να αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου της E.E. πάνω στη χρηματοπιστωτική νομοθεσία και γ) να εφαρμόζει την ελευθερία κίνησης προσώπων. Κάτι που ουσιαστικά σημαίνει ότι δεν θα

²³ A. Boksenbaum-Granier, «Brexit is an opportunity for European markets, Euronext CEO says»

αλλάξει σχεδόν τίποτα από την σημερινή κατάσταση πέραν του ότι η Βρετανία δεν θα έχει πια ψήφο μέσα στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Πρόκειται για μια κατάσταση που πολιτικά θα είναι ίσως πιο δύσκολο να υπερασπιστεί κανείς ακόμα και από μια ξερή ανατροπή του δημοψηφίσματος. Πέραν αυτού, η αποχώρηση της Βρετανίας από τους θεσμούς σημαίνει ότι οι λομπίστες του χρηματοπιστωτικού τομέα θα χάσουν το βασικό πολιτικό τους στήριγμα μέσα σε αυτούς. Και δεν μιλάμε μόνο για τις ψήφους της Βρετανίας σε συμβούλιο, κοινοβούλιο²⁴, επιτροπή κι εποπτικές αρχές αλλά και για δεκάδες Βρετανούς «ευρωκράτες» σε θέσεις κλειδιά, που συχνά κρατούν την πένα των ρυθμιστικών μέτρων.

- Δεύτερον, την υπογραφή διμερής συμφωνίας εμπορίου και προστασίας επενδύσεων στα πρότυπα της τωρινής συμφωνίας ΕΕ – Καναδά, που προσπαθούν να περάσουν χωρίς κοινοβουλευτική έγκριση. Το πρόβλημα με αυτήν την συμφωνία είναι πως μια τέτοιου είδους συμφωνία θα έπαιρνε τέσσερα με εννιά χρόνια για να ολοκληρωθεί, αφήνοντας σημαντικό χρονικό κενό, καθώς η αποχώρηση θα πρέπει να γίνει σε δύο χρόνια περίπου. Επιπλέον, είναι αμφίβολο κατά πόσο μια τέτοια συμφωνία θα μπορούσε να λύσει τα ζητήματα της εκκαθάρισης συναλλαγών και της παροχής διασυνοριακών υπηρεσιών χωρίς θυγατρική, που καίνε τη χρηματοπιστωτική βιομηχανία.
- Τρίτων, να ισχύσουν απλώς οι κανόνες του ΠΟΕ, οι οποίοι δεν λύνουν όμως κανένα από τα προβλήματα των αγορών που αναφέραμε.

Στην πραγματικότητα πρόκειται για τρεις μη λύσεις για τα χρηματοπιστωτικό λόμπι. Η AFME θεωρεί ότι οι βραχυπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες θα μπορούσαν κάπως να μετριαστούν αν οι βρετανικές εταιρείες αποκτούσαν τα «διαβατήρια οντοτήτων τρίτης χώρας», που προβλέπει η χρηματοπιστωτική νομοθεσία της Ε.Ε. Τονίζει όμως ότι σε βάθος χρόνου το Brexit δεν μπορεί παρά να υπονομεύσει το υπάρχον εναρμονισμένο νομικό πλαίσιο.²⁵

Σε παλαιότερη έκθεσή της, η City of London Corporation εξέτασε και το μοντέλο της Ελβετίας, στις σχέσεις που την διέπουν με την ΕΕ, καταλήγοντας ότι δεν ενδείκνυται

²⁴ Η ευρωβουλευτής των Εργατικών Νήνα Γκιλ αρνείται προς το παρόν να παραιτηθεί από τη θέση της εισηγήτριας σχετικά με τη ρύθμιση των αμοιβαίων κεφαλαίων χρηματαγοράς παρά τις πιέσεις που δέχεται: M. de La Baume, «British MEPs 'in limbo' as Parliament considers their fate»

²⁵ «AFME comments on the outcome of the EU Referendum»

για χρήση.²⁶ Η Ελβετία δεν είναι στον «Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο» (που απορρίφθηκε με δημοψήφισμα το 1992) και ρυθμίζει την πρόσβασή της στην ενιαία αγορά μέσω μιας σειράς διμερών συμφωνιών με την Ε.Ε. Οι μεγάλες ελβετικές τράπεζες έχουν πρόσβαση στην αγορά της Ε.Ε. κυρίως μέσω θυγατρικών στο Λονδίνο, και η εκκαθάριση συναλλαγών σε ευρώ στη Ζυρίχη είναι μια εξαιρετικά περίπλοκη υπόθεση. Τα δύο βασικά προβλήματα λοιπόν θα παρέμεναν ανεπίλυτα με την υιοθέτηση του «ελβετικού μοντέλου» από τη Βρετανία, και επιπλέον το μέλλον είναι εξαιρετικά αβέβαιο μετά το ελβετικό δημοψήφισμα του 2014, που περιορίζει την ελευθερία κίνησης προσώπων.

Το μεγάλο ερώτημα που προκύπτει για την Ε.Ε. είναι αν μπορεί να υπάρξει πλήρης πρόσβαση στην ενιαία αγορά με εφαρμογή των τριών από τις τέσσερις βασικές «ελευθερίες της Ε.Ε.» (διακίνηση αγαθών, παροχή υπηρεσιών / εγκατάσταση, κίνηση κεφαλαίων)²⁷ χωρίς να εφαρμόζεται η ελευθερία κίνησης προσώπων. Η ελευθερία αυτή αποτέλεσε από την αρχή του εγχειρήματος της Ε.Ε. την προπαγανδιστική αιχμή του δόρατος με σκοπό να εξασφαλιστεί η υποστήριξη ή η ανοχή των πολιτών. Τα τελευταία χρόνια, η ελευθερία αυτή έχει δεχτεί πολλαπλές επιθέσεις και περιορισμούς στην πράξη, σε ζητήματα που σχετίζονται με την «ασφάλεια» ή τον περιορισμό διεθνών διαδηλώσεων, τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, καθώς και τις διακρίσεις στην πρόσβαση στο κράτος πρόνοιας. Οι διακρίσεις αυτές περιλαμβάνονταν στη συμφωνία²⁸ με την Ε.Ε. που είχε αποσπάσει ο Κάμερον, και θα ίσχυε αν αυτός είχε κερδίσει το δημοψήφισμα, καθώς είχε δοθεί το πράσινο φως και από το Δικαστήριο της Ε.Ε. Θα μπορούσε όμως η μελλοντική σχέση της Ε.Ε. με τη Βρετανία να βασίζεται στη διατήρηση των τριών μόνο «ελευθεριών» και στον επίσημο πλέον ενταφιασμό της τέταρτης;

Θα ρισκάρουμε την εκτίμηση ότι οι οικονομικές ελίτ θα επιδιώξουν να σπρώξουν τα πράγματα προς τα εκεί έτσι ώστε να φανεί πως σώζουν την ενιαία αγορά τους σεβόμενοι το δημοψήφισμα. Κάτι τέτοιο φυσικά θα έχει άμεσες συνέπειες σε όλο το οικοδόμημα της Ε.Ε. και θα αποτελέσει οριστική εγκατάλειψη του τελευταίου παράγοντα νομιμοποίησης που διαθέτει και που ώθησε εκατομμύρια εργαζόμενους στη

²⁶ The University of Kent Centre for Swiss Politics, Switzerland's Approach to EU Engagement: A Financial Services Perspective, Απρίλιος 2013

²⁷ Joseph Stiglitz, The Euro and its Threat to the Future of Europe, Penguin(2015)

²⁸ Section D, point b) of the Deal (European Council Meeting [18 and 19 February 2016] – Conclusions)

Βρετανία να ψηφίσουν υπέρ της παραμονής: της ελευθερίας κίνησης προσώπων. Η οικονομική κατάσταση στην ηπειρωτική Ευρώπη είναι τόσο κακή που μετανάστες από αυτή θα συνέχιζαν μάλλον να φτάνουν ακόμα και σε μια Βρετανία εντός ενιαίας αγοράς αλλά εκτός ελευθερίας κίνησης προσώπων. Θα είχαν όμως πολύ λιγότερα δικαιώματα, πράγμα που θα επέτρεπε τη συνέχιση του κοινωνικού ντάμπινγκ με έμφαση πλέον στο βάθος των διακρίσεων παρά στο πλήθος των μεταναστών.

5.5 Υπάρχει εναλλακτική

Ευτυχώς όμως δεν είναι μόνο οι τράπεζες και οι οικονομικές ελίτ που προσπαθούν να επηρεάσουν το πλαίσιο των μελλοντικών διαπραγματεύσεων Ε.Ε.-Βρετανίας. Ο Τζέρεμυ Κόρμπυν θέτει κατά κάποιον τρόπο τους αντίθετους στόχους από εκείνους των χρηματοπιστωτικών λόμπι. Διεκδικεί, από τη μία, το τέλος της υπαγωγής της Βρετανίας στις διατάξεις της Ε.Ε. που επιβάλλουν την ιδιωτικοποίηση των βασικών υπηρεσιών (σιδηρόδρομοι, ταχυδρομεία κ.ά.) και απαγορεύουν τις δημόσιες επενδύσεις σε αυτές και την οργάνωσή τους ως δημόσιων μονοπωλίων. Πιέζει, από την άλλη, για τη διατήρηση –εδώ και τώρα– των υπάρχοντων δικαιωμάτων των εργαζομένων από χώρες της Ε.Ε. στη Βρετανία και –αν αυτό γίνει δυνατό με μια μελλοντική συμφωνία– των Βρετανών εργαζομένων σε άλλες χώρες. Προειδοποιεί ταυτόχρονα ότι δεν πρόκειται να αποδεχτεί τη συμπερίληψη σε κάποια μελλοντική συμφωνία Ε.Ε.-Βρετανίας μιας ερμηνείας της ελευθερίας κίνησης εργαζομένων ως ελευθερίας εκμετάλλευσης και εξίσωσης προς τα κάτω.²⁹

Όλα αυτά οδηγούν σε ένα πολύ ενδιαφέρον συμπέρασμα. Από τη μία, είναι δυνατό η εντολή του βρετανικού λαού να εκπληρωθεί, και η Βρετανία να βγει από την δυσκίνητη Ε.Ε. εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα μια συμφωνία που να εγγυάται τα δικαιώματα των μεταναστών εργαζομένων εκατέρωθεν. Από την άλλη, είναι αδύνατο να διατηρηθεί η πλήρης συμμετοχή της Βρετανίας στην ενιαία αγορά χωρίς να προκληθεί μια νέα πολιτική και νομική τερατογένεση.

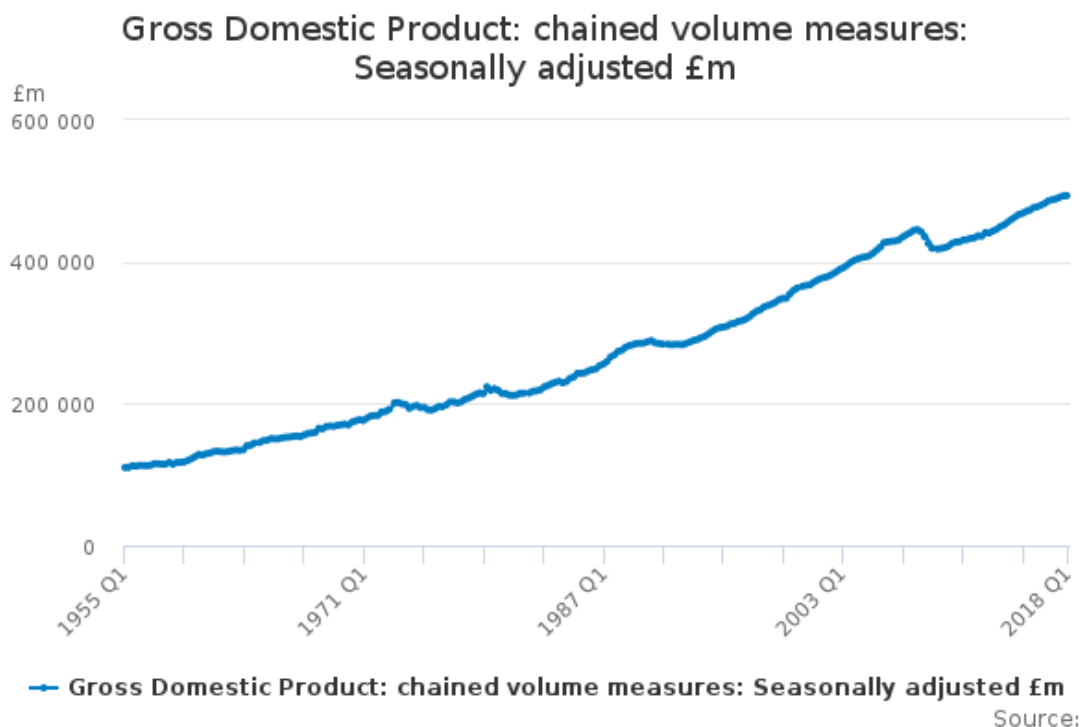
²⁹ Corbyn, «We can't leave the negotiations with Europe to the Tories»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η Επίδραση του BREXIT στους Χρηματοοικονομικούς Δείκτες

6.1 Πόσο αλήθεια επηρεάστηκε η οικονομία του ΗΒ;

Διάγραμμα 6.2

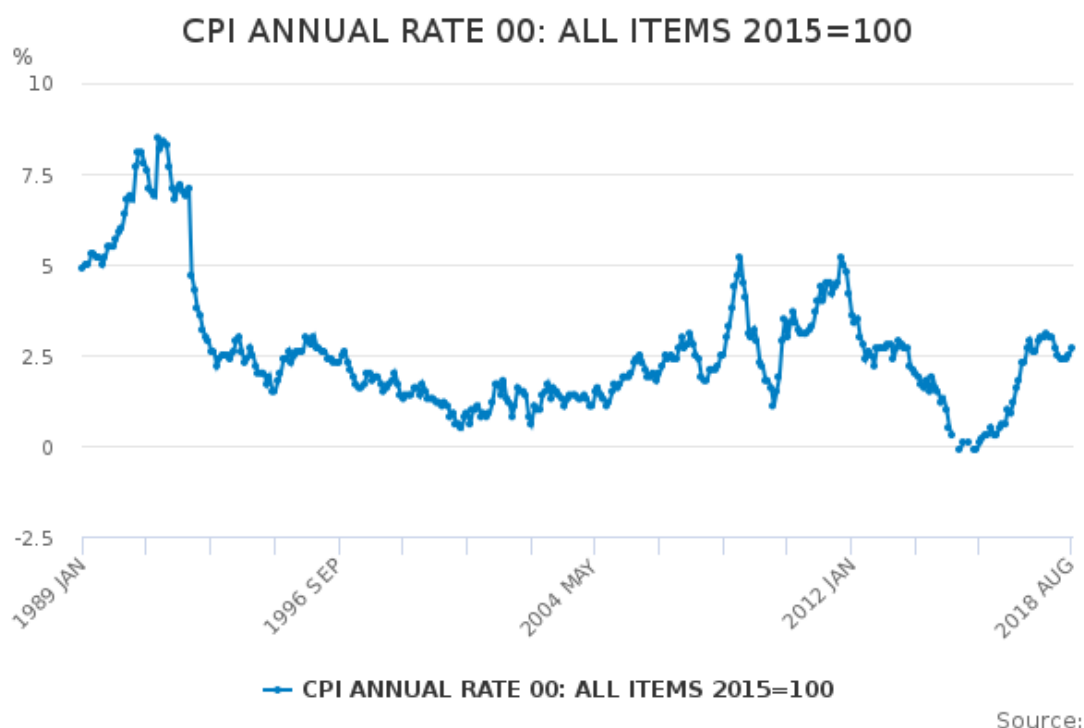

Πηγή: <https://www.ons.gov.uk/>

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) μετρά την αξία των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Εκτιμά το μέγεθος και την ανάπτυξη της οικονομίας. Είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών που παρήχθησαν σε ένα έτος εντός του ΗΒ. Όπως αποτυπώνεται στο παραπάνω σχεδιάγραμμα, παρά τα όσα διαβάζουμε καθημερινά για τις επιπτώσεις που θα έχει στην Αγγλία η αποχώρηση της από την ΕΕ, η μέχρι τώρα εικόνα είναι εντελώς διαφορετική. Το ΑΕΠ της χώρας δεν έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από το

δημοσήφισμα και μετά. Αντιθέτως συνεχίζει την θετική του πορεία με μια ελαφρώς ισορροπημένη πορεία (κάτι που συμβαίνει και στο σύνολο των χωρών της ΕΕ), σε καμία όμως περίπτωση δεν είχε αρνητικές τιμές και πτώση. Αυτό που αποτυπώνεται εμφανώς είναι ότι τον μεγαλύτερο αρνητικό αντίκτυπο στην πενήκονταετή αυτή αποτύπωση του ΑΕΠ είχε η οικονομική κρίση του 2008.

Διάγραμμα 6.3

Πηγή: <https://www.ons.gov.uk/>

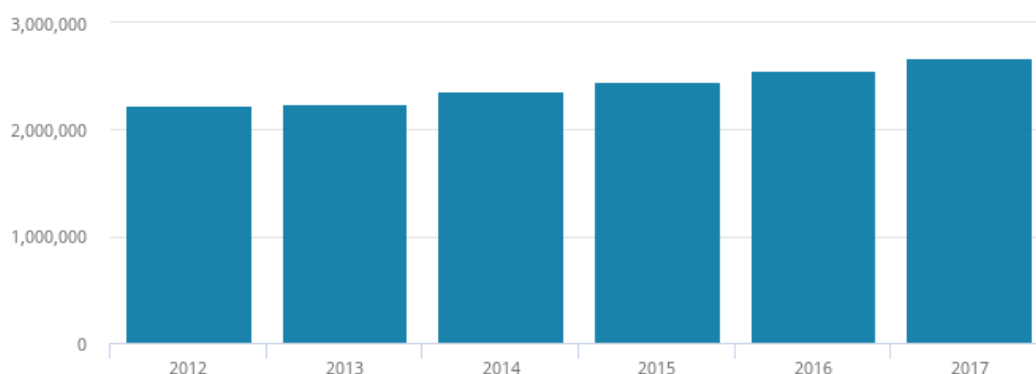
Ο δείκτης πληθωρισμού και τιμών καταναλωτή αυτήν την στιγμή στην χώρα βρίσκεται στο 2,7%. Ένας τρόπος κατανόησης του ΔTK είναι να σκεφτείτε ένα μεγάλο καλάθι αγορών που περιλαμβάνει μια επιλογή οικιακών αγαθών και υπηρεσιών. Ο ΔTK υπολογίζει τις μεταβολές στο συνολικό κόστος αυτού του καλάθιού. Ο πληθωρισμός συνήθως μετράται από την ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή στην διάρκεια ενός έτους. Στο διάγραμμα παρατηρούμε ότι από το 2016 και μετά είχαμε μία αύξηση του ποσοστού του πληθωρισμού με μια μικρή σταθεροποίηση το τελευταίο έτος. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην αύξηση της προσφοράς χρήματος, την αύξηση των δημοσίων δαπανών, της προσδοκίας των πολιτών για την επιδείνωση του πληθωρισμού και της αύξησης της ζήτησης για

εγχώρια προϊόντα από το εξωτερικό. Αντίθετα μία μείωση θα οφειλόταν σε μια ταχύτερη αύξηση των μισθών από την αύξηση της εργατική παραγωγικότητας, την ανατίμηση των εισαγόμενων πρώτων υλών, την αύξηση των συντελεστών της έμμεσης φορολογίας και την αύξηση του κόστους δανειακών κεφαλαίων. Υπάρχει φυσικά και ο αποπληθωρισμός που σημαίνει ότι η μεταβολή των τιμών σε μια χρονική περίοδο ήταν αρνητική. Αρνητικές τιμές στο ΗΒ είχαμε το Απρίλιο, τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2015. Ο αρνητικός πληθωρισμός αυξάνει την αγοραστική δύναμη των πολιτών καθώς σημαίνει πως με τα ίδια χρήματα μπορείς να αγοράσεις περισσότερα αγαθά.

Διάγραμμα 6.4

Figure 1: Number of Value Added Tax (VAT) and/or Pay-As-You-Earn based businesses

UK, 2012 to 2017

Source: Office for National Statistics

Πηγή: <https://www.ons.gov.uk/>

Ο αριθμός των επιχειρήσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο εξακολούθησε να αυξάνεται σε 2,67 εκατομμύρια το Μάρτιο του 2017 σε σύγκριση με 2,55 εκατομμύρια τον Μάρτιο του 2016, γεγονός που συνάδει με την απόδοση την ευρύτερη οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου. Ο αριθμός των εταιρειών και των δημόσιων επιχειρήσεων συνέχισε να αυξάνεται και αντιπροσωπεύει το 70,7% των συνολικών επιχειρήσεων του

Ηνωμένου Βασιλείου, γεγονός που αντιστάθμισε τη σταδιακή πτώση των ατομικών ιδιοκτητών και των εταιρικών σχέσεων. Οι μεγαλύτεροι βιομηχανικοί όμιλοι είναι επαγγελματικοί, επιστημονικοί και τεχνικοί και αποτελούν το 17,9% όλων των εγγεγραμμένων επιχειρήσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το Λονδίνο παρέμεινε η περιοχή με τον μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων, που αντιπροσωπεύει το 18,9% του συνόλου του Ηνωμένου Βασιλείου. Ο αυξανόμενος αριθμός των εγγεγραμμένων επιχειρήσεων συνέχισαν την ανοδική πορεία από το προηγούμενο έτος.

Πίνακας: 6.16

Table 1: Number of Value Added Tax (VAT) and/or Pay-As-You-Earn businesses by broad industry group, UK, 2015 to 2017

	Count given to the nearest thousand					
	2015	%	2016	%	2017	%
Agriculture, forestry and fishing	147	6,0	148	5,8	148	5,5
Production	142	5,8	146	5,7	149	5,6
Mining, quarrying and utilities	12	0,5	13	0,5	14	0,5
Manufacturing	130	5,3	133	5,2	135	5,1
Construction	284	11,6	302	11,8	320	12,0
Wholesale and retail; repair of motor vehicles	369	15,0	370	14,5	375	14,1
Motor trades	72	2,9	73	2,9	75	2,8
Wholesale	104	4,3	104	4,1	103	3,9
Retail	192	7,9	192	7,5	197	7,4
Transport and storage (inc. postal)	83	3,4	93	3,6	109	4,1
Accommodation and food services	146	6,0	148	5,8	150	5,6
Information and communication	193	7,9	207	8,1	217	8,1
Finance and insurance	49	2,0	52	2,1	56	2,1
Property	88	3,6	91	3,6	93	3,5
Professional, scientific and technical	436	17,8	459	18,0	479	17,9
Business administration and support services	194	7,9	208	8,2	228	8,6
Public administration and defence	7	0,3	7	0,3	7	0,3
Education	40	1,7	42	1,6	48	1,8
Health	106	4,3	113	4,4	120	4,5
Arts, entertainment, recreation and other services	166	6,8	168	6,6	169	6,3
TOTAL	2.449	100	2.555	100	2.669	100

Source: Office for National Statistics

Notes:

1. Please note that figures are rounded individually therefore the sum of component items may be slightly different to the totals shown.

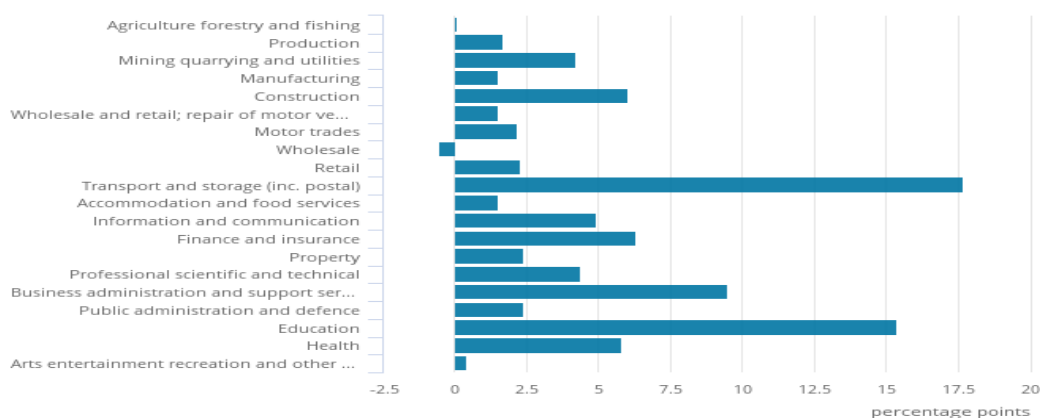
Ομοίως, η αγορά εργασίας ενισχύθηκε με το ποσοστό απασχόλησης να αυξάνεται από 74,2% κατά τους τρεις μήνες έως τον Μάρτιο του 2016 σε ρεκόρ το 74,8% τους τρεις μήνες έως τον Μάρτιο του 2017. Παράλληλα με το ποσοστό απασχόλησης, το ποσοστό απόλυσης μειώθηκε από 4,2 1.000 υπαλλήλους κατά τη διάρκεια των τριών μηνών έως

τον Μάρτιο του 2016 σε 3,5 ανά 1.000 εργαζόμενους τους τρεις μήνες έως τον Μάρτιο του 2017. Ο αριθμός αυτός βασίζεται στο ποσό των ατόμων που απολύθηκαν από όλους τους εργαζόμενους. Η υψηλότερη διατήρηση θέσεων εργασίας στην αγορά εργασίας μπορεί να υποδηλώνει ισχυρότερο και πιο παραγωγικό εργατικό δυναμικό, σύμφωνο με την αύξηση των επιχειρήσεων ΦΠΑ ή / και PAYE. Τον Αύγουστο του 2016 η Τράπεζα της Αγγλίας αποφάσισε να μειώσει το ήδη ιστορικά χαμηλό βασικό επιτόκιο από 0,5% σε 0,25%. Δεδομένου ότι η απόφαση αυτή μειώνει τα επιτόκια των εμπορικών δανείων, θα μπορούσε να ενθαρρύνει περισσότερες επιχειρήσεις να δημιουργήσουν, καθώς μπορούν να επωφεληθούν από φθηνότερες αποπληρωμές κεφαλαίων.

Μια αξιοσημείωτη εξέλιξη είναι η απότομη υποτίμηση της στερλίνας στα μέσα του 2016 μετά την ψηφοφορία στο δημοψήφισμα της ΕΕ. Ενώ η υποτίμηση της στερλίνας συνέβαλε στην ανάκαμψη του πληθωρισμού του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) και στην αύξηση του πραγματικού εισοδήματος των νοικοκυριών, στήριξε επίσης τα περιθώρια κέρδους για τους εξαγωγείς. Μαζί με την αυξημένη δύναμη της παγκόσμιας ζήτησης, αυτό είναι πιθανό να ενθαρρύνει τη δημιουργία επιχειρήσεων με εξαγωγικό προσανατολισμό.

Διάγραμμα 6.5

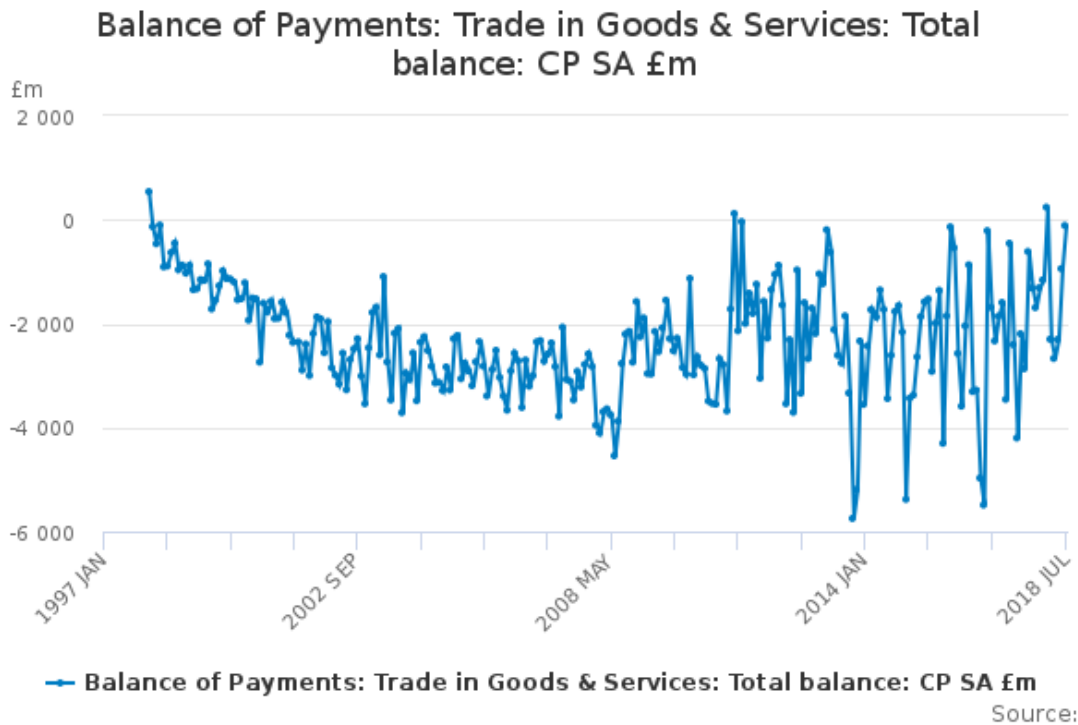
Figure 3: Percentage growth by industry
UK, 2016 to 2017

Source: Office for National Statistics

Πηγή: <https://www.ons.gov.uk/>

Διάγραμμα 6.6

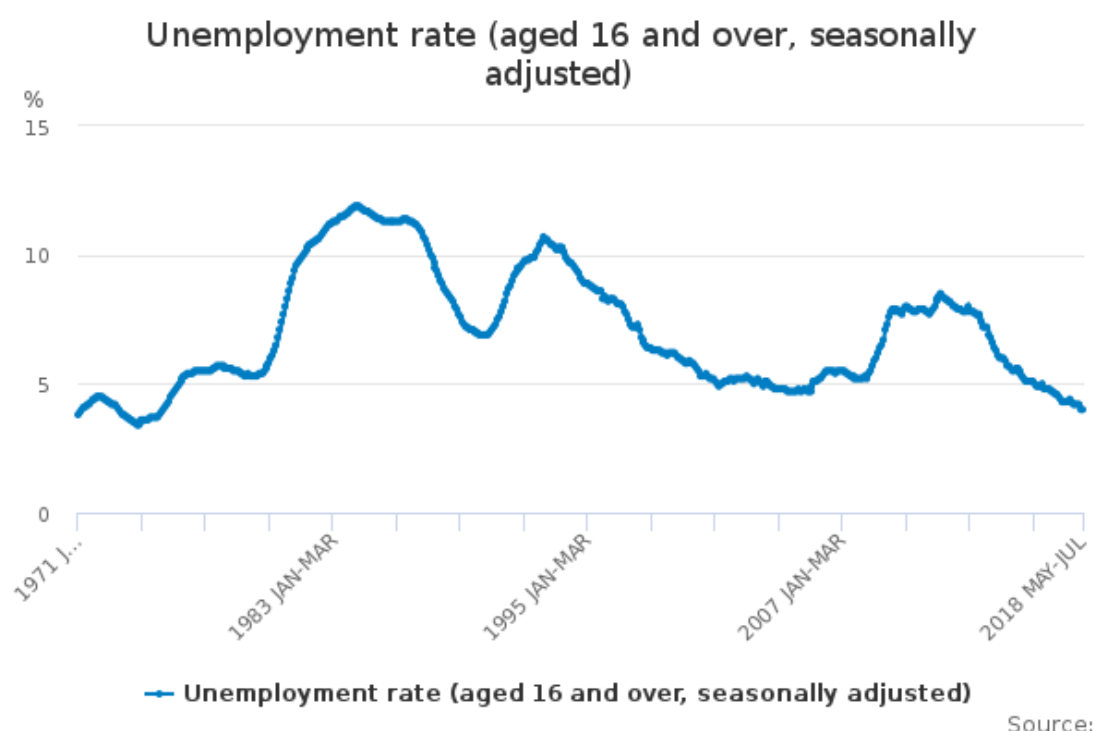

Πηγή: <https://www.ons.gov.uk/>

Το ισοζύγιο πληρωμών (BOP) είναι η καταγραφή όλων των οικονομικών συναλλαγών μεταξύ των κατοίκων μίας χώρας με τον υπόλοιπο κόσμο σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Οι συναλλαγές αυτές πραγματοποιούνται από εταιρείες, ιδιώτες και το κράτος. Το ισοζύγιο λοιπόν περιλαμβάνει όλες τις συναλλαγές ενός κράτους και θα πρέπει να εξετάζεται γιατί αποτελεί μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία μελέτης της δημοσιονομικής διαχείρισης της χώρας. Το ισοζύγιο πληρωμών παρέχει πληροφορίες σχετικά με την ζήτηση και προσφορά του νομίσματος μιας χώρας. Συγκεκριμένα αν μια χώρα εισάγει περισσότερα απ' όσα εξάγει τότε η ποσότητα χρήματος που παρέχεται είναι πιθανό να υπερβεί την ποσότητα που απαιτείται στην αγορά συναλλάγματος στοιχείο που καταδεικνύει αν ένα νόμισμα είναι υπό πίεση και υπάρχει πιθανότητα υποτίμησης έναντι άλλων νομισμάτων. Δεύτερον, τα στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών μιας χώρας ενδέχεται να σηματοδοτήσουν το δυναμικό της ως επιχειρηματικού εταίρου για τον υπόλοιπο κόσμο. Εάν μια χώρα αντιμετωπίζει μια μεγάλη δυσκολία στο ισοζύγιο πληρωμών, μπορεί να μην είναι σε θέση να επεκτείνει τις εισαγωγές από τον έξω κόσμο. Αντ' αυτού, η χώρα μπορεί να μπει στον πειρασμό να επιβάλει μέτρα για τον περιορισμό των εισαγωγών και την αποθάρρυνση των εκροών κεφαλαίων, προκειμένου να βελτιωθεί η κατάσταση του ισοζυγίου πληρωμών.

Από την άλλη πλευρά, μια χώρα με σημαντικό πλεόνασμα του ισοζυγίου πληρωμών είναι πιθανότερο να επεκτείνει τις εισαγωγές, προσφέροντας ευκαιρίες για ξένες επιχειρήσεις και είναι λιγότερο πιθανό να επιβάλει περιορισμούς συναλλάγματος. Στο παραπάνω σχεδιάγραμμα βλέπουμε μια προσπάθεια βελτίωσης και εξορθολογισμού των τιμών της οικονομίας ούτως ώστε να είναι σε θέση στο μέλλον να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις ενός ρευστού οικονομικού περιβάλλοντος. Αυτήν την στιγμή στο Ηνωμένο Βασίλειο καταγράφεται οριακά αρνητικές τιμές (£ -111 εκατ.) με θετική όμως τάση και προοπτική θετικών αποτελεσμάτων.

Διάγραμμα 6.7

Πηγή: <https://www.ons.gov.uk/>

Ο δείκτης ανεργίας είναι ένας βασικός δείκτης μέτρησης της αποδοτικότητας απορροφήσεις του ενεργού εργατικού δυναμικού μίας χώρας. Φανερώνει την δυναμική των εταιρειών και την ευημερία της κοινωνίας καθώς είναι αλληλένδετα το ένα με το άλλο. Στην Βρετανία αυτήν την εποχή και μετά την διεξαγωγή του δημοψηφίσματος εμφανίζεται μία σταθερή μείωση της ανεργίας καθώς το ποσοστό αυτήν την στιγμή ανέρχεται στο 4% (Μάιος – Ιούλιος 2018), αριθμός που είχε να καταγραφεί από την εποχή Ιανουαρίου - Μαρτίου του 1975. Υπάρχουν 32,40 εκατομμύρια άτομα στην εργασία εκ του συνόλου του εργατικού δυναμικού ποσοστό 75,5% που σημαίνει

261.000 περισσότερες θέσεις απ' ότι έναν χρόνο πριν. Οι τελευταίες εκτιμήσεις δείχνουν ότι οι μέσες εβδομαδιαίες αποδοχές για τους εργαζόμενους στην Μεγάλη Βρετανία σε ονομαστικές τιμές (δηλαδή χωρίς προσαρμογή για τον πληθωρισμό τιμών) αυξήθηκαν κατά 2,9%, εξαιρουμένων των επιδομάτων και κατά 2,6% συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Οι τελευταίες εκτιμήσεις δείχνουν ότι οι μέσες εβδομαδιαίες αποδοχές για τους εργαζόμενους στη Μεγάλη Βρετανία σε πραγματικούς όρους (δηλαδή προσαρμοσμένες για τον πληθωρισμό τιμών) αυξήθηκαν κατά 0,5%, εξαιρουμένων των επιδομάτων, και κατά 0,2% συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Διάγραμμα 6.8

Πηγή: Ναυτεμπορική (Συναλλαγματική ισοτιμία Στερλίνας/Δολαρίου)

Διάγραμμα 6.9

Πηγή: Ναυτεμπορική (Συναλλαγματική ισοτιμία Στερλίνιας/Ευρώ)

Οι παράγοντες που καθορίζουν την συναλλαγματική ισοτιμία είναι πολλοί, πολύπλοκοι και καθοριστικοί για την ευημερία μίας οικονομίας. Οι τελευταίες τιμές ισοτιμίας μεταξύ του νομίσματος της Μεγάλης Βρετανίας και των δύο κυριότερων συναλλακτικών νομισμάτων είναι οι εξής (24.09.2018):

- ❖ Συναλλαγματική ισοτιμία Στερλίνιας/Δολαρίου GBP/USD = 1,177
- ❖ Συναλλαγματική ισοτιμία Στερλίνιας/Ευρώ GBP/EUR = 1,116

Οι συναλλαγματικές ισοτιμίες παίζουν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία καθώς επηρεάζουν το επίπεδο εμπορίου κάθε χώρας. Η προσφορά και η ζήτηση των νομισμάτων μεταβάλλονται συνεχώς επηρεαζόμενες από το εξωτερικό εμπόριο τις διεθνείς επενδύσεις και τον διεθνή τουρισμό, οδηγώντας συνεχώς τα νομίσματα σε διαφορετικά επίπεδα ισορροπίας. Οι διαφορές του πληθωρισμού επηρεάζουν σημαντικά τις ισοτιμίες. Ο σταθερά χαμηλός πληθωρισμός είναι παράγοντας μιας σταθερής και ισχυρής τιμής για το νόμισμα της χώρας. Οι χώρες με υψηλό πληθωρισμό αναγκάζονται εκ των συνθηκών να εξασθενίσουν την ισοτιμία των νομισμάτων τους. Τα επιτόκια, ο πληθωρισμός και η συναλλαγματική ισοτιμία συσχετίζονται κατά πολύ μεταξύ τους. Οι κεντρικές τράπεζες μέσω του χειρισμού των επιτοκίων επηρεάζουν τόσο τον πληθωρισμό αλλά και την συναλλαγματική ισοτιμία. Τα υψηλότερα επιτόκια προσελκύουν ξένα κεφάλαια και προκαλούν άνοδο στη συναλλαγματική ισοτιμία. Το αποτέλεσμα των υψηλότερων επιτοκίων μετριάζεται, όμως, εάν ο πληθωρισμός στη

χώρα είναι πολύ υψηλός , ή εάν υπάρχουν εξωγενείς παράγοντες που καθιστούν τη χώρα λιγότερο ελκυστική προς τους ξένους επενδυτές και προκαλούν κάθοδο στη συναλλαγματική ισοτιμία. Τέτοιοι παράγοντες που δρουν ταυτόχρονα και φέρουν αντίθετο αποτέλεσμα μπορούν να είναι η πολιτική αστάθεια ή το υψηλό δημόσιο χρέος κ.ά.

Επίσης τα ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών επηρεάζουν αρνητικά την συναλλαγματική ισοτιμία καθώς για να καλυφθούν τα κενά αυτά, η χώρα αναγκάζεται να δανειστεί από τις αγορές επηρεάζοντας παράλληλα το δημόσιο χρέος. Η πολιτική σταθερότητα παίζει και αυτή σημαντικό ρόλο καθώς θα προσελκύσει ξένους επενδυτές που θα τοποθετήσουν τα κεφάλαια τους αναζητώντας την ασφάλεια σε μία χώρα με ισχυρές οικονομικές επιδόσεις.

Τέλος οι κεντρικές τράπεζες μπορούν να έχουν παρεμβατικές δράσεις με σκοπό τον έλεγχο της ισοτιμίας. Η παρεμβατικές ενέργειες συμπεριλαμβάνουν την αγοροπωλησία συναλλάγματος με σκοπό την εξισορρόπηση της τιμής στο νόμισμα. Οι Κεντρικές Τράπεζες εφαρμόζουν συναλλαγματική πολιτική, χρησιμοποιώντας τα αποθέματα της χώρας σε ξένο νόμισμα, με σκοπό τη μεταβολή της αξίας του εγχώριου νομίσματος. Οφείλουμε να υπογραμμίσουμε ότι πολλές φορές, μία πληροφορία, σχετική με τα μακροοικονομικά μεγέθη, μπορεί να προκαλέσει διαφορετικό αντίκτυπο στη συναλλαγματική ισοτιμία, ανάλογα με την περίοδο που κοινοποιείται και τις συνθήκες που επικρατούν. Ιδιαίτερη σημασία έχει και η ερμηνεία που θα δώσει η αγορά στις ανακοινώσεις αυτές και κυρίως αν αυτό γίνει με βάση το τι προσδοκά το κοινό. Συμπερασματικά η συναλλαγματική ισοτιμία είναι μία συνάρτηση πολλών παραγόντων αλλά και των προσδοκιών του αγοραστικού και επενδυτικού κοινού για την εξέλιξη της τιμής των εθνικών νομισμάτων και των ισοτιμιών τους. Η επιρροή που ασκείται στις επενδυτικές, κερδοσκοπικές και εμπορικές κινήσεις του κοινού από τις προσδοκίες, έχει ως αποτέλεσμα τελικά, την μεταβολή των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Η ισοτιμία της βρετανικής στερλίνας έχει δεχτεί αναμφίβολα πιέσεις τόσο σε σχέση με το δολάριο όσο και με το Ευρώ από την ημέρα του δημοψηφίσματος και μετά. Η εικόνα της στερλίνας είναι αρνητική καθώς στις 24 Σεπτεμβρίου εμφάνιζε αρνητική τάση τόσο έναντι του δολαρίου-ΗΠΑ (1,3116 USD/GBP), όσο και έναντι του ευρώ (0,8974 GBP/EUR). Σωρευτικά η στερλίνα από την ημέρα διεξαγωγής του δημοψηφίσματος

της 23^{ης} Ιουνίου 2016, έχει διολισθήσει κατά 11,4% έναντι του δολαρίου και κατά 17,1% έναντι του ευρώ. Ωστόσο, από την αρχή του έτους η στερλίνα καταγράφει απώλειες 1% έναντι του ευρώ και 2,9% έναντι του δολαρίου. Η αδυναμία της στερλίνας αποδίδεται κατά μεγάλο ποσοστό στις δηλώσεις της πρωθυπουργού του Ηνωμένου Βασιλείου ότι οι συνομιλίες για την απομάκρυνση του από την Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν εισέλθει σε αδιέξοδο και θα υπάρξει προσπάθεια από την πλευρά της ΕΕ για παρουσίαση νέων προτάσεων. Είναι σαφές ότι η βραχυπρόθεσμη πορεία της στερλίνας είναι συνυφασμένη με την πορεία των διαπραγματεύσεων για την επίτευξη μιας εμπορικής συμφωνίας μεταξύ των δύο πλευρών. Σε επίπεδο ανάληψης επενδυτικού κινδύνου (CDS – credit default swaps) πενταετούς διάρκειας επιδεινώθηκε, καθώς ανήλθε στις 24 Σεπτεμβρίου στα 31,2 bps από 29,1bps που ήταν πριν μια εβδομάδα.

Τέλος κατά 25 μονάδες βάσης, σε 0,75% από 0,50% προηγουμένως, αύξησε το βασικό επιτόκιο αναφοράς η Τράπεζα της Αγγλίας. Πρόκειται για το υψηλότερο επίπεδο των επιτοκίων στο Ηνωμένο Βασίλειο την τελευταία δεκαετία, από την έναρξη της κρίσης.

«Σήμερα η απασχόληση είναι σε πολύ υψηλό επίπεδο. Υπάρχει πολύ περιορισμένη παραγωγική ικανότητα στην οικονομία. Οι πραγματικοί μισθοί αυξάνονται και οι εξωτερικές πιέσεις στις τιμές μειώνονται. Με την δημιουργία πληθωρισμού στο εσωτερικού και την προοπτική υπερβολικής ζήτησης ενδείκνυται μια μικρή συρρίκνωση της νομισματικής πολιτικής για να επιστρέψει ο πληθωρισμός στο στόχο του 2% και να διατηρηθεί εκεί», ανέφερε ο διοικητής της Τράπεζας της Αγγλίας Μάρκ Κάρνεϊ.

6.2 S.W.O.T. Analysis BREXIT

- **Strengths:**

- Η δυναμική που δίνει στο ΗΒ η Βρετανική Κοινοπολιτεία που απαρτίζεται από τις πρώην αποικίες της.
- Η οικουμενικότητα της αγγλικής γλώσσας.
- Αποφυγή των προβλημάτων και των αδυναμιών της ευρωπαϊκής ενοποίησης.
- Η στήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά.
- Μείωση της ανεργίας και πολλών άλλων χρηματοοικονομικών τιμών.
- Οι παραδοσιακοί δεσμοί με χώρες όπως η Αυστραλία η Νέα Ζηλανδία το Χονγκ Κόνγκ.

- Η γεωπολιτική αστάθεια της ΕΕ και η στροφή της προς ακραία πολιτικά στοιχεία.
- Η ισχυρή της Ναυτιλία.
- **Weaknesses:**
 - Η γενικότερη οικονομική ρευστότητα.
 - Ο απειρόμενος οικονομικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ Κίνας και οι επιπτώσεις του.
 - Ο οικονομικός αντίκτυπος που θα έχει το BREXIT στον Τραπεζικό – Χρηματοπιστηριακό τομέα του ΗΒ.
 - Οι επιπτώσεις στους ευρωπαίους πολίτες & φοιτητές που διαμένουν ή σπουδάζουν στην Μεγάλη Βρετανία
 - Η απομόνωση της από τις ευρωπαϊκές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις.
 - Η εσωτερική διχοτόμηση της κοινωνίας του ΗΒ καθώς σχεδόν το 50% εξ αυτών ψήφισε υπέρ της παραμονή στην ΕΕ.
- **Opportunities:**
 - Της δίνεται η ευκαιρία να έχει πρόσβαση σε φθηνότερες εισαγωγές από τρίτες χώρες μέσω διμερών συμφωνιών.
 - Σε περίπτωση που η συμφωνία αποχώρησης κυρωθεί πριν από τις 30 Μαρτίου 2019, τα περισσότερα έννομα αποτελέσματα του Brexit θα αρχίσουν να ισχύουν την 1η Ιανουαρίου 2021, δηλαδή, ύστερα από μεταβατική περίοδο 21 μηνών, με τους σχετικούς όρους να καθορίζονται στο σχέδιο της συμφωνίας αποχώρησης.
 - Την δυνατότητα επιβολής οικονομικής πολιτικής χωρίς τους περιορισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
 - Η ιστορική δυναμική της Αγγλίας στο εμπόριο και τις εμπειρίας της στις θαλάσσιες μεταφορές.
- **Threats:**
 - Σκληρή ρητορική που οδηγεί τη Βρετανία στην έξοδο χωρίς να έχει πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ.
 - Την πιθανότητα επιβολής υψηλών δασμών από την ΕΕ σε εισαγωγές και εξαγωγές.
 - Ελλείψει συμφωνίας αποχώρησης, δεν θα υπάρξει μεταβατική περίοδος και η νομοθεσία της ΕΕ θα παύσει να ισχύει στο ΗΒ και να εφαρμόζεται σ' αυτό στις 30 Μαρτίου 2019.

- Το μελλοντικό status των χερσαίων συνόρων ανάμεσα στην Βόρεια Ιρλανδία και την δημοκρατία της Ιρλανδίας.
- Την αντίθεση της Σκωτίας στην έξοδο από την ΕΕ και την απειλή για έναν νέο δημοψήφισμα με αντικείμενο την ανεξαρτησία της.
- Την πιθανότητα επιβολής σκληρών όρων με σκοπό να αποθαρρύνουν άλλες χώρες της ΕΕ από την επιλογή εξόδου από την Ένωση.
- Την απειλή αποχώρησης από την ΗΒ των Βόρειο-Ιρλανδών καθολικών και της Ουαλίας.

SWOT Analysis

Strengths

- Η δυναμική που δίνει στο ΗΒ η Βρετανική Κοινοπολιτεία που *απαρτίζεται από τις πρώην αποικίες της.*
- Η οικουμενικότητα της αγγλικής γλώσσας.
- Αποφυγή των προβλημάτων και των αδυναμιών της ευρωπαϊκής ενοποίησης.
- Η στήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά.
- Μείωση της ανεργίας και πολλών άλλων χρηματοοικονομικών τιμών.
- Οι παραδοσιακοί δεσμοί με χώρες όπως η ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Αυστραλία η Νέα Ζηλανδία το Χονγκ Κόνγκ και η Ιδία.
- Η γεωπολιτική αστάθεια της ΕΕ και η στροφή της προς ακραία πολιτικά στοιχεία.
- Η ισχυρή της Ναυτιλία.

Weaknesses

- Η γενικότερη οικονομική ρευστότητα.
- Ο απερχόμενος οικονομικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ Κίνας και οι επιπτώσεις του.
- Ο οικονομικός αντίκτυπος που θα έχει το BREXIT στον Τραπεζικό – Χρηματιστηριακό τομέα του ΗΒ.
- Οι επιπτώσεις στους ευρωπαίους πολίτες & φοιτητές που διαμένουν ή σπουδάζουν στην Μεγάλη Βρετανία
- Η απομόνωση της από τις ευρωπαϊκές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις.
- Η εσωτερική διχοτόμηση της κοινωνίας του ΗΒ καθώς σχεδόν το 50% εξ αυτών ψήφισε υπέρ της παραμονή στην ΕΕ.

Opportunities

- Της δίνεται η ευκαιρία να έχει πρόσβαση σε φθηνότερες εισαγωγές από τρίτες χώρες μέσω διμερών συμφωνιών.
- Σε περίπτωση που η συμφωνία αποχώρησης κυρωθεί πριν από τις 30 Μαρτίου 2019, τα περισσότερα έννομα αποτελέσματα του Brexit θα αρχίσουν να ισχύουν την 1η Ιανουαρίου 2021, δηλαδή, ύστερα από μεταβατική περίοδο 21 μηνών, με τους σχετικούς όρους να καθορίζονται στο σχέδιο της συμφωνίας αποχώρησης.
- Την δυνατότητα επιβολής οικονομικής πολιτικής χωρίς τους περιορισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η ιστορική δυναμική της Αγγλίας στο εμπόριο και τις εμπειρίες της στις θαλάσσιες μεταφορές.

Threats

- Σκληρή ρητορική που οδηγεί τη Βρετανία στην έξοδο χωρίς να έχει πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ.
- Την πιθανότητα επιβολής υψηλών δασμών από την ΕΕ σε εισαγωγές και εξαγωγές.
- Ελλείψει συμφωνίας αποχώρησης, δεν θα υπάρξει μεταβατική περίοδος και η νομοθεσία της ΕΕ θα παύσει να ισχύει στο ΗΒ και να εφαρμόζεται σ' αυτό στις 30 Μαρτίου 2019.
- Το μελλοντικό status των χειραίων συνόρων ανάμεσα στην Βόρεια Ιρλανδία και την δημοκρατία της Ιρλανδίας.
- Την αντίθεση της Σκωτίας στην έξοδο από την ΕΕ και την απειλή για έναν νέο δημοψήφισμα με αντικείμενο την ανεξαρτησία της.
- Την πιθανότητα επιβολής σκληρών όρων με σκοπό να αποθαρρύνουν άλλες χώρες της ΕΕ από την επιλογή εξόδου από την Ένωση.
- Την απειλή αποχώρησης από την ΗΒ των Βόρειο-Ιρλανδών καθολικών και της Ουαλίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Επίλογος

7.1 Το Brexit και η άλλη όψη του νομίσματος.

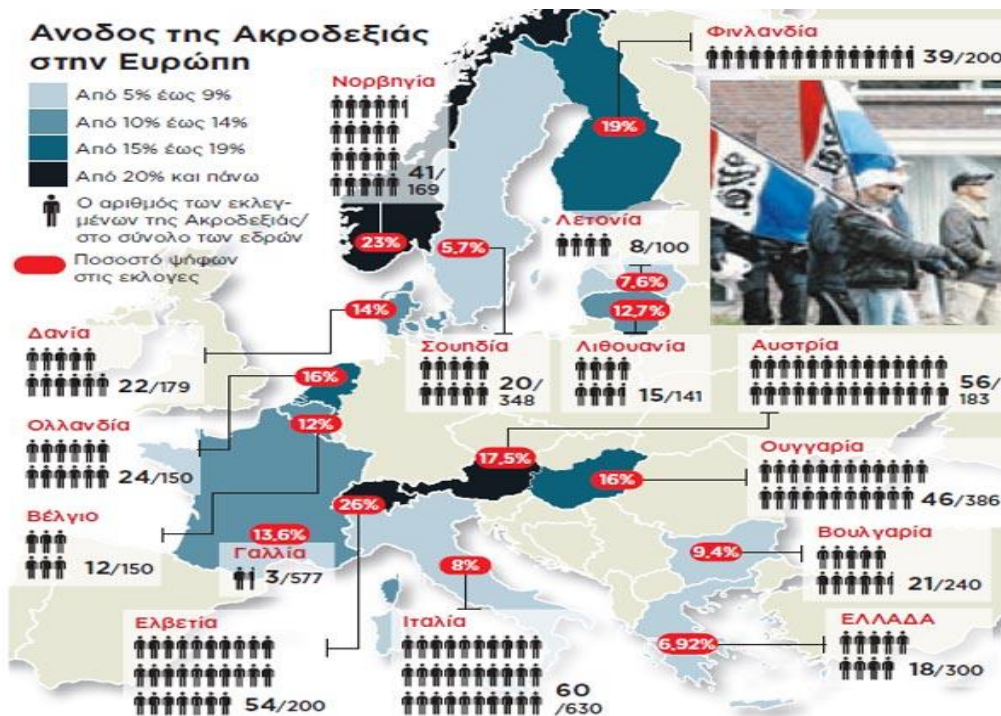
Το Brexit είναι ένα πρωτίστως πολιτικό, οικονομικό αλλά και γεωστρατηγικό γεγονός. Αν και όλα ξεκίνησαν από μία “αθώα” πολιτική κίνηση του Ντέιβιντ Κάμερον πίσω στο 2013, θέλοντας ο ίδιος να ξεφύγει από ένα πολιτικό αδιέξοδο και να επικρατήσει με αυτόν τον τρόπο έναντι των αντιπάλων του στις επερχόμενες εκλογές, υποσχόμενος δημοψήφισμα για την πορεία της χώρας του μέσα στην Ευρώπη. Εντούτοις τα αποτελέσματα που επέφερε αυτή η πράξη είναι κοσμοϊστορικά και θα μπορούσαν ενδελεχώς να αναλυθούν από τον ιστορικό του μέλλοντος ως ένα γεγονός που έπαιξε ιδιαίτερο και σημαντικό ρόλο στην ευρωπαϊκή αλλά και παγκόσμια ιστορία. Στην παρούσα ανάλυση εξετάσαμε τον αντίκτυπο που έχει αυτό το γεγονός στην οικονομία της Μεγάλης Βρετανίας έως τώρα. Δεν θα μπορούσαμε όμως να παραβλέψουμε να αναφέρουμε ως κατακλείδα του πονήματος αυτού σημαντικά στοιχεία που θα διαδραματίσουν βασικό ρόλο στις μελλοντικές εξελίξεις.

Όπως προείπαμε η Βρετανία ως πρώην αυτοκρατορία και μια από τις τρεις μεγάλες δυνάμεις που νίκησαν στον Β ΠΠ συνειδητοποίησε μετά το πέρας αυτού ότι τελικά έχασε ή για να ακριβολογούμε, ήταν η χώρα που βγήκε από αυτόν περισσότερο πληγωμένη, καρπώνοντας τα λιγότερα οφέλη αντιδιαμετρικά αντίθετα από την συμβολή της σε αυτόν. Είδε λοιπόν τις Ηνωμένες Πολιτείες να αναλαμβάνουν τον ρόλο του ηγέτη (τεχνολογικά, πολιτικά, οικονομικά), την Ρωσία να αναδύεται ως το αντίπαλο γεωπολιτικό κομμάτι, την Γαλλία να ενισχύεται και την Γερμανία να ανασυγκροτείται. Οι χώρες λοιπόν της Ευρώπης συνειδητοποιώντας ίσως και την δυναμική τους στον καινούργιο αυτόν κόσμο και θέλοντας αρχικά να αντιμετωπίσουν την ολοένα και μεγαλύτερη επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης, συνέταξαν αρχικά την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα αρχίζει να ενώνει οικονομικά και πολιτικά τις ευρωπαϊκές χώρες, με στόχο την εξασφάλιση της διαρκούς ειρήνης. Τα έξι ιδρυτικά μέλη είναι το Βέλγιο, η Γαλλία,

η Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι κάτω χώρες. Την δεκαετία του 1950 κυριαρχεί ο ψυχρός πόλεμος μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Το 1957, με τη Συνθήκη της Ρώμης ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) ή «Κοινή Αγορά». Το Ηνωμένο Βασίλειο προσχωρεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση πολύ αργότερα μαζί με την Ιρλανδία και Δανία την 1^η Ιανουαρίου του 1973. Αν και ο Ουίνστον Τσόρτσιλ ήταν από τους πρώτους που υποστήριξαν το εγχείρημα της ΕΕ, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την ιστορική του ομιλία στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης το 1946: «Υπάρχει ένα φάρμακο που ... θα μπορούσε μέσα σε λίγα χρόνια να κάνει όλη την Ευρώπη ... ελεύθερη και ... ευτυχισμένη. Το φάρμακο αυτό είναι να δημιουργήσουμε ξανά την ευρωπαϊκή οικογένεια, στον βαθμό που μπορούμε, και να της δώσουμε μια δομή ικανή να της εξασφαλίσει την ειρήνη, την ασφάλεια και την ελευθερία. Πρέπει να δημιουργήσουμε ένα είδος Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης.» , στην ουσία η Βρετανία υπήρξε πάντα ευρωσκεπτικιστική όσον αφορά την πορεία της μέσα σε αυτήν.

Διάγραμμα 7.7

Άνοδος της ακροδεξιάς στην Ευρώπη

Πηγή: Deutsche Welle

Η έκφραση «ευρωσκεπτικισμός» άλλωστε δημιουργήθηκε από τον Βρετανικό τύπο με αφορμή τις διαφωνίες της Μάργκαρετ Θάτσερ με τον τότε πρόεδρο της Ευρωπαϊκής επιτροπής Ζακ Ντελόρ καθώς η φιλελεύθερη Αγγλίδα πρωθυπουργός θεωρούσα τα

σχέδια του Γάλλου προέδρου συγκεντρωτικά, πολυδάπανα και στερητικά της ελευθερίας ενός κράτους να επιλέξει τους θεσμούς του. Με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης του 2008, την σχεδόν χρεοκοπία τόσων ευρωπαϊκών χωρών η ΕΕ βρέθηκε σε δεινή θέση, η έξοδος από την οποία δεν θα είναι καθόλου εύκολη. Από την άλλη πλευρά κορυφαίοι Ευρωπαίοι ηγέτες που τάσσονται υπέρ της ΕΕ, είναι πλέον σοβαρά αποδυναμωμένοι πολιτικά βλέποντας ακροδεξιά στοιχεία με ρητορική μίσους να αυξάνουν τα πολιτικά ποσοστά τους και σε κάποιες χώρες να κυβερνούν, όπως πχ. Ουγγαρία, Πολωνία, Αυστρία κ.α. Όλα αυτά δείχνουν ότι ο ευρωσκεπτικισμός έχει εξαπλωθεί σε αρκετές χώρες της ΕΕ, ενισχύοντας λαϊκίστικα κόμματα τα οποία ως φαίνεται εξυπηρετούν και ύποπτα συμφέροντα καθώς όπως είχε αποδειχτεί στην Γαλλία, το Εθνικό Μέτωπο της Μαρίν Λεπέν έχει στενές σχέσεις με το δίκτυο Πούτιν της Ρωσίας στην Ευρώπη. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, όπως επισημαίνει το περιοδικό *The Economist*, οι επιπτώσεις ενός Brexit σε βάθος χρόνου θα είναι σημαντικές για την ΕΕ και ΗΒ. «το κύρος της Ένωσης συνολικά θα δεχόταν σημαντικό πλήγμα από την αποχώρηση ενός από τα μεγαλύτερα μέλη της, καθώς η Μεγάλη Βρετανία είναι από τα λίγα κράτη-μέλη της ΕΕ με αληθινή διπλωματική και στρατιωτική πυγμή». Βέβαια το Brexit ίσως αποδειχτεί επικίνδυνο για το ΗΒ καθώς Σκωτσέζοι Βόρειο-Ιρλανδοί και Ουαλοί πιθανολογείται πως μπορεί να ζητήσουν να φύγουν από το ΗΒ. Το Brexit θα αποτελέσει σίγουρα μέσο πίεσης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία θα πρέπει να δείξει ότι το ευρωπαϊκό οικοδόμημα είναι σταθερό και μπορεί να συνεχίσει την πορεία του.

Εν κατακλείδι το διαζύγιο μεταξύ ΕΕ και ΗΒ, όπως και κάθε άλλος χωρισμός θα είναι δύσκολος και επώδυνος για όλους. Δεν θεωρώ πως υπάρχουν νικητές και ηττημένοι σε τέτοιες καταστάσεις. Πόσο μάλλον στην συγκεκριμένη, που τα δύο αυτά μέρη είναι συνυφασμένα και ενωμένα το ένα με το άλλο, με πολύ δυνατούς δεσμούς τόσο ιστορικούς όσο και κοινωνικοπολιτικούς. Αν ακόμα, αυτή που αποκαλούμε γεωγραφικά Ευρώπη παραμένει στο δυτικό πλαίσιο σκέψης και πολιτισμού, με τις συγκεκριμένες αρχές και πλαίσια που αυτή διέπεται, τότε ΕΕ και ΗΒ δεν μπορούν παρά μόνο να αμβλύνουν τις μεταξύ τους εντάσεις και διαφορές και να προχωρήσουν σε ένα ήπιο και ελεγχόμενο Brexit. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση θα είναι καταστροφική για όλους καθώς διακυβεύονται πολλά παραπάνω από την οικονομική και εμπορική ευημερία των δύο αυτών εταίρων. Η Ευρώπη βγαίνει από μία πολύ δύσκολη δεκαετία σε έναν κόσμο ασταθή και πολύπλευρο. Η οικονομική αταξία του σύγχρονου κόσμου

θα φέρει συχνές και πολύπλοκες οικονομικές κρίσεις, καθώς στην φαρέτρα των επικίνδυνων ηγετών που αναδύονται στον υπόλοιπο κόσμο προστίθενται τα οικονομικά όπλα με ότι αυτό συνεπάγεται. Η Ευρώπη λοιπόν έχει χρέος απέναντι στις αξίες της να συνεργαστεί με το Ηνωμένο Βασίλειο και να μην φερθεί εκδικητικά ως μία απατημένη σύζυγος. Είχε άπλετο χρόνο να προσπαθήσει να επιλύσει τα εσωτερικά της προβλήματα όλα αυτά τα χρόνια της ευημερίας αλλά και της κρίσης. Αντίθετα επέλεξε να μην λαμβάνει υπ όψιν τις ανάγκες των λαών και των χωρών που ένωνε και το μόνο μέλημα της ήταν η ευημερία των βορείων χωρών και των τραπεζών. Η Ευρωπαϊκή ένωση είχε χρέος να δείξει αλληλεγγύη απέναντι σε οικονομικά αδύναμες χώρες και δεν το έκανε, όπως είχε χρέος να εναντιωθεί σε γεωπολιτικά προβλήματα αλλά αντίθετα αδιαφόρησε. Οι αντίρροπες εσωτερικές δυνάμεις και τα αντίθετα συμφέροντα την κάνουν αργή, δυσκίνητη και νοχελική. Η σύγχρονη πραγματικότητα χρειάζεται ταχύτητα, ευελιξία και πυγμή. Το διαζύγιο Ευρώπης – Ηνωμένου Βασιλείου θα φέρει ως αποτέλεσμα να αποδυναμωθούν αμφότερες και οι δύο. Δυστυχώς τα τελευταία γεγονότα καταδεικνύουν πως οδηγούμεθα σε ένα σκληρό Brexit με επιθετικές πολιτικές δηλώσεις εκατέρωθεν. Ας ελπίσουμε πως στο τέλος θα επικρατήσει η λογική.

Βιβλιογραφία

Α. Ελληνική

1. Αθανάσιος Δ. Παπαϊωάννου, Πολιτική και δικαιοσύνη στην δίνη του Brexit, σελ:14 30,35,42(εκδ. Σάκουλα 2017).
2. ΝΝ Σαρίπολος , ο.π. υποσ. 2 παρ. 276 επ, Παπασπύρου, ό.π. υποσ. 2 σελ 61
3. Δημητρόπουλος Ανδ. Το δημοψήφισμα – Ο ρόλος και η σημασία του Θεσμού στην σύγχρονη δημοκρατία. Σελ 180 (εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1997)

Β. Ξένη

1. Joseph Stiglitz, The Euro and its Threat to the Future of Europe, Penguin(2015)
2. The University of Kent Centre for Swiss Politics, Switzerland's Approach to EU Engagement: A Financial Services Perspective, Απρίλιος 2013
3. C. Hilton , Leaving the European Union way – A legal analysis of Article 50 TEU, 2 Eur. Policy Analysis 1 (2016) σελ. 3
4. C. Chance, The UK Referendum – Challenges for Europe's Capital Markets. A Legal and Regulatory Assessment
5. D. Schoemaker, «Lost passports: a guide to the Brexit fallout for the City of London»
6. U. Batsaikhan, «Brexit and the UK's Euro-denominated market: The role of clearing houses»
7. W. W. Norton and Company Fractured Continent: Europe's Crisis and the Fate of the West by William Drozdiak,
8. Douglas Scot S., Brexit, Article 50 and the contested British constitution, 79 Mod. L, Rev 1019 (2016)
9. Matthijs M., Britain and Europe : The end of the Affair?, Current History 91 (March 2014)

Γ. Διαδικτυακοί Τόποι.

1. <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-uk-after-referendum/>

2. https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/unitedkingdom_el
3. <https://www.ons.gov.uk/>
4. <https://www.mfa.gr>
5. https://ec.europa.eu/commission/brexit-negotiations_en
6. <https://openeurope.org.uk/daily-shakeup/european-commission-document-warns-of-effects-of-no-deal-brexit/>
7. <http://www.statistics.gr/>
8. <http://www.kathimerini.gr/857527/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/dhmoyhfismata-poy-diamorfwsan-thn-ee>
9. [https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B5%CF%82_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%A1%CF%8E%CE%BC%CE%B7%CF%82_\(1957\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B5%CF%82_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%A1%CF%8E%CE%BC%CE%B7%CF%82_(1957))
10. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%88%CE%BE%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%85_%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85_%CE%B1%CF%80%CF%8C_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE_%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7
11. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE_%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1
12. <https://www.icmagroup.org/Regulatory-Policy-and-Market-Practice/brexit-implications-for-icma-members-of-the-uk-vote-to-leave-the-eu/>
13. <https://www.telegraph.co.uk/business/2016/05/18/what-will-brexit-mean-for-the-city-of-london/>
14. <https://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/banksandfinance/11448887/Britain-wins-landmark-ruling-against-ECB-on-banks.html>
15. <https://www.cityoflondon.gov.uk/business/economic-research-and-information/research-publications/Documents/research-2013/Switzerlands-approach-to-EU-engagement.pdf>

16. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-07-02/brexit-is-an-opportunity-for-european-markets-uronext-ceo-says>
17. https://www.bis.org/cpmi/publ/d97_ch.pdf
18. https://www.theguardian.com/uk-news/2016/jun/14/uk-can-refuse-benefits-to-unemployed-eu-migrants-judges-rule?CMP=share_btn_tw
19. The CityUK, <http://www.thecityuk.com>
20. http://unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir2018/wir18_fs_gb_en.pdf
21. <https://www.economist.com/graphic-detail/2016/02/24/a-background-guide-to-brexit-from-the-european-union>